

Міністерство освіти і науки України
Державний торговельно-економічний університет
Ужгородський торговельно-економічний інститут

ФІНАНСИ

Львів – 2025

**УДК 336
Г12**

**Гаврилко П.П., Пітюлич М.М., Колодійчук А.В.,
Підлипна Р.П., Огородник В.О., Індус К.П., Югас Е.Ф.**

**Фінанси: підручник. Львів, 2025. 192 с.
ISBN 978-617-8683-04-7**

У підручнику викладені теоретичні та практичні основи фінансів. Зокрема, визначено сутність та функції фінансів, охарактеризовано такі категорії, як фінансова система, фінансова політика, фінансовий механізм, фінансовий контроль, управління фінансами. Окреслено основні аспекти функціонування фінансового ринку, його функції, регулювання, фінансові інструменти. Окрему увагу приділено кредитному та валютному ринку.

Навчальне видання пропонується студентам вищих навчальних закладів освіти, аспірантам, здобувачам, вченим, широкому колу спеціалістів з даної проблематики, а також усім тим, хто цікавиться сучасними питаннями розвитку фінансів.

Автори: к.е.н. Гаврилко П.П., д.е.н. Пітюлич М.М. (ДВНЗ «УжНУ», ЗРЦСЕГД НАНУ), к.е.н. Колодійчук А.В., д.е.н. Підлипна Р.П., к.е.н. Огородник В.О. (ДВНЗ «УжНУ»), к.е.н. Індус К.П., к.е.н. Югас Е.Ф.

Рецензенти:

Гуштан Т.В. – доктор економічних наук, доцент (УТЕІ ДТЕУ)

Мікловда В.П. – доктор економічних наук, професор (ДВНЗ «УжНУ»)

Пітюлич М.І. – доктор економічних наук, професор (Закарпатський регіональний центр соціально-економічних і гуманітарних досліджень НАН України)

Рекомендовано до друку Вченою радою УТЕІ ДТЕУ (протокол № 8 від 22 травня 2025 р.).

ISBN 978-617-8683-04-7

© Колектив авторів, 2025

© Ужгородський торговельно-економічний інститут
Державного торговельно-економічного університету, 2025

ЗМІСТ

Передмова	5
Розділ 1. Теорія фінансів	8
Тема 1. Сутність та функції фінансів.....	8
Тема 2. Фінансова система	11
Тема 3. Фінансова політика та фінансовий механізм.....	13
Тема 4. Управління фінансами	15
Тема 5. Фінансовий контроль	16
Тема 6. Фінанси підприємств	18
Тема 7. Фінанси установ та організацій, які здійснюють некомерційну діяльність.....	20
Тема 8. Страхування та страховий ринок	22
Тема 9. Податки як джерело доходів бюджету	26
Тема 10. Бюджетна система. Бюджетний процес і бюджетний устрій	28
Тема 11. Державний кредит	31
Тема 12. Економіко-математичне моделювання у фінансовій сфері	32
Тема 13. Міжнародні фінанси.....	34
Тема 14. Економічні моделі у фінансах.....	36
Розділ 2. Фінансовий ринок.....	39
Тема 1. Фінансовий ринок, його сутність, функції та роль в економіці	39
Тема 2. Регулювання фінансового ринку	41
Тема 3. Фінансові інструменти	44
Тема 4. Основи портфельної теорії	45
Тема 5. Кредитний ринок	48
Тема 6. Валютний ринок	50
Розділ 3. Фондовий ринок	53
Тема 1. Теоретичні основи функціонування фондового ринку ...	53
Тема 2. Аналіз стану фондового ринку в Україні	56
Тема 3. Перспективи розвитку фондового ринку в Україні	59

Розділ 4. Міжнародні фінанси.....	61
Тема 1. Вступ до міжнародних фінансів.....	61
Тема 2. Валютні курси в міжнародних фінансах – теорія і практика.....	63
Тема 3. Платіжний баланс	66
Тема 4. Міжнародна фінансова система.....	68
Тема 5. Валютний ризик	70
Тема 6. Міжнародні інвестиції.....	72
Тема 7. Вартість капіталу	75
Тема 8. Фінансування міжнародної торгівлі.....	78
Тема 9. Міжнародне оподаткування.....	81
Тема 10. Міжнародне фінансове управління	83
Розділ 5. Місцеві фінанси.....	85
Тема 1. Сутність та роль місцевих фінансів	85
Тема 2. Правові основи місцевих фінансів.....	87
Тема 3. Бюджетний процес на місцевому рівні.....	89
Тема 4. Доходи місцевих бюджетів	91
Тема 5. Видатки місцевих бюджетів.....	92
Тема 6. Місцевий борг	95
Тема 7. Фінансове планування та прогнозування на місцевому рівні	96
Тема 8. Фінансовий контроль на місцевому рівні	99
Тема 9. Міжбюджетні відносини.....	102
Тема 10. Місцеві фінанси зарубіжних країн	106
Тема 11. Інвестиційна діяльність на місцевому рівні.....	109
Задачі з курсу «Фінанси».....	112
Додатки	168
Список літератури.....	181

ПЕРЕДМОВА

Курс "Фінанси" – це широка дисципліна, яка охоплює управління грошима, інвестиціями, банківською справою та іншими фінансовими інструментами. Залежно від рівня навчання та конкретної програми, курс може охоплювати різні теми, такі як:

- Фінансовий облік: розуміння фінансової звітності (баланс, звіт про прибутки та збитки, звіт про рух грошових коштів) та її використання для прийняття фінансових рішень.
- Корпоративні фінанси: управління фінансами компанії, включаючи інвестиційні рішення, фінансування, управління оборотним капіталом та оцінку вартості бізнесу.
- Інвестиції: аналіз цінних паперів (акцій, облігацій, деривативів), управління портфелем інвестицій та оцінка ризиків.
- Фінансові ринки та інститути: розуміння структури та функціонування фінансових ринків, таких як ринок акцій, облігацій, валютний ринок та ринок деривативів, а також ролі фінансових інститутів, таких як банки, інвестиційні фонди та страхові компанії.
- Міжнародні фінанси: управління фінансами в глобальному середовищі, включаючи валютні ризики, міжнародні інвестиції та фінансування міжнародної торгівлі.
- Особисті фінанси: управління особистими фінансами, включаючи планування бюджету, заощадження, інвестування, страхування та планування виходу на пенсію.
- Фінансовий аналіз: використання фінансових даних для оцінки ефективності діяльності компанії, виявлення фінансових ризиків та прийняття обґрунтованих фінансових рішень.
- Управління ризиками: ідентифікація, оцінка та управління фінансовими ризиками, такими як кредитний ризик, ринковий ризик та операційний ризик.

- Податкове планування: розуміння податкового законодавства та використання стратегій для мінімізації податкових зобов'язань.

Для кого цей курс?

Курс "Фінанси" може бути корисним для:

- Студентів, які навчаються за спеціальностями "Фінанси", "Економіка", "Облік та аудит", "Менеджмент" та іншими економічними спеціальностями.
- Працівників фінансових установ (банків, інвестиційних компаній, страхових компаній).
- Підприємців та менеджерів, які хочуть покращити свої знання в управлінні фінансами компанії.
- Приватних інвесторів, які хочуть навчитися ефективно управляти своїми інвестиціями.
- Всіх, хто цікавиться фінансами та хоче покращити свою фінансову грамотність.

Де можна пройти курс "Фінанси"?

- В університетах та інших навчальних закладах.
- На онлайн-платформах, таких як Coursera, Udemy, edX, Prometheus (українська платформа) та інші.
- У вигляді тренінгів та семінарів, організованих консалтинговими компаніями та бізнес-школами.

Спеціальність "Фінанси" є ключовою ланкою в ефективному функціонуванні сучасної економіки. Вона охоплює широкий спектр діяльності, пов'язаної з управлінням грошовими потоками, інвестиціями, ризиками та фінансовим плануванням на рівні окремих осіб, компаній, держав та міжнародних організацій.

Основними завданнями фахівців у сфері фінансів є аналіз фінансової інформації, оцінка вартості активів, розробка інвестиційних стратегій, управління ризиками та забезпечення фінансової стабільності. Спеціалісти з фінансів володіють глибокими знаннями з економіки, математики, статистики, права

та інформаційних технологій, що дозволяє їм приймати обґрунтовані рішення в умовах невизначеності.

Вивчення фінансів відкриває широкий спектр кар'єрних можливостей у банках, інвестиційних компаніях, страхових організаціях, державних установах та приватному секторі. Фахівці з фінансів відіграють важливу роль у забезпеченні економічного зростання, стабільності фінансової системи та підвищенні добробуту суспільства.

Отже, спеціальність "Фінанси" є перспективним вибором для тих, хто прагне до кар'єри у сфері управління грошима, інвестиціями та ризиками, а також бажає зробити значний внесок у розвиток економіки.

Навчання за спеціальністю "Фінанси" передбачає опанування широкого кола дисциплін, включаючи фінансовий облік, фінансовий менеджмент, інвестиційний аналіз, банківську справу, страхову справу, міжнародні фінанси та фінансове право. Студенти отримують практичні навички з використання фінансових інструментів, аналізу фінансової звітності та моделювання фінансових ситуацій.

Важливим аспектом навчання є розвиток аналітичного мислення, критичного оцінювання інформації та прийняття обґрунтованих рішень. Студенти вчаться працювати в команді, комунікувати з клієнтами та представляти свої ідеї.

Кар'єрні перспективи для випускників спеціальності "Фінанси" є різноманітними. Вони можуть працювати фінансовими аналітиками, інвестиційними менеджерами, кредитними спеціалістами, аудиторами, фінансовими консультантами, трейдерами, risk-менеджерами та на інших посадах у фінансовій сфері.

Спеціалісти з фінансів мають можливість працювати як у великих міжнародних компаніях, так і у невеликих стартапах. Вони можуть займатися управлінням власними фінансами або надавати консультаційні послуги іншим. Вибір залежить від інтересів та амбіцій кожного фахівця.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРІЯ ФІНАНСІВ

Тема 1. Сутність та функції фінансів

Сутність фінансів полягає у відносинах, пов'язаних з формуванням, розподілом та використанням грошових фондів (ресурсів) для забезпечення економічного та соціального розвитку. Це економічна категорія, що відображає грошові відносини, які виникають у процесі розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту (ВВП) та національного доходу.

Основні аспекти сутності фінансів:

- **Грошова форма:** Фінанси завжди виражаються у грошовій формі, хоча можуть опосередковувати негрошові процеси.
- **Розподільчий характер:** Фінанси пов'язані з розподілом та перерозподілом вартості, що створюється в економіці.
- **Фонди грошових коштів:** Фінанси передбачають формування, акумуляцію та використання цільових грошових фондів.
- **Управління:** Фінанси передбачають управління грошовими потоками та ресурсами.
- **Контроль:** Фінанси виконують функцію контролю за фінансовими показниками та ефективністю використання ресурсів.

Функції фінансів – це вираження сутності фінансів у дії, тобто, це напрями впливу фінансів на економічні процеси. Основні функції фінансів:

1. Розподільча (або розподіл і перерозподіл):

- Забезпечує розподіл ВВП та національного доходу між різними суб'єктами економіки (державою, підприємствами, населенням).
- За допомогою фінансових інструментів (податки, субсидії, кредити) відбувається перерозподіл коштів для підтримки певних галузей, соціальних груп населення, регіонів.

- Відбувається формування централізованих (бюджет, позабюджетні фонди) та децентралізованих (фінанси підприємств) фондів грошових коштів.

2. Контрольна:

- Забезпечує контроль за формуванням, розподілом та використанням фінансових ресурсів.
- Оцінює ефективність фінансової діяльності суб'єктів господарювання, використання бюджетних коштів тощо.
- Дає можливість виявляти відхилення від запланованих показників та вживати заходів для їх усунення.
- Здійснюється за допомогою фінансової звітності, аналізу фінансових показників, аудиту тощо.

3. Стимулююча:

- Створення економічних стимулів для розвитку певних видів діяльності, галузей економіки, регіонів тощо.
- Вплив на поведінку економічних суб'єктів за допомогою податкових пільг, субсидій, кредитів на пільгових умовах, тощо.
- Стимулювання інноваційної діяльності, інвестицій, експорту.

4. Акумуляуюча (або накопичувальна):

- Забезпечує концентрацію фінансових ресурсів у руках держави, підприємств та інших суб'єктів для реалізації певних цілей.
- Накопичення коштів для інвестицій, розвитку, соціальних програм.
- Формування резервних фондів для забезпечення фінансової стабільності.

Взаємозв'язок функцій:

Всі функції фінансів тісно пов'язані між собою та реалізуються в єдності. Розподільча функція створює передумови для здійснення контрольної, стимулюючої та акумуляуючої функцій. Контрольна функція сприяє ефективному розподілу та використанню фінансових ресурсів, стимулююча функція направляє фінансові

потоки на розвиток пріоритетних напрямів, а акумулююча функція забезпечує концентрацію фінансових ресурсів для досягнення стратегічних цілей.

Висновок:

Розуміння сутності та функцій фінансів є важливим для ефективного управління економікою на макро- та мікрорівнях. Фінанси є потужним інструментом впливу на соціально-економічні процеси, забезпечуючи їх збалансований та сталий розвиток.

Роль фінансів у сучасній економіці постійно зростає, оскільки вони є важливим механізмом забезпечення економічного зростання, соціальної стабільності та національної безпеки. Ефективна фінансова система сприяє залученню інвестицій, розвитку підприємництва, підвищенню конкурентоспроможності економіки та покращенню добробуту населення.

В умовах глобалізації та інтеграції фінансових ринків, управління фінансами стає все більш складним і вимагає високої професійної компетентності. Необхідно враховувати вплив міжнародних фінансових потоків, валютних курсів, процентних ставок та інших факторів на фінансову стабільність і економічний розвиток.

Розвиток цифрових технологій також суттєво впливає на фінансову сферу, відкриваючи нові можливості для підвищення ефективності фінансових операцій, зниження транзакційних витрат, розширення доступу до фінансових послуг. Водночас, виникають нові ризики, пов'язані з кібербезпекою, захистом персональних даних та регулюванням цифрових активів.

Успішне функціонування фінансової системи залежить від чіткої правової бази, ефективного державного регулювання, прозорості та відповідальності фінансових інститутів. Важливим є забезпечення фінансової грамотності населення, підвищення довіри до фінансової системи та створення сприятливого інвестиційного клімату.

Тема 2. Фінансова система

Фінансова система - це комплексна мережа інституцій, ринків та інструментів, яка забезпечує потік коштів між заощаджувачами та позичальниками в економіці. Вона відіграє ключову роль у розподілі капіталу, сприяє економічному зростанню та забезпечує стабільність економіки.

Основні компоненти фінансової системи:

1. Фінансові інститути:

- Банки (комерційні, інвестиційні, центральні) - приймають депозити та надають кредити.
- Небанківські фінансові установи (страхові компанії, пенсійні фонди, кредитні спілки, інвестиційні фонди) - надають різноманітні фінансові послуги.

2. Фінансові ринки:

- Грошовий ринок - короткострокові боргові інструменти (наприклад, казначейські векселі).
- Ринок капіталу - довгострокові боргові та акціонерні інструменти (наприклад, акції та облігації).
- Валютний ринок - купівля та продаж валют.
- Ринок деривативів - фінансові контракти, вартість яких залежить від базового активу.

3. Фінансові інструменти:

- Акції - частка у власності компанії.
- Облігації - боргові цінні папери.
- Кредити - позики, надані банками та іншими фінансовими установами.
- Деривативи (ф'ючерси, опціони, свопи) - контракти, вартість яких залежить від вартості базового активу.

4. Регуляторні органи:

- Центральний банк - регулює банківську систему та грошово-кредитну політику.

- Державні регулятори (наприклад, комісії з цінних паперів) - контролюють діяльність фінансових ринків та фінансових інститутів.

5. Платіжні системи:

- Системи розрахунків, що забезпечують переказ грошей між економічними агентами (наприклад, електронні платіжні системи, системи клірингу).

Функції фінансової системи:

- **Забезпечення ефективного розподілу капіталу:** спрямування коштів від заощаджувачів до позичальників, які можуть їх ефективно використовувати.
- **Зниження транзакційних витрат:** забезпечення швидкого та ефективного здійснення фінансових операцій.
- **Управління ризиками:** надання інструментів для хеджування та диверсифікації ризиків.
- **Забезпечення ліквідності:** надання можливості швидко конвертувати фінансові активи в гроші.
- **Надання інформації:** забезпечення інформацією про ціни, ризики та можливості на фінансових ринках.
- **Сприяння економічному зростанню:** стимулювання інвестицій та інновацій.

Типи фінансових систем:

- **Банкоцентрична фінансова система:** банки відіграють домінуючу роль у фінансуванні економіки.
- **Ринкоцентрична фінансова система:** фінансові ринки відіграють важливішу роль, ніж банки.

Вплив фінансової системи на економіку:

Ефективна фінансова система є необхідною умовою для стабільного економічного зростання та розвитку. Вона забезпечує:

- Залучення інвестицій.
- Фінансування інновацій.
- Ефективний розподіл ресурсів.
- Зниження ризиків.

Нестабільність фінансової системи може призвести до фінансових криз, рецесій та інших негативних наслідків для економіки.

Тема 3. Фінансова політика та фінансовий механізм

Ці два терміни тісно пов'язані, але мають різні значення. Розуміння їх відмінностей важливе для аналізу економічних процесів та управління фінансовими ресурсами.

Фінансова політика - це комплекс заходів, які здійснюються державою або іншими економічними суб'єктами з метою досягнення певних фінансових цілей. Вона визначає стратегію та тактику управління фінансами, а також інструменти та методи, які використовуються для досягнення поставлених завдань.

Основні елементи фінансової політики:

- **Цілі:** Стабільність національної валюти, економічне зростання, збалансованість бюджету, соціальна справедливість, фінансова безпека тощо.
- **Завдання:** Забезпечення надходжень до бюджету, ефективний розподіл бюджетних коштів, регулювання фінансового ринку, стимулювання інвестицій, контроль за фінансовими потоками тощо.
- **Інструменти:** Податкова система, бюджетна система, грошово-кредитна політика, валютна політика, регулювання фінансового ринку, державне запозичення тощо.
- **Суб'єкти:** Держава (уряд, міністерства, центральний банк), органи місцевого самоврядування, підприємства, фінансові установи.

Види фінансової політики:

- **Бюджетна політика:** регулює формування та використання державного бюджету.
- **Податкова політика:** визначає принципи та методи оподаткування.

- **Грошово-кредитна політика:** регулює грошову масу та кредитні відносини в економіці.
- **Валютна політика:** визначає курс національної валюти та валютні операції.
- **Інвестиційна політика:** спрямована на стимулювання інвестиційної діяльності.

Фінансовий механізм - це сукупність форм, методів, інструментів та важелів впливу на фінансові відносини з метою забезпечення ефективного функціонування фінансової системи та досягнення цілей фінансової політики.

Основні елементи фінансового механізму:

- **Фінансові інструменти:** гроші, цінні папери, кредити, депозити, страховки, деривативи тощо.
- **Фінансові важелі:** податки, процентні ставки, валютний курс, митні тарифи, квоти, субсидії, санкції тощо.
- **Фінансові методи:** планування, прогнозування, аналіз, контроль, регулювання, стимулювання тощо.
- **Фінансові форми:** бюджет, фонди, кредити, інвестиції, страхування тощо.

Зв'язок між фінансовою політикою та фінансовим механізмом:

Фінансовий механізм є інструментом реалізації фінансової політики. Тобто, фінансова політика визначає цілі та завдання, а фінансовий механізм забезпечує їх досягнення.

Приклад:

Уряд ставить за мету зниження інфляції (ціль фінансової політики). Для цього центральний банк використовує інструменти грошово-кредитної політики, такі як підвищення облікової ставки (елемент фінансового механізму), що призводить до збільшення вартості кредитів і, відповідно, до зменшення грошової маси в обігу, що сприяє зниженню інфляції.

Підсумовуючи:

- **Фінансова політика** - це стратегія і тактика управління фінансами.

- **Фінансовий механізм** - це інструменти та методи реалізації цієї стратегії.

Розуміння різниці між цими поняттями дозволяє краще аналізувати економічні процеси та оцінювати ефективність управління фінансами.

Тема 4. Управління фінансами

Управління фінансами – це процес планування, організації, контролю та моніторингу фінансових ресурсів для досягнення певних цілей. Це включає в себе управління грошима, інвестиціями, кредитами та іншими активами.

Управління фінансами може бути застосоване до різних сфер:

- **Особисті фінанси:** Управління власними доходами, витратами, заощадженнями та інвестиціями.
- **Фінанси домогосподарства:** Планування та управління фінансами сім'ї.
- **Корпоративні фінанси:** Управління фінансами компанії, включаючи залучення капіталу, інвестиції та управління ризиками.
- **Державні фінанси:** Управління фінансами держави, включаючи збір податків, витрати на державні програми та управління державним боргом.

Основні аспекти управління фінансами:

1. **Бюджетування:** Створення та управління бюджетом для контролю доходів і витрат.
2. **Фінансове планування:** Визначення фінансових цілей і розробка стратегії для їх досягнення.
3. **Інвестування:** Розміщення капіталу в різні активи для отримання прибутку.
4. **Управління ризиками:** Ідентифікація та мінімізація фінансових ризиків.

5. **Облік і звітність:** Ведення обліку фінансових операцій і підготовка фінансової звітності.

Мета управління фінансами полягає в тому, щоб забезпечити фінансову стабільність, досягти фінансових цілей і максимізувати вартість активів.

Тема 5. Фінансовий контроль

Фінансовий контроль – це важлива функція управління, спрямована на забезпечення ефективного та законного використання фінансових ресурсів підприємства або організації. Він включає в себе систематичний процес перевірки, оцінки та моніторингу фінансових операцій, обліку та звітності.

Ось деякі важливі аспекти фінансового контролю:

Мета фінансового контролю:

- **Забезпечення дотримання законодавства та внутрішніх правил:** Перевірка відповідності фінансових операцій законодавчим нормам, положенням облікової політики та іншим внутрішнім регламентам.
- **Захист активів:** Запобігання шахрайству, розкраданню та неефективному використанню майна підприємства.
- **Оптимізація витрат:** Виявлення можливостей для зниження витрат та підвищення ефективності використання ресурсів.
- **Підвищення точності та достовірності фінансової звітності:** Забезпечення надійності та прозорості фінансової інформації для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.
- **Оцінка ефективності діяльності:** Аналіз фінансових показників для оцінки досягнення стратегічних цілей та виявлення проблемних зон.

Види фінансового контролю:

- Залежно від часу проведення:

- **Попередній контроль:** Здійснюється до початку фінансової операції (наприклад, затвердження бюджету).
- **Поточний контроль:** Проводиться під час здійснення фінансової операції (наприклад, перевірка правильності оформлення платіжних документів).
- **Наступний контроль:** Здійснюється після завершення фінансової операції (наприклад, аудит фінансової звітності).
- Залежно від суб'єкта контролю:
 - **Внутрішній контроль:** Здійснюється підрозділами та працівниками самої організації.
 - **Зовнішній контроль:** Проводиться незалежними аудиторами, державними органами (наприклад, податковою службою) або іншими зовнішніми організаціями.
- Залежно від сфери охоплення:
 - **Повний контроль:** Охоплює всі фінансові операції організації.
 - **Вибірковий контроль:** Перевіряються окремі фінансові операції або ділянки обліку.
- Залежно від характеру:
 - **Оперативний контроль:** Швидка перевірка окремих операцій, що потребують негайної уваги.
 - **Стратегічний контроль:** Оцінка досягнення стратегічних фінансових цілей.

Методи фінансового контролю:

- **Аналіз фінансової звітності:** Вивчення фінансових звітів (балансу, звіту про фінансові результати, звіту про рух грошових коштів) для виявлення тенденцій, відхилень та проблемних зон.
- **Аудит:** Незалежна перевірка фінансової звітності для підтвердження її достовірності.

- **Інвентаризація:** Перевірка наявності та стану майна організації.
- **Спостереження:** Безпосереднє спостереження за фінансовими операціями.
- **Нормування:** Встановлення норм витрат для різних видів діяльності.
- **Бюджетування:** Планування фінансових показників на майбутній період та контроль за їх виконанням.

Значення фінансового контролю:

- Забезпечує фінансову стабільність та стійкість організації.
- Підвищує ефективність використання фінансових ресурсів.
- Запобігає фінансовим зловживанням.
- Покращує якість фінансової інформації.
- Сприяє прийняттю обґрунтованих управлінських рішень.

Фінансовий контроль є невід'ємною частиною ефективного управління будь-якою організацією. Він допомагає забезпечити досягнення фінансових цілей, захистити активи та підвищити прозорість діяльності.

Тема 6. Фінанси підприємств

Фінанси підприємств - це комплексна система економічних відносин, пов'язаних з формуванням, розподілом та використанням фінансових ресурсів підприємства для забезпечення його ефективної діяльності та досягнення стратегічних цілей.

Основні аспекти фінансів підприємств:

- **Формування фінансових ресурсів:** Джерела фінансування діяльності підприємства (власні кошти, залучені кошти, кредити, інвестиції).
- **Розподіл фінансових ресурсів:** Розподіл коштів між різними видами діяльності (виробництво, маркетинг, інновації, інвестиції).

- **Використання фінансових ресурсів:** Ефективне використання коштів для отримання прибутку та забезпечення фінансової стійкості підприємства.
- **Фінансове планування:** Розробка фінансових планів і бюджетів для досягнення фінансових цілей підприємства.
- **Фінансовий аналіз:** Оцінка фінансового стану та результатів діяльності підприємства.
- **Управління фінансовими ризиками:** Ідентифікація, оцінка та управління фінансовими ризиками, з якими стикається підприємство.
- **Інвестиційна діяльність:** Прийняття рішень щодо інвестування в реальні та фінансові активи.
- **Фінансова звітність:** Підготовка та аналіз фінансової звітності для оцінки фінансового стану підприємства.

Основні завдання фінансів підприємств:

- Забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності підприємства.
- Підвищення ефективності використання фінансових ресурсів.
- Оптимізація структури капіталу.
- Збільшення прибутковості та рентабельності діяльності.
- Забезпечення фінансової прозорості та підзвітності.

Ключові показники фінансового стану підприємства:

- Ліквідність
- Платоспроможність
- Фінансова стійкість
- Рентабельність
- Ділова активність

Фінанси підприємств відіграють важливу роль у:

- Забезпеченні економічного зростання.
- Підвищенні конкурентоспроможності підприємств.
- Створенні нових робочих місць.
- Залученні інвестицій.

Розуміння фінансів підприємств є важливим для власників, менеджерів, інвесторів та інших зацікавлених сторін, які беруть участь у діяльності підприємства.

Тема 7. Фінанси установ та організацій, які здійснюють некомерційну діяльність

Фінанси установ та організацій, які здійснюють некомерційну діяльність, мають ряд особливостей, які відрізняють їх від фінансів комерційних підприємств. Ось основні аспекти:

1. Джерела фінансування:

- **Благодійні внески та пожертви:** Це можуть бути кошти від фізичних осіб, корпорацій, фондів та інших організацій, які підтримують місію некомерційної організації.
- **Гранти:** Державні, муніципальні, міжнародні та приватні гранти на реалізацію конкретних проектів або програм.
- **Членські внески:** Сплачуються членами організації за участь у її діяльності та отримання певних послуг.
- **Дохід від діяльності:** Некомерційні організації можуть отримувати дохід від продажу товарів або послуг, наприклад, від проведення заходів, курсів, тренінгів, продажу сувенірної продукції тощо. Важливо, щоб ця діяльність відповідала статутним цілям організації та не була спрямована на отримання прибутку.
- **Державне фінансування:** У деяких випадках некомерційні організації можуть отримувати фінансування з державного або місцевого бюджету на реалізацію соціально значущих програм.
- **Інвестиційний дохід:** Якщо організація має значні активи, вона може отримувати дохід від інвестицій.

2. Особливості управління фінансами:

- **Цільове використання коштів:** Кошти, отримані некомерційною організацією, повинні використовуватися

виключно на досягнення її статутних цілей. Важливо вести чіткий облік надходження та витрачання коштів за кожним джерелом фінансування.

- **Прозорість та звітність:** Некомерційні організації зобов'язані бути прозорими у своїй фінансовій діяльності та регулярно звітувати перед донорами, членами організації та громадськістю про використання коштів. Це сприяє підвищенню довіри до організації та залученню нових джерел фінансування.
- **Ефективне використання ресурсів:** Некомерційні організації повинні прагнути до ефективного використання наявних ресурсів, щоб досягти максимального соціального впливу.
- **Фінансове планування:** Важливим елементом управління фінансами некомерційної організації є фінансове планування, яке дає можливість прогнозувати надходження та витрати коштів, визначати пріоритетні напрямки діяльності та залучати необхідні ресурси.
- **Залучення волонтерів:** Волонтери можуть значно зменшити витрати організації, виконуючи різні функції, такі як адміністративна підтримка, організація заходів, збір коштів тощо.

3. Облік та аудит:

- **Бухгалтерський облік:** Некомерційні організації ведуть бухгалтерський облік відповідно до національних стандартів бухгалтерського обліку.
- **Аудит:** Для забезпечення прозорості та підтвердження достовірності фінансової звітності некомерційні організації можуть проводити аудит.

4. Податкування:

- Некомерційні організації, як правило, звільняються від сплати податку на прибуток, якщо їх діяльність відповідає вимогам законодавства.

- Варто враховувати особливості оподаткування окремих видів діяльності, таких як продаж товарів або послуг.

5. Ризики:

- **Залежність від донорів:** Некомерційні організації часто залежать від фінансування з обмеженої кількості джерел.
- **Нестабільність фінансування:** Обсяги фінансування можуть змінюватися залежно від економічної ситуації, політичних рішень та інших факторів.
- **Репутаційні ризики:** Неефективне використання коштів або порушення фінансової дисципліни може призвести до втрати довіри до організації та зменшення обсягів фінансування.

Висновки:

Фінанси некомерційних організацій потребують ретельного управління, прозорості та звітності. Важливо диверсифікувати джерела фінансування, ефективно використовувати ресурси та дотримуватися вимог законодавства. Це дозволить організації досягати своїх статутних цілей та здійснювати позитивний вплив на суспільство.

Тема 8. Страхування та страховий ринок

Страхування – це механізм захисту майнових інтересів фізичних та юридичних осіб у разі настання певних подій (страхових випадків) шляхом формування страхових фондів за рахунок сплати страхових премій (внесків) і здійснення страхових виплат (відшкодувань) з цих фондів.

Основні поняття, пов'язані зі страхуванням:

- **Страхувальник** – фізична або юридична особа, яка укладає договір страхування та сплачує страхові премії.
- **Страховик** – юридична особа (страхова компанія), яка бере на себе зобов'язання щодо виплати страхового відшкодування при настанні страхового випадку.

- **Страховий випадок** – передбачена договором страхування подія, при настанні якої страховик зобов'язаний здійснити страхову виплату.
- **Страхове відшкодування** – грошова сума, що виплачується страховиком страхувальнику при настанні страхового випадку.
- **Страхова сума** – грошова сума, на яку застраховане майно або життя.
- **Страхова премія (внесок)** – плата за страхування, яку страхувальник сплачує страховику.
- **Договір страхування (страховий поліс)** – юридичний документ, що регулює відносини між страхувальником та страховиком.
- **Франшиза** – частина збитків, яка не відшкодовується страховиком.

Функції страхування:

- **Захисна:** Відшкодування збитків, завданих страховим випадком.
- **Превентивна:** Стимулювання заходів щодо запобігання страховим випадкам (наприклад, знижки на страхування за встановлення протипожежної сигналізації).
- **Накопичувальна:** Накопичення коштів для майбутніх виплат (в страхуванні життя).
- **Інвестиційна:** Інвестування страхових резервів в економіку.
- **Контрольна:** Контроль за дотриманням правил безпеки.

Види страхування:

Залежно від об'єкта страхування, розрізняють:

- **Особисте страхування:** Об'єктом страхування є життя, здоров'я, працездатність людини (страхування життя, медичне страхування, страхування від нещасних випадків тощо).
- **Майнове страхування:** Об'єктом страхування є майно (будівлі, транспортні засоби, товари, фінансові ризики тощо).

- **Страхування відповідальності:** Об'єктом страхування є відповідальність перед третіми особами (страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів, страхування професійної відповідальності тощо).

Страховий ринок – це сфера економічних відносин, де об'єктом купівлі-продажу є страховий захист.

Елементи страхового ринку:

- **Попит на страхові послуги:** Потреба фізичних та юридичних осіб у страховому захисті.
- **Пропозиція страхових послуг:** Страхові компанії, які пропонують різні види страхових послуг.
- **Ціна страхової послуги (страхова премія):** Вартість страхового захисту.
- **Інфраструктура страхового ринку:** Страхові брокери, страхові агенти, аварійні комісари, оцінювачі, актуарії, регулюючі органи.

Учасники страхового ринку:

- **Страхові компанії:** Основні постачальники страхових послуг.
- **Страхувальники:** Споживачі страхових послуг.
- **Страхові посередники:** Страхові брокери та страхові агенти, які допомагають страхувальникам знайти найбільш вигідні умови страхування.
- **Аварійні комісари:** Представники страхової компанії, які розслідують обставини страхового випадку.
- **Оцінювачі:** Визначають розмір збитків, завданих страховим випадком.
- **Актуарії:** Здійснюють актуарні розрахунки, необхідні для визначення страхових тарифів.
- **Регулюючі органи:** Контролюють діяльність страхових компаній, забезпечують захист прав страхувальників.

Функції страхового ринку:

- **Розподільча:** Перерозподіл збитків, завданих страховими випадками, між усіма учасниками страхового ринку.

- **Фінансова:** Формування та управління страховими резервами.
- **Інвестиційна:** Інвестування страхових резервів в економіку.
- **Інформаційна:** Надання інформації про ризики та можливості страхового захисту.
- **Регулююча:** Вплив на поведінку учасників економічних відносин з метою зменшення ризиків.

Особливості страхового ринку:

- **Нематеріальність продукту:** Страхувальник купує не сам продукт, а обіцянку виплати страхового відшкодування в майбутньому.
- **Відкладений характер послуги:** Страховий захист надається в майбутньому, при настанні страхового випадку.
- **Інформаційна асиметрія:** Страхувальник часто має більше інформації про свої ризики, ніж страховик.
- **Моральний ризик:** Після укладення договору страхування у страхувальника може зменшитися мотивація до запобігання страховим випадкам.
- **Негативний відбір:** Страхові компанії можуть залучати більше ризикованих клієнтів, що призводить до збільшення збитковості.

Розвиток страхового ринку:

Розвиток страхового ринку сприяє:

- Зменшенню фінансового навантаження на державу в разі стихійних лих та інших надзвичайних ситуацій.
- Підвищенню інвестиційної активності в економіці.
- Збільшенню фінансової стабільності підприємств та громадян.
- Підвищенню рівня життя населення.

Фактори, що впливають на розвиток страхового ринку:

- Економічна ситуація в країні.
- Рівень доходів населення.
- Рівень правової грамотності населення.

- Державне регулювання страхового ринку.
- Конкуренція між страховими компаніями.
- Впровадження нових технологій.

Тема 9. Податки як джерело доходів бюджету

Податки є одним з найважливіших джерел доходів бюджету будь-якої держави, включаючи Україну. Вони відіграють важливу роль у фінансуванні державних витрат і забезпеченні функціонування суспільства. Ось основні аспекти ролі податків як джерела доходів бюджету:

1. Сутність податків:

- **Обов'язкові платежі:** Податки - це обов'язкові платежі, які стягуються державою з фізичних та юридичних осіб на основі законодавства.
- **Безповоротний характер:** Податки є безповоротними, тобто платники не отримують прямої компенсації за їх сплату.
- **Нецільове використання:** Податкові надходження використовуються для фінансування загальних державних потреб, а не конкретних проектів або послуг.

2. Роль податків у формуванні бюджету:

- **Основне джерело доходів:** Податки становлять значну частину доходів державного та місцевих бюджетів. В Україні податкові надходження формують лівову частку бюджетних ресурсів.
- **Фінансування державних витрат:** За рахунок податків фінансуються різноманітні державні витрати, такі як:
 - Оборона та національна безпека
 - Освіта
 - Охорона здоров'я
 - Соціальний захист (пенсії, допомоги)
 - Інфраструктура (дороги, мости)
 - Державне управління

- **Перерозподіл доходів:** Податки використовуються для перерозподілу доходів у суспільстві, зменшуючи нерівність та підтримуючи соціально незахищені верстви населення.
3. Основні види податків, що формують бюджет:
- **Податок на доходи фізичних осіб (ПДФО):** Справляється з доходів фізичних осіб (зарплата, доходи від підприємницької діяльності, тощо).
 - **Податок на прибуток підприємств:** Справляється з прибутку юридичних осіб.
 - **Податок на додану вартість (ПДВ):** Непрямий податок, що включається у вартість товарів та послуг і сплачується покупцем.
 - **Акцизний податок:** Справляється з підакцизних товарів (алкоголь, тютюнові вироби, пальне, тощо).
 - **Єдиний соціальний внесок (ЄСВ):** Сплачується роботодавцями та фізичними особами-підприємцями на соціальне страхування.
 - **Місцеві податки та збори:** Податок на нерухоме майно, транспортний податок, туристичний збір, тощо.
4. Вплив податкової системи на економіку:
- **Стимулювання економічної діяльності:** Податкова система може стимулювати розвиток певних галузей економіки, залучення інвестицій, створення робочих місць.
 - **Регулювання споживання:** Акцизні податки на шкідливі товари можуть регулювати споживання.
 - **Вплив на інфляцію:** Зміни в податковій політиці можуть впливати на рівень інфляції.
 - **Соціальна справедливість:** Прогресивна шкала оподаткування (коли більші доходи обкладаються вищим податком) може сприяти соціальній справедливості.
5. Важливість ефективною податкової системи:

- **Стабільність бюджету:** Ефективна податкова система забезпечує стабільне надходження коштів до бюджету, що дозволяє державі виконувати свої функції.
- **Прозорість та справедливість:** Податкова система повинна бути прозорою, зрозумілою та справедливою для всіх платників податків.
- **Боротьба з ухиленням від сплати податків:** Держава повинна вживати заходів для боротьби з ухиленням від сплати податків, щоб забезпечити повноту надходжень до бюджету.

Підсумовуючи, податки є життєво важливим джерелом доходів бюджету, що забезпечує фінансування державних витрат та функціонування суспільства. Ефективна податкова система є необхідною умовою для стабільного економічного розвитку та соціального добробуту.

Тема 10. Бюджетна система. Бюджетний процес і бюджетний устрій

1. Бюджетна система:

- **Визначення:** Бюджетна система – це сукупність бюджетів усіх рівнів (державного, місцевих) та відносин між ними, що регулюються законодавством. Вона відображає структуру бюджетів країни та принципи їх формування, затвердження і виконання.
- **Елементи бюджетної системи:**
 - Державний бюджет України.
 - Місцеві бюджети (бюджети Автономної Республіки Крим, областей, районів, міст, селищ, сіл).
 - Бюджети цільових фондів (державні цільові фонди, місцеві цільові фонди).
- **Принципи бюджетної системи:**
 - Єдність.

- Збалансованість.
- Самостійність.
- Повнота.
- Реальність.
- Гласність.
- Цільове використання бюджетних коштів.
- Відповідальність за порушення бюджетного законодавства.
- Обґрунтованість.
- Ефективність та результативність.
- Субсидіарність.
- Публічність та прозорість.

2. Бюджетний процес:

- **Визначення:** Бюджетний процес – це регламентована бюджетним законодавством діяльність, пов'язана зі складанням, розглядом, затвердженням, виконанням бюджетів, звітуванням про їх виконання, а також контролем за дотриманням бюджетного законодавства.
- **Стадії бюджетного процесу:**
 1. Складання бюджету:
 - Розробка проекту бюджету на основі макроекономічних показників, прогнозів, пріоритетів державної політики.
 - Визначення обсягу доходів та видатків бюджету.
 - Розподіл бюджетних коштів між головними розпорядниками коштів.
 2. Розгляд та затвердження бюджету:
 - Розгляд проекту бюджету у Верховній Раді України (для державного бюджету) або у відповідній місцевій раді (для місцевих бюджетів).
 - Внесення змін та доповнень до проекту бюджету.
 - Прийняття закону про Державний бюджет України або рішення про місцевий бюджет.

3. Виконання бюджету:
 - Забезпечення надходження доходів до бюджету.
 - Здійснення видатків з бюджету відповідно до затвердженого кошторису.
 - Облік та контроль за виконанням бюджету.
4. Звітування про виконання бюджету:
 - Підготовка звіту про виконання бюджету.
 - Розгляд та затвердження звіту про виконання бюджету у Верховній Раді України або у відповідній місцевій раді.
5. Контроль за дотриманням бюджетного законодавства:
 - Здійснення контролю за цільовим та ефективним використанням бюджетних коштів.
 - Виявлення та усунення порушень бюджетного законодавства.

3. Бюджетний устрій:

- **Визначення:** Бюджетний устрій – це організація і принципи побудови бюджетної системи, її структура, взаємозв'язки між окремими ланками бюджетної системи.
- **Характеристики бюджетного устрою України:**
 - Базується на принципах єдності, розмежування доходів і видатків між бюджетами, самостійності бюджетів.
 - Складається з державного бюджету та місцевих бюджетів.
 - Відносини між державним та місцевими бюджетами регулюються шляхом закріплення за ними певних видів доходів та видатків, а також шляхом надання міжбюджетних трансфертів.
 - Місцеві бюджети самостійно формують, затверджують та виконують свої бюджети.
- **Міжбюджетні відносини:**
 - Регулювання розподілу доходів між бюджетами різних рівнів.

- Надання міжбюджетних трансфертів (дотацій вирівнювання, субвенцій, коштів, що передаються до державного бюджету та інших).
- Визначення обсягу видатків, що здійснюються з кожного бюджету.

Нормативно-правове регулювання:

- Бюджетний кодекс України.
- Закон України "Про Державний бюджет України" (на відповідний рік).
- Інші нормативно-правові акти, що регулюють бюджетні відносини.

Тема 11. Державний кредит

Державний кредит – це форма кредиту, де держава виступає як позичальник або кредитор. Він може бути внутрішнім (залучення коштів всередині країни) або зовнішнім (залучення коштів з-за кордону).

Основні форми державного кредиту:

- **Державні облігації:** Цінні папери, які випускає держава для залучення коштів.
- **Казначейські векселі:** Короткострокові цінні папери, що використовуються для покриття тимчасових касових розривів.
- **Позики від міжнародних фінансових організацій:** Кредити, які держава отримує від організацій, таких як МВФ або Світовий банк.
- **Кредити від інших держав:** Двосторонні угоди про надання фінансової допомоги.

Функції державного кредиту:

- **Фінансування дефіциту бюджету:** Покриття нестачі коштів у державному бюджеті.

- **Фінансування державних програм:** Забезпечення ресурсами важливих соціальних та економічних проектів.
- **Регулювання економіки:** Вплив на грошову масу та інфляцію.
- **Перерозподіл коштів:** Напрямок грошей у пріоритетні сфери.

Тема 12. Економіко-математичне моделювання у фінансовій сфері

Економіко-математичне моделювання відіграє надзвичайно важливу роль у фінансовій сфері, дозволяючи аналізувати складні процеси, прогнозувати ризики та приймати обґрунтовані рішення. Воно дає можливість перевести реальні економічні явища у формалізовану математичну форму, що робить їх доступними для аналізу та прогнозування.

Основні напрямки використання економіко-математичного моделювання у фінансовій сфері:

- Оцінка фінансових активів:
 - Моделювання ціноутворення опціонів (модель Блека-Шоулза, моделі біноміального дерева).
 - Оцінка вартості акцій, облігацій та інших цінних паперів з використанням різних моделей дисконтування грошових потоків (DCF-моделі), мультиплікаторів та інших підходів.
 - Моделювання кредитного ризику та оцінка ймовірності дефолту.
- Управління портфелем:
 - Оптимізація структури портфеля з метою максимізації прибутковості при заданому рівні ризику (модель Марковіца, CAPM).
 - Моделювання кореляцій між різними активами для диверсифікації ризиків.

- Розробка стратегій управління портфелем, що враховують різні ринкові сценарії.
- Фінансове прогнозування:
 - Прогнозування макроекономічних показників (ВВП, інфляція, процентні ставки) та їх впливу на фінансові ринки.
 - Прогнозування фінансових показників компаній (доходи, прибутки, грошові потоки).
 - Прогнозування попиту на фінансові продукти та послуги.
- Управління ризиками:
 - Вимірювання ринкових ризиків (Value-at-Risk, Expected Shortfall).
 - Моделювання операційних ризиків та розробка стратегій їх мінімізації.
 - Стрес-тестування фінансових установ для оцінки їх стійкості до кризових ситуацій.
- Розробка фінансових продуктів:
 - Створення нових фінансових інструментів (деривативи, структуровані продукти) з використанням математичних моделей.
 - Оцінка прибутковості та ризиків нових фінансових продуктів.
- Аналіз фінансової звітності:
 - Побудова економіко-математичних моделей для виявлення фінансових проблем компаній на основі аналізу їх фінансової звітності.
 - Прогнозування фінансового стану компаній.

Методи економіко-математичного моделювання, які використовуються у фінансовій сфері:

- **Статистичний аналіз:** Регресійний аналіз, кореляційний аналіз, аналіз часових рядів.

- **Оптимізаційні методи:** Лінійне програмування, нелінійне програмування, динамічне програмування.
- **Імітаційне моделювання:** Метод Монте-Карло.
- **Економетричні моделі:** Моделі часових рядів, панельні дані.
- **Штучний інтелект та машинне навчання:** Нейронні мережі, Support Vector Machines, Random Forests.

Переваги використання економіко-математичного моделювання у фінансовій сфері:

- Підвищення обґрунтованості прийняття рішень.
- Покращення управління ризиками.
- Збільшення прибутковості інвестицій.
- Підвищення ефективності фінансових операцій.
- Можливість аналізу складних економічних явищ.

Недоліки використання економіко-математичного моделювання у фінансовій сфері:

- Складність розробки та впровадження моделей.
- Високі вимоги до якості даних.
- Ризик переоцінки можливостей моделей.
- Можливість виникнення "модельних" ризиків.

Висновки:

Економіко-математичне моделювання є потужним інструментом для аналізу та прогнозування у фінансовій сфері. Воно дозволяє приймати обґрунтовані рішення, управляти ризиками та підвищувати ефективність фінансових операцій. Однак, важливо враховувати обмеження та ризики, пов'язані з використанням моделей, та використовувати їх у поєднанні з експертним аналізом.

Тема 13. Міжнародні фінанси

Міжнародні фінанси – це галузь економіки, яка вивчає грошові потоки між країнами. Вони охоплюють широкий спектр тем, включаючи:

- **Обмінні курси:** Як визначаються валютні курси, які фактори на них впливають і як вони впливають на міжнародну торгівлю та інвестиції.
- **Міжнародна торгівля:** Фінансування міжнародної торгівлі, платіжні баланси та вплив торговельної політики на фінансові ринки.
- **Міжнародні інвестиції:** Прямі іноземні інвестиції (ПІІ), портфельні інвестиції та міжнародні фінансові ринки.
- **Міжнародні фінансові інститути:** Роль міжнародних організацій, таких як Міжнародний валютний фонд (МВФ) і Світовий банк.
- **Міжнародне управління фінансами:** Управління фінансами багатонаціональних корпорацій (МНК), включаючи валютний ризик, міжнародне оподаткування та фінансування зарубіжних дочірніх компаній.
- **Валютні ринки:** Операції з купівлі та продажу валют, спекуляції та хеджування валютних ризиків.
- **Міжнародні боргові кризи:** Причини та наслідки боргових криз у країнах, а також стратегії їх вирішення.
- **Міжнародна фінансова архітектура:** Структура та регулювання глобальної фінансової системи.

Міжнародні фінанси тісно пов'язані з макроекономікою, оскільки міжнародні фінансові потоки можуть значно впливати на економічне зростання, інфляцію та зайнятість у країнах.

Вивчення міжнародних фінансів важливе для:

- **Бізнесу:** Допомогає компаніям приймати обґрунтовані рішення щодо міжнародної торгівлі, інвестицій та управління валютними ризиками.
- **Уряду:** Допомогає розробляти економічну політику, яка сприяє стабільності та зростанню.
- **Інвесторів:** Допомогає розуміти можливості та ризики інвестування на міжнародних ринках.

- **Окремих осіб:** Допомагає розуміти вплив глобальних економічних подій на їхнє життя.

Міжнародні фінанси – це динамічна і складна галузь, яка постійно розвивається у відповідь на зміни в глобальній економіці.

Тема 14. Економічні моделі у фінансах

Економічні моделі у фінансах – це спрощені, математичні представлення реальних фінансових явищ, які використовуються для аналізу, прогнозування та прийняття рішень. Вони допомагають зрозуміти складні взаємозв'язки між різними економічними змінними та їхній вплив на фінансові ринки, активи та інституції.

Ось деякі з найважливіших економічних моделей, що використовуються у фінансах:

1. Моделі оцінки активів:

- **Модель дисконтованих грошових потоків (DCF):** Ця модель використовується для оцінки вартості активу, дисконтуючи очікувані майбутні грошові потоки до їхньої поточної вартості. Вона широко застосовується для оцінки акцій, облігацій, нерухомості та інших інвестиційних проектів.
- **Модель капітальної оцінки активів (CAPM):** CAPM встановлює зв'язок між очікуваною дохідністю активу та його систематичним ризиком (бета). Вона використовується для визначення необхідної ставки дохідності для інвестицій з урахуванням їхнього ризику.
- **Арбітражна теорія цін (APT):** АРТ є більш гнучкою моделлю, ніж CAPM, оскільки враховує кілька факторів ризику, а не лише ринковий ризик. Вона використовується для оцінки активів на основі їхньої чутливості до різних макроекономічних змінних.

- **Модель Блека-Шоулза:** Ця модель використовується для оцінки вартості опціонів. Вона враховує такі фактори, як ціна базового активу, ціна виконання опціону, час до закінчення терміну дії опціону, волатильність базового активу та безризикова процентна ставка.
2. Моделі управління портфелем:
- **Теорія Марковіца:** Ця теорія розглядає, як інвестори можуть конструювати оптимальні портфелі, максимізуючи очікувану дохідність для заданого рівня ризику або мінімізуючи ризик для заданого рівня очікуваної дохідності.
 - **Модель ринкової рівноваги (Capital Market Line - CML):** CML показує оптимальне співвідношення ризику та дохідності для портфелів, які включають безризиковий актив та ринковий портфель.
 - **Модель коефіцієнта Шарпа:** Коефіцієнт Шарпа вимірює надлишкову дохідність на одиницю загального ризику (волатильності) портфеля. Він використовується для оцінки ефективності портфелів.
3. Моделі корпоративних фінансів:
- **Модель Модільяні-Міллера:** Ця модель розглядає вплив структури капіталу компанії на її вартість. В ідеальних умовах, без податків і витрат на банкрутство, структура капіталу не впливає на вартість компанії.
 - **Модель Гордона:** Ця модель використовується для оцінки вартості акцій компанії на основі очікуваних майбутніх дивідендів і темпів їхнього зростання.
 - **Метод реальних опціонів:** Цей метод використовується для оцінки інвестиційних проектів, які мають гнучкість у прийнятті рішень в майбутньому, подібно до фінансових опціонів.
4. Макроекономічні моделі:
- **IS-LM модель:** Ця модель використовується для аналізу взаємодії між товарним ринком (IS) та грошовим ринком

(LM) і їхнього впливу на рівноважний рівень доходу та процентної ставки в економіці.

- **Модель AD-AS:** Ця модель використовується для аналізу сукупного попиту (AD) та сукупної пропозиції (AS) і їхнього впливу на рівень цін та обсяг виробництва в економіці.
- **Моделі передбачення фінансових криз:** Існують моделі, які намагаються передбачити фінансові кризи на основі макроекономічних показників та показників фінансового ринку.

Важливо пам'ятати:

- Економічні моделі є спрощеннями реальності, і вони мають обмеження.
- Результати моделей залежать від вхідних даних і припущень, тому важливо їх ретельно перевіряти.
- Моделі слід використовувати як інструмент для аналізу, а не як заміну для критичного мислення та досвіду.

Використання економічних моделей у фінансах дає можливість більш обґрунтовано приймати рішення, оцінювати ризики та можливості, а також розуміти складні взаємозв'язки на фінансових ринках.

РОЗДІЛ 2. ФІНАНСОВИЙ РИНОК

Тема 1. Фінансовий ринок, його сутність, функції та роль в економіці

Фінансовий ринок є важливим елементом сучасної економіки, що забезпечує перерозподіл капіталу між економічними суб'єктами.

Сутність фінансового ринку:

Фінансовий ринок – це система відносин, інститутів та інструментів, за допомогою яких здійснюється купівля-продаж фінансових активів, таких як гроші, цінні папери, валюта, деривативи та ін. Він є механізмом, що дозволяє тим, у кого є вільні кошти (інвестори), передавати їх тим, хто потребує фінансування (позичальники).

Функції фінансового ринку:

- **Акумуляція та перерозподіл капіталу:** Фінансовий ринок залучає вільні кошти від різних суб'єктів (домогосподарств, підприємств, держави) та спрямовує їх на фінансування інвестицій, розвитку виробництва та споживання.
- **Забезпечення ефективного ціноутворення:** На фінансовому ринку формуються ціни на фінансові активи на основі попиту та пропозиції, що відображає ринкову оцінку вартості цих активів.
- **Інформаційна функція:** Фінансовий ринок надає інформацію про економічний стан, перспективи розвитку різних галузей та підприємств, ризики та можливості для інвестування.
- **Мінімізація ризиків:** За допомогою різних фінансових інструментів (деривативів, страхування) учасники ринку можуть хеджувати (захищати) свої активи від ризиків, пов'язаних зі зміною цін, процентних ставок, валютних курсів та ін.

- **Підвищення ліквідності активів:** Фінансовий ринок забезпечує можливість швидкої купівлі-продажу фінансових активів, що робить їх більш ліквідними та привабливими для інвесторів.
- **Зниження трансакційних витрат:** Фінансовий ринок стандартизує фінансові інструменти та процедури, що дає можливість знизити витрати на здійснення фінансових операцій.
- **Стимулювання економічного зростання:** Забезпечуючи фінансування інвестицій та розвитку виробництва, фінансовий ринок сприяє економічному зростанню та підвищенню добробуту населення.

Роль фінансового ринку в економіці:

- **Забезпечення ефективного розподілу ресурсів:** Фінансовий ринок спрямовує кошти туди, де вони можуть бути використані найбільш ефективно, що сприяє підвищенню продуктивності економіки.
- **Стимулювання інвестицій:** Фінансовий ринок забезпечує доступ до фінансування для підприємств та інвесторів, що стимулює інвестиції в нові технології, виробництво та інфраструктуру.
- **Сприяння розвитку підприємництва:** Фінансовий ринок надає можливість залучення капіталу для створення та розвитку нових підприємств, що сприяє розвитку конкуренції та інновацій.
- **Підвищення ефективності управління ризиками:** Фінансовий ринок надає інструменти для управління ризиками, що дозволяє підприємствам та інвесторам захищати свої активи від непередбачених подій.
- **Інтеграція національної економіки у світову фінансову систему:** Фінансовий ринок забезпечує доступ до міжнародного капіталу та дає можливість брати участь у міжнародній торгівлі та інвестиціях.

- **Створення умов для стабільного економічного розвитку:** Ефективно функціонуючий фінансовий ринок сприяє стабільності економіки, забезпечуючи фінансування економічного зростання та управління ризиками.

Висновки:

Фінансовий ринок відіграє ключову роль у сучасній економіці, забезпечуючи перерозподіл капіталу, ефективне ціноутворення, управління ризиками та стимулювання економічного зростання. Розвиток фінансового ринку є необхідною умовою для стабільного та ефективного функціонування економіки.

Тема 2. Регулювання фінансового ринку

Регулювання фінансового ринку — це комплекс заходів, що здійснюються урядом, центральним банком та іншими регуляторними органами для забезпечення стабільності, прозорості та ефективності фінансової системи.

Основні цілі регулювання фінансового ринку:

- **Захист інвесторів та споживачів фінансових послуг:** Забезпечення чесної та прозорої діяльності учасників ринку, запобігання шахрайству та зловживанням, надання інформації для прийняття обґрунтованих інвестиційних рішень.
- **Забезпечення стабільності фінансової системи:** Зменшення ризиків системних криз, контроль за діяльністю фінансових установ, встановлення вимог до капіталу та ліквідності.
- **Підтримка ефективного розподілу капіталу:** Створення умов для вільного руху капіталу, сприяння інноваціям та конкуренції на ринку, забезпечення доступу до фінансування для підприємств та населення.

- **Запобігання фінансовим злочинам:** Боротьба з відмиванням грошей, фінансуванням тероризму та іншими незаконними фінансовими операціями.

Основні інструменти регулювання фінансового ринку:

- **Ліцензування та реєстрація:** Видача дозволів на здійснення фінансової діяльності, встановлення вимог до кваліфікації та досвіду учасників ринку.
- **Пруденційний нагляд:** Контроль за діяльністю фінансових установ, оцінка їх фінансової стійкості, встановлення нормативів капіталу та ліквідності.
- **Регулювання ринкової поведінки:** Заборона інсайдерської торгівлі, маніпулювання цінами, розповсюдження неправдивої інформації, встановлення правил розкриття інформації.
- **Регулювання фінансових інструментів:** Встановлення вимог до емісії та обігу цінних паперів, регулювання діяльності інститутів спільного інвестування, регулювання ринку похідних фінансових інструментів.
- **Регулювання платіжних систем:** Забезпечення надійності та безпеки платіжних систем, захист прав споживачів платіжних послуг.
- **Захист прав споживачів:** Розгляд скарг споживачів фінансових послуг, проведення освітніх програм, надання консультацій.

Органи, що здійснюють регулювання фінансового ринку в Україні:

- **Національний банк України (НБУ):** Здійснює регулювання банківської системи, платіжних систем, валютного ринку, а також виконує функції пруденційного нагляду за банками.
- **Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР):** Здійснює регулювання ринку цінних паперів, інститутів спільного інвестування, а також здійснює нагляд за їх діяльністю.

- **Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах ринків фінансових послуг (Нацкомфінпослуг):** Здійснює регулювання ринків небанківських фінансових установ (страхових компаній, кредитних спілок, ломбардів, лізингових компаній, тощо).

Проблеми регулювання фінансового ринку:

- **Складність і динамічність фінансових ринків:** Необхідність постійного вдосконалення регуляторних норм, реагування на нові технології та інновації.
- **Глобалізація фінансових ринків:** Необхідність міжнародної співпраці та координації регуляторних заходів.
- **Ризик надмірного регулювання:** Можливість обмеження конкуренції та інновацій на ринку.
- **Ризик недостатнього регулювання:** Можливість виникнення фінансових криз та зловживань.

Сучасні тенденції регулювання фінансового ринку:

- **Посилення пруденційного нагляду:** Збільшення вимог до капіталу та ліквідності фінансових установ.
- **Розвиток макропруденційного регулювання:** Запобігання системним ризикам, контроль за накопиченням боргів у фінансовій системі.
- **Регулювання ринку криптовалют:** Розробка нормативно-правової бази для регулювання криптовалют та інших віртуальних активів.
- **Використання нових технологій у регулюванні (RegTech):** Автоматизація процесів збору та аналізу даних, використання штучного інтелекту для виявлення ризиків та порушень.
- **Посилення захисту прав споживачів фінансових послуг:** Забезпечення прозорості та зрозумілості фінансових продуктів, надання можливості оскарження дій фінансових установ.

Регулювання фінансового ринку є важливим інструментом для забезпечення стабільності та розвитку економіки. Ефективне регулювання сприяє залученню інвестицій, розвитку підприємництва та підвищенню рівня життя населення.

Тема 3. Фінансові інструменти

Фінансові інструменти - це контракти, що дають право одній стороні на фінансовий актив, а іншій - на фінансове зобов'язання або інструмент власного капіталу. Вони використовуються для різних цілей, таких як залучення капіталу, інвестування, управління ризиками та здійснення платежів.

Ось декілька прикладів фінансових інструментів:

- **Цінні папери:**
 - **Акції:** Представляють частку власності в компанії.
 - **Облігації:** Боргові цінні папери, що представляють собою позику, надану інвестором емітенту.
- **Похідні фінансові інструменти (деривативи):**
 - **Ф'ючерси:** Контракти на купівлю або продаж активу в майбутньому за заздалегідь визначеною ціною.
 - **Опціони:** Контракти, що дають право, але не зобов'язання, купити або продати актив за певною ціною до певної дати.
 - **Свопи:** Угоди про обмін фінансовими потоками.
- **Інструменти грошового ринку:**
 - **Казначейські векселі:** Короткострокові боргові зобов'язання уряду.
 - **Депозитні сертифікати:** Сертифікати, що підтверджують розміщення грошей на депозиті в банку.
- **Валюта:** Гроші, що використовуються в певній країні або економічній зоні.
- **Банківські депозити:** Гроші, розміщені на рахунку в банку.
- **Кредити:** Позики, надані банками або іншими фінансовими установами.

- **Страхові поліси:** Контракти, що забезпечують фінансовий захист у разі певних подій.

Фінансові інструменти можуть бути класифіковані за різними критеріями, наприклад:

- **За терміном дії:** Короткострокові, середньострокові та довгострокові.
- **За рівнем ризику:** Низькоризикові, середньоризикові та високоризикові.
- **За типом емітента:** Державні, корпоративні, муніципальні.
- **За метою використання:** Інвестиційні, спекулятивні, хеджування.

Розуміння фінансових інструментів є важливим для будь-кого, хто хоче інвестувати, керувати своїми фінансами або працювати у фінансовій сфері.

Варто зазначити, що це лише загальний огляд фінансових інструментів. Існує багато різних видів і підвидів фінансових інструментів, і кожен з них має свої особливості та ризики.

Тема 4. Основи портфельної теорії

Портфельна теорія, також відома як сучасна портфельна теорія (МРТ), - це фреймворк, розроблений Гаррі Марковіцем у 1952 році, який використовується для створення інвестиційних портфелів, що максимізують очікувану віддачу для заданого рівня ризику або мінімізують ризик для заданого рівня очікуваної віддачі.

Основні принципи МРТ:

1. **Диверсифікація:** Найважливіший принцип МРТ полягає в тому, що диверсифікація може знизити ризик портфеля без значного зниження його очікуваної віддачі. Диверсифікація досягається шляхом інвестування в різні класи активів (акції, облігації, нерухомість тощо) та в різні цінні папери всередині кожного класу активів.

2. **Ризик та віддача:** МРТ визначає ризик та віддачу як важливі фактори при прийнятті інвестиційних рішень. Ризик зазвичай вимірюється волатильністю (стандартним відхиленням) дохідності активу або портфеля. Віддача – це прибуток, який очікується від інвестиції.
3. **Кореляція:** МРТ враховує кореляцію між активами. Кореляція показує, як ціни на різні активи рухаються відносно один до одного. Низька або негативна кореляція між активами є бажаною, оскільки це дозволяє знизити загальний ризик портфеля. Якщо один актив падає в ціні, інший може зростати або залишатися стабільним, компенсуючи збитки.
4. **Ефективна межа (Efficient Frontier):** Ефективна межа представляє собою набір портфелів, які пропонують найвищу очікувану віддачу для кожного рівня ризику або найнижчий ризик для кожного рівня очікуваної віддачі. Жоден портфель на ефективній межі не може бути поліпшений без збільшення ризику або зменшення віддачі.
5. **Оптимальний портфель:** Оптимальний портфель - це портфель на ефективній межі, який найбільше відповідає схильності інвестора до ризику. Інвестори з низькою схильністю до ризику виберуть портфель з нижчим ризиком та нижчою віддачею, а інвестори з високою схильністю до ризику виберуть портфель з вищим ризиком та вищою віддачею.

Ключові поняття та інструменти МРТ:

- **Очікувана віддача (Expected Return):** Середньозважена віддача активу, розрахована на основі історичних даних або прогнозованих сценаріїв.
- **Дисперсія (Variance):** Міра розкиду можливих віддач навколо очікуваної віддачі.
- **Стандартне відхилення (Standard Deviation):** Квадратний корінь з дисперсії, що відображає волатильність активу.

- **Коваріація (Covariance):** Міра того, як дві змінні змінюються разом.
- **Коефіцієнт кореляції (Correlation Coefficient):** Нормалізована коваріація, що коливається від -1 до +1.
- **Лінія ринку капіталу (Capital Market Line, CML):** Лінія, що представляє комбінацію безризикового активу та ринкового портфеля.

Переваги МРТ:

- **Систематичний підхід:** МРТ надає структурований та кількісний підхід до управління портфелем.
- **Оптимізація ризику та віддачі:** Дає можливість інвесторам створювати портфелі, що відповідають їхнім індивідуальним цілям та схильності до ризику.
- **Диверсифікація:** Підкреслює важливість диверсифікації для зниження ризику.

Обмеження МРТ:

- **Припущення:** МРТ базується на декількох припущеннях, які можуть не завжди відповідати реальності (наприклад, інвестори раціональні, ринки ефективні, розподіл віддач нормальний).
- **Історичні дані:** Використання історичних даних для прогнозування майбутньої віддачі може бути проблематичним, оскільки минулі результати не гарантують майбутніх.
- **Витрати:** Оптимізація портфеля може вимагати значних обчислювальних ресурсів та часу.
- **Стаціонарність кореляцій:** Припускається, що кореляції між активами залишаються стабільними з часом, що не завжди так.

Застосування МРТ:

МРТ використовується широким колом інвесторів, включаючи:

- **Індивідуальні інвестори:** Для створення та управління особистими інвестиційними портфелями.

- **Інституційні інвестори:** (пенсійні фонди, страхові компанії, взаємні фонди) для управління великими обсягами капіталу.
- **Фінансові консультанти:** Для надання рекомендацій клієнтам щодо побудови портфелів.

Висновки:

Портфельна теорія є потужним інструментом для управління інвестиціями. Вона дозволяє інвесторам більш ефективно розподіляти свій капітал, враховуючи ризик та віддачу різних активів. Однак, важливо пам'ятати про обмеження МРТ та використовувати його у поєднанні з іншими аналітичними методами та знанням ринку.

Тема 5. Кредитний ринок

Кредитний ринок - це фінансовий ринок, де відбувається купівля-продаж кредитних ресурсів. Іншими словами, це місце, де зустрічаються позичальники, які потребують фінансування, та кредитори, які готові надати ці кошти на певних умовах (відсотковій ставці, терміну, забезпечення тощо).

Основні функції кредитного ринку:

- **Перерозподіл капіталу:** Забезпечує перерозподіл коштів від тих, у кого вони є в надлишку, до тих, хто їх потребує для інвестицій, споживання чи інших цілей.
- **Стимулювання економічного зростання:** Надаючи доступ до фінансування, кредитний ринок сприяє розвитку бізнесу, збільшенню виробництва, створенню робочих місць та іншим факторам, що стимулюють економічне зростання.
- **Полегшення споживання:** Дає можливість споживачам здійснювати покупки, які вони не могли б собі дозволити одразу, наприклад, купівля житла, автомобіля, побутової техніки.

- **Управління ризиками:** На кредитному ринку існують інструменти та механізми, які дозволяють кредиторам та позичальникам управляти кредитними ризиками.

Основні учасники кредитного ринку:

- **Позичальники:** Фізичні особи, підприємства, уряди, які потребують кредиту.
- **Кредитори:** Банки, кредитні спілки, інвестиційні фонди, страхові компанії, фізичні особи, які надають кредити.
- **Фінансові посередники:** Організації, які полегшують взаємодію між кредиторами та позичальниками (наприклад, кредитні брокери).
- **Регулятори:** Державні органи, які здійснюють нагляд та регулювання кредитного ринку (наприклад, Національний банк України).

Основні види кредитів, що обертаються на кредитному ринку:

- **Споживчі кредити:** Кредити, що надаються фізичним особам на придбання товарів та послуг.
- **Іпотечні кредити:** Кредити, що надаються на придбання житла.
- **Автокредити:** Кредити, що надаються на придбання автомобіля.
- **Кредити для малого та середнього бізнесу:** Кредити, що надаються для фінансування діяльності малого та середнього бізнесу.
- **Корпоративні кредити:** Кредити, що надаються великим корпораціям.
- **Державні кредити:** Кредити, що залучаються урядом для фінансування бюджету.

Чинники, що впливають на кредитний ринок:

- **Економічна ситуація:** Економічне зростання зазвичай стимулює кредитування, а економічний спад призводить до його скорочення.

- **Відсоткова ставка:** Зміна відсоткової ставки впливає на вартість кредитів і, відповідно, на попит на них.
- **Інфляція:** Висока інфляція може призвести до збільшення відсоткових ставок і скорочення кредитування.
- **Політична стабільність:** Політична нестабільність може негативно впливати на кредитний ринок через підвищення ризиків.
- **Регулювання:** Державне регулювання кредитного ринку може впливати на умови кредитування, вимоги до кредиторів та позичальників, а також на рівень ризиків.

Роль кредитного ринку в економіці:

Кредитний ринок відіграє важливу роль в економіці, сприяючи економічному зростанню, полегшуючи споживання та допомагаючи управляти ризиками. Ефективно функціонуючий кредитний ринок є необхідною умовою для стабільного розвитку економіки.

Тема 6. Валютний ринок

Валютний ринок - це глобальний децентралізований ринок, де торгуються валюти. Він є найбільшим і найбільш ліквідним фінансовим ринком у світі.

Основні характеристики валютного ринку:

- **Глобальність:** Операції здійснюються 24 години на добу, 5 днів на тиждень, з понеділка по п'ятницю, оскільки торгові центри розташовані в різних часових поясах (Лондон, Нью-Йорк, Токіо, Сідней та інші).
- **Децентралізація:** Не існує центрального регулюючого органу або біржі. Торгівля відбувається між учасниками ринку безпосередньо або через мережу брокерів та дилерів.
- **Висока ліквідність:** Великі обсяги торгів роблять валютний ринок дуже ліквідним, що дозволяє швидко купувати та продавати валюту без значного впливу на ціну.

- **Волатильність:** Ціни на валюти можуть швидко змінюватися під впливом різних факторів, що робить ринок привабливим для спекулянтів, але й ризикованим.

Учасники валютного ринку:

- **Центральні банки:** Впливають на валютні курси через валютні інтервенції та монетарну політику.
- **Комерційні банки:** Здійснюють валютні операції для клієнтів та для власного прибутку.
- **Інвестиційні фонди та хедж-фонди:** Спекулюють на змінах валютних курсів для отримання прибутку.
- **Транснаціональні корпорації (ТНК):** Здійснюють валютні операції для оплати імпорту, експорту та інвестицій за кордоном.
- **Роздрібні трейдери:** Індивідуальні інвестори, які торгують валютою через онлайн-платформи брокерів.

Фактори, що впливають на валютні курси:

- **Економічні показники:** Інфляція, процентні ставки, ВВП, рівень безробіття, торговий баланс.
- **Політичні події:** Вибори, зміни в уряді, міжнародні конфлікти.
- **Дії центральних банків:** Зміна процентних ставок, валютні інтервенції.
- **Ринкові настрої:** Очікування та спекуляції учасників ринку.
- **Природні катаклізми та інші непередбачувані події.**

Основні інструменти валютного ринку:

- **Спот-ринок:** Угоди з негайною поставкою валюти (зазвичай протягом двох робочих днів).
- **Форвардні контракти:** Угоди на поставку валюти в майбутньому за фіксованим курсом.
- **Ф'ючерсні контракти:** Стандартизовані форвардні контракти, що торгуються на біржі.

- **Валютні опціони:** Контракти, що дають право, але не зобов'язання, купити або продати валюту за фіксованою ціною в майбутньому.
- **Валютні свопи:** Угоди про обмін потоками платежів в різних валютах.

Валютний ринок відіграє важливу роль у міжнародній торгівлі та інвестиціях, забезпечуючи механізм обміну валют для здійснення міжнародних розрахунків. Він також є важливим інструментом для управління валютними ризиками та отримання прибутку від спекуляцій на змінах валютних курсів.

РОЗДІЛ 3. ФОНДОВИЙ РИНОК

Тема 1. Теоретичні основи функціонування фондового ринку

Фондовий ринок - це складна система, що функціонує на основі певних економічних та фінансових теорій. Розуміння цих основ допомагає краще орієнтуватися в його роботі та приймати обґрунтовані інвестиційні рішення. Ось деякі з важливих теоретичних концепцій:

1. Теорія ефективного ринку (Efficient Market Hypothesis - EMH):

- **Суть:** Ця теорія стверджує, що ціни на фондовому ринку повністю відображають всю доступну інформацію. Це означає, що неможливо постійно отримувати надприбутки, використовуючи публічно доступну інформацію, оскільки вона вже врахована в цінах.
- **Форми ефективності:**
 - **Слабка форма:** Ціни відображають історичну інформацію (ціни та обсяги торгів). Технічний аналіз неефективний.
 - **Напівсильна форма:** Ціни відображають всю публічно доступну інформацію (фінансова звітність, новини, економічні дані). Фундаментальний аналіз неефективний.
 - **Сильна форма:** Ціни відображають всю інформацію, включаючи приватну (інсайдерську). Неможливо отримати надприбутки.
- **Критика:** EMH часто критикують за неврахування поведінкової економіки та існування аномалій на ринку.

2. Модель оцінки капітальних активів (Capital Asset Pricing Model - CAPM):

- **Суть:** Ця модель використовується для визначення очікуваної дохідності активу на основі його систематичного ризику (бета).
- **Формула:** $Re = Rf + \beta(Rm - Rf)$, де:

- R_e - очікувана дохідність активу
 - R_f - безризикова процентна ставка
 - β - бета-коефіцієнт (міра систематичного ризику)
 - R_m - очікувана дохідність ринку
 - **Застосування:** CAPM допомагає інвесторам оцінювати, чи є ціна активу обґрунтованою, враховуючи його ризик.
 - **Обмеження:** CAPM базується на ряді спрощень і може не враховувати всі фактори, що впливають на дохідність.
3. Теорія портфеля Марковіца (Modern Portfolio Theory - MPT):
- **Суть:** MPT стверджує, що інвестори повинні будувати портфелі, враховуючи як очікувану дохідність, так і ризик. Диверсифікація (розподіл інвестицій між різними активами) дає можливість знизити ризик без зниження очікуваної дохідності.
 - **Ключові концепції:**
 - **Ефективна межа:** Набір портфелів з найвищою очікуваною дохідністю для даного рівня ризику або з найнижчим ризиком для даної очікуваної дохідності.
 - **Кореляція:** Міра взаємозв'язку між дохідністю різних активів.

Застосування: MPT допомагає інвесторам знаходити оптимальні портфелі, які відповідають їхнім цілям і толерантності до ризику.

4. Теорія опціонів Блека-Шоулза (Black-Scholes Model):

- **Суть:** Ця модель використовується для визначення теоретичної ціни європейського опціону "колл" або "пут".
- **Важливі фактори:** Поточна ціна базового активу, ціна страйк, час до закінчення терміну дії опціону, безризикова процентна ставка та волатильність базового активу.
- **Застосування:** Модель допомагає трейдерам оцінювати справедливую вартість опціонів та приймати рішення про їх купівлю чи продаж.
- **Обмеження:** Модель робить певні припущення, які можуть не завжди виконуватися на практиці (наприклад, постійна волатильність).

5. Поведінкова економіка (Behavioral Economics):

- **Суть:** Поведінкова економіка вивчає психологічні фактори, які впливають на прийняття економічних рішень. Вона показує, що інвестори часто діють нераціонально, керуючись емоціями, когнітивними упередженнями та евристичними.
- **Ключові концепції:**
 - **Ефект прив'язки (Anchoring bias):** Схильність надмірно покладатися на першу отриману інформацію.
 - **Ефект уникнення втрат (Loss aversion):** Більша чутливість до втрат, ніж до прибутків.
 - **Ефект стада (Herd behavior):** Схильність слідувати за натовпом.
- **Застосування:** Розуміння поведінкових упереджень допомагає інвесторам уникати помилок і приймати більш обґрунтовані рішення.

Інші важливі теоретичні аспекти:

- **Економічні цикли:** Розуміння фаз економічного циклу (зростання, спад, депресія, відновлення) допомагає прогнозувати зміни на фондовому ринку.
- **Монетарна політика:** Рішення центральних банків щодо процентних ставок і грошової маси впливають на вартість активів і загальну економічну активність.
- **Фіскальна політика:** Урядові витрати та податки також впливають на економіку та фондовий ринок.

Висновок:

Фондовий ринок - це складна екосистема, яка функціонує на основі різноманітних теоретичних концепцій. Розуміння цих основ є важливим для інвесторів, трейдерів та фінансових аналітиків, оскільки воно дозволяє краще аналізувати ринкові тенденції, оцінювати активи та приймати обґрунтовані рішення. Важливо пам'ятати, що жодна теорія не є ідеальною і не може передбачити майбутнє з абсолютною точністю, тому потрібно використовувати комбінацію різних підходів і постійно вдосконалювати свої знання.

Тема 2. Аналіз стану фондового ринку в Україні

Аналіз стану фондового ринку в Україні вимагає розгляду кількох важливих аспектів. Ось загальний огляд:

1. Загальна характеристика:

- **Розвиток:** Фондовий ринок України все ще перебуває на стадії розвитку і характеризується відносно невеликою ліквідністю та капіталізацією порівняно з розвиненими ринками.
- **Основні гравці:** Найбільш активними учасниками є місцеві брокерські компанії, банки та інституційні інвестори. Закордонні інвестори присутні, але їхня активність може суттєво змінюватися залежно від політичної та економічної ситуації.
- **Інфраструктура:** Основним організатором торгів є "Українська біржа". Існують також інші біржі, але їхня роль менш значуща.

2. Ключові індикатори та тенденції:

- **Індекс UX (індекс Української біржі):** Це основний індикатор фондового ринку України. Зміна індексу відображає загальну динаміку цін акцій провідних українських компаній. Варто відстежувати динаміку індексу за певний період (рік, квартал, місяць), щоб оцінити загальний тренд ринку.
- **Обсяги торгів:** Низькі обсяги торгів можуть свідчити про низьку ліквідність та обмежену зацікавленість інвесторів. Зростання обсягів може вказувати на поживлення ринку.
- **Капіталізація ринку:** Відображає загальну вартість акцій, що торгуються на біржі. Зростання капіталізації може бути ознакою притоку капіталу та позитивних очікувань інвесторів.

- **Кількість емітентів:** Обмежена кількість компаній, акції яких торгуються на біржі, обмежує можливості для диверсифікації портфеля.
 - **Дохідність державних облігацій (ОВДП):** Впливає на інвестиційну привабливість акцій. Висока дохідність ОВДП може перенаправляти кошти інвесторів з фондового ринку в державні цінні папери.
3. Фактори, що впливають на ринок:
- **Макроекономічна ситуація:** Темпи економічного зростання, інфляція, валютний курс, облікова ставка НБУ – усі ці фактори мають значний вплив на фондовий ринок.
 - **Політична стабільність:** Політична невизначеність та геополітичні ризики негативно впливають на інвестиційний клімат та відлякують інвесторів.
 - **Регуляторна політика:** Зміни в законодавстві, що регулює фондовий ринок, можуть впливати на його розвиток та привабливість для інвесторів.
 - **Корпоративне управління:** Прозорість та якість корпоративного управління компаній, акції яких торгуються на біржі, є важливим фактором для залучення інвесторів.
 - **Глобальні ринки:** Тенденції на світових фондових ринках, особливо на ринках країн, що розвиваються, можуть впливати на український фондовий ринок.
 - **Війна:** Військові дії мають руйнівний вплив на економіку та фондовий ринок.
4. Поточний стан (враховуючи війну в Україні):
- Фондовий ринок України зазнав значних потрясінь після початку повномасштабного вторгнення росії.
 - Торги на Українській біржі були призупинені на тривалий час.
 - Відновлення торгів відбувається поступово, але ліквідність залишається низькою, а волатильність високою.

- Інвестори зберігають обережність через високий рівень невизначеності та ризиків.
- Перспективи ринку значною мірою залежать від розвитку воєнних дій, макроекономічної стабілізації та успішного відновлення економіки.

5. Джерела інформації:

- **Українська біржа (UX):** Офіційний сайт біржі (www.ux.ua) містить інформацію про торги, індекси, емітентів, фінансову звітність компаній.
- **Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР):** Регулятор фондового ринку, на сайті (www.nssmc.gov.ua) можна знайти нормативні документи, статистику та інформацію про ліцензування.
- **Фінансові портали та інформаційні агентства:** Багато українських та міжнародних фінансових порталів (наприклад, "Інтерфакс-Україна", "Ліга.Фінанси", Bloomberg, Reuters) надають інформацію про фондовий ринок України.
- **Аналітичні звіти інвестиційних компаній:** Брокерські компанії та інвестиційні фонди часто публікують аналітичні звіти та прогнози щодо фондового ринку України.

Важливо:

- Інвестиції на фондовому ринку пов'язані з ризиком втрати капіталу.
- Перш ніж інвестувати, необхідно провести ретельний аналіз та оцінити свої можливості та ризики.
- Рекомендується консультуватися з фінансовим радником.

У зв'язку з воєнним станом та високою невизначеністю, інвестиції на українському фондовому ринку слід розглядати з особливою обережністю.

Тема 3. Перспективи розвитку фондового ринку в Україні

Перспективи розвитку фондового ринку в Україні є складними і багатогранними, і їх важко однозначно оцінити через вплив різних факторів. Ось деякі важливі аспекти, які варто враховувати:

Позитивні фактори:

- **Євроінтеграція:** Прагнення України до членства в ЄС може сприяти гармонізації законодавства та регуляторних норм з європейськими стандартами, що зробить ринок більш привабливим для іноземних інвесторів.
- **Реформи:** Проведення реформ, спрямованих на поліпшення інвестиційного клімату, боротьбу з корупцією та захист прав інвесторів, може значно підвищити довіру до ринку.
- **Приватизація:** Проведення прозорої та ефективної приватизації державних підприємств може збільшити кількість акцій, доступних для торгівлі, та залучити нових інвесторів.
- **Розвиток технологій:** Впровадження сучасних технологій, таких як блокчейн та онлайн-платформи, може зробити ринок більш доступним та ефективним.
- **Зростання економіки:** Відновлення та стабільне зростання економіки України може позитивно вплинути на фінансові результати компаній та, відповідно, на ціни їх акцій.
- **Державна підтримка:** Розробка та реалізація державних програм підтримки фондового ринку, зокрема стимулювання інвестицій та підвищення фінансової грамотності населення, може сприяти його розвитку.

Негативні фактори:

- **Війна:** Триваюча війна з росією є найбільшим ризиком для розвитку фондового ринку. Вона створює невизначеність, відлякує інвесторів та негативно впливає на економіку.

- **Політична нестабільність:** Політична нестабільність та часті зміни урядовців можуть підірвати довіру інвесторів та ускладнити проведення реформ.
- **Корупція:** Високий рівень корупції в Україні є серйозною перешкодою для залучення інвестицій та розвитку ринку.
- **Недосконале законодавство:** Недосконалість законодавства та регуляторних норм, а також їх непослідовне застосування, можуть створювати ризики для інвесторів.
- **Низька ліквідність:** Низька ліквідність українського фондового ринку робить його менш привабливим для великих інвесторів, оскільки їм важко швидко купувати та продавати значні обсяги акцій.
- **Недостатня фінансова грамотність:** Недостатня фінансова грамотність населення обмежує попит на акції та інші цінні папери.

Загальний висновок:

Розвиток фондового ринку в Україні можливий, але він вимагає значних зусиль з боку держави, бізнесу та суспільства. Необхідно подолати негативні фактори, такі як війна, корупція та недосконале законодавство, та максимально використати позитивні можливості, пов'язані з євроінтеграцією, реформами та розвитком технологій.

Важливо розуміти, що інвестиції на фондовому ринку пов'язані з ризиками, і перед прийняттям рішення про інвестування необхідно ретельно оцінити всі фактори та проконсультуватися з професійними фінансовими радниками.

РОЗДІЛ 4. МІЖНАРОДНІ ФІНАНСИ

Тема 1. Вступ до міжнародних фінансів

Міжнародні фінанси - це галузь фінансів, яка вивчає грошові потоки, інвестиції та фінансові рішення в міжнародному контексті. Ось вступ до цієї дисципліни:

Що таке міжнародні фінанси?

Міжнародні фінанси охоплюють широкий спектр тем, включаючи:

- **Обмінні курси:** Визначення та коливання валютних курсів, їх вплив на міжнародну торгівлю та інвестиції.
- **Міжнародна торгівля:** Фінансування експорту та імпорту, управління ризиками, пов'язаними з міжнародною торгівлею.
- **Міжнародні інвестиції:** Прямі іноземні інвестиції (ПІІ), портфельні інвестиції, інвестиції в міжнародні ринки капіталу.
- **Міжнародні фінансові ринки:** Функціонування світових ринків капіталу, євrorинків, офшорних фінансових центрів.
- **Міжнародні фінансові інститути:** Роль МВФ, Світового банку, інших міжнародних організацій у світовій економіці.
- **Управління валютними ризиками:** Ідентифікація, оцінка та хеджування ризиків, пов'язаних зі змінами валютних курсів.
- **Міжнародне фінансове управління:** Фінансові рішення, які приймають транснаціональні корпорації (ТНК), такі як розміщення капіталу, управління грошовими коштами, оподаткування.

Чому міжнародні фінанси важливі?

- **Глобалізація:** Світ стає все більш взаємопов'язаним, тому розуміння міжнародних фінансів необхідне для бізнесу, урядів та інвесторів.

- **Зростання міжнародної торгівлі та інвестицій:** Компанії розширюють свою діяльність за кордон, і інвестори шукають можливості на міжнародних ринках.
- **Валютні ризики:** Зміни валютних курсів можуть суттєво впливати на прибутковість компаній та вартість інвестицій.
- **Міжнародні фінансові кризи:** Розуміння причин і наслідків міжнародних фінансових криз допомагає запобігти їх виникненню та пом'якшити їх наслідки.
- **Розвиток економіки:** Міжнародні фінанси відіграють важливу роль у сприянні економічному зростанню та розвитку країн.

Основні концепції:

- **Валютний курс:** Ціна однієї валюти, виражена в іншій валюті.
- **Паритет купівельної спроможності (ПКС):** Теорія, яка стверджує, що обмінні курси повинні коригуватися, щоб забезпечити однакову купівельну спроможність валют у різних країнах.
- **Ефект Фішера:** Зв'язок між номінальними процентними ставками, реальними процентними ставками та інфляцією.
- **Теорія міжнародної торгівлі:** Пояснює, чому країни торгують одна з одною.
- **Платіжний баланс:** Облік усіх економічних операцій між країною та рештою світу.

Для кого корисні знання з міжнародних фінансів?

- **Менеджери ТНК:** Для прийняття обґрунтованих фінансових рішень у міжнародному контексті.
- **Інвестори:** Для управління ризиками та пошуку можливостей на міжнародних ринках.
- **Урядовці:** Для розробки економічної політики та управління валютними резервами.
- **Студенти:** Для отримання знань, необхідних для кар'єри у сфері міжнародних фінансів.

Це лише короткий вступ до міжнародних фінансів. Ця дисципліна є складною та багатогранною, але розуміння її основних принципів є важливим для всіх, хто цікавиться світовою економікою та фінансами.

Тема 2. Валютні курси в міжнародних фінансах – теорія і практика

Валютні курси відіграють ключову роль у міжнародних фінансах, визначаючи вартість однієї валюти в термінах іншої. Їх коливання впливають на міжнародну торгівлю, інвестиції та загальний стан економіки. Розглянемо теорію та практику валютних курсів більш детально.

I. Теорія валютних курсів:

1. Визначення валютного курсу:

- Валютний курс - це ціна однієї валюти, виражена в одиницях іншої валюти.
- Існують різні види валютних курсів:
 - **Спот-курс:** курс валюти для негайної поставки.
 - **Форвардний курс:** курс валюти для поставки в майбутньому.
 - Номінальний валютний курс: відносна ціна валют.
 - **Реальний валютний курс:** номінальний валютний курс, скоригований на відношення рівнів цін у двох країнах.

2. Теорії визначення валютних курсів:

- Теорія паритету купівельної спроможності (ПКС):
 - Абсолютна ПКС: валютні курси повинні вирівнювати ціни на ідентичні товари та послуги в різних країнах.
 - Відносна ПКС: зміни у валютних курсах повинні відображати зміни у відносних рівнях інфляції між країнами.
- Теорія процентного паритету (ТПП):

- Валютні курси повинні коригуватися таким чином, щоб усунути можливості арбітражу між різними країнами.
 - Розрізняють покритий процентний паритет (коли використовуються форвардні контракти) та непокритий процентний паритет (коли інвестори спекують на змінах валютних курсів).
 - Монетарний підхід:
 - Валютні курси визначаються відносним попитом та пропозицією грошей у двох країнах.
 - Зміни у грошовій масі, процентних ставках та рівні цін впливають на валютні курси.
 - Підхід платіжного балансу:
 - Валютні курси визначаються попитом та пропозицією валюти, що виникають внаслідок операцій у платіжному балансі (торговельний баланс, рух капіталу).
 - Теорія ринкових мікроструктур:
 - Враховує роль інформації, поведінку трейдерів та структуру ринку у визначенні валютних курсів.
3. Фактори, що впливають на валютні курси:
- Макроекономічні показники (інфляція, ВВП, процентні ставки, безробіття).
 - Політична стабільність та ризики.
 - Державна політика (монетарна та фіскальна).
 - Очікування ринку та спекуляції.
 - Події та новини (економічні, політичні, соціальні).

II. Практика валютних курсів:

1. Режими валютних курсів:

- **Фіксований валютний курс:** курс валюти прив'язаний до іншої валюти або кошика валют.
 - Переваги: стабільність, зменшення невизначеності, сприяння торгівлі та інвестиціям.

- Недоліки: втрата монетарної незалежності, необхідність підтримання валютних резервів, вразливість до спекулятивних атак.
 - **Плаваючі валютні курси:** курс валюти визначається ринковим попитом та пропозицією.
 - Переваги: монетарна незалежність, автоматичне коригування до економічних шоків.
 - Недоліки: волатильність, невизначеність, негативний вплив на торгівлю та інвестиції.
 - Проміжні режими:
 - Керований плаваючий курс: центральний банк втручається на валютному ринку для згладжування коливань курсу.
 - Валютний коридор: курс валюти коливається в межах встановленого діапазону.
 - Прив'язка до валютного кошика: курс валюти прив'язаний до кошика валют, зважених за певною формулою.
2. Валютний ринок:
- Найбільший фінансовий ринок у світі.
 - Децентралізований, глобальний ринок.
 - Основні учасники: комерційні банки, центральні банки, інвестиційні фонди, корпорації, брокери, приватні інвестори.
 - Основні інструменти: спот-контракти, форвардні контракти, ф'ючерси, опціони, свопи.
3. Вплив валютних курсів на економіку:
- Міжнародна торгівля:
 - Зміна валютного курсу впливає на ціни експорту та імпорту.
 - Знецінення національної валюти робить експорт дешевшим, а імпорт дорожчим (і навпаки).
 - Інвестиції:

- Валютний курс впливає на прибутковість інвестицій в іноземні активи.
- Зміна валютного курсу може призвести до валютних ризиків для інвесторів.
- Інфляція:
 - Знецінення національної валюти може призвести до інфляції через подорожчання імпорту.
- Економічне зростання:
 - Валютний курс може впливати на економічне зростання через вплив на торгівлю та інвестиції.

III. Висновки:

Валютні курси є важливим елементом міжнародних фінансів. Їх розуміння необхідне для прийняття обґрунтованих рішень у міжнародній торгівлі, інвестиціях та фінансовому управлінні. Теорії валютних курсів допомагають пояснити фактори, що впливають на їх формування, а практика валютних курсів показує, як вони функціонують у реальному світі та як впливають на економіку.

Тема 3. Платіжний баланс

Платіжний баланс - це статистичний звіт, в якому систематизовано підсумки зовнішньоекономічних операцій даної країни з іншими країнами світу за певний період часу (зазвичай за рік). Він відображає всі економічні операції між резидентами даної країни та нерезидентами.

Основні складові платіжного балансу:

- Рахунок поточних операцій (Current Account):
 - **Торговий баланс (Balance of Trade):** Різниця між експортом та імпортом товарів.
 - **Баланс послуг (Balance of Services):** Різниця між експортом та імпортом послуг (наприклад, транспортні послуги, туризм, фінансові послуги).

- **Первинні доходи (Primary Income):** Доходи від інвестицій (наприклад, дивіденди, проценти) та оплата праці.
- **Вторинні доходи (Secondary Income):** Поточні трансферти (наприклад, гуманітарна допомога, грошові перекази).
- Рахунок капіталу (Capital Account):
 - Капітальні трансферти (наприклад, передача права власності на основні фонди).
 - Придбання/продаж нематеріальних активів (наприклад, патенти, ліцензії).
- Фінансовий рахунок (Financial Account):
 - Прямі інвестиції (Direct Investment): Інвестиції, зроблені з метою отримання контролю над підприємством в іншій країні.
 - Портфельні інвестиції (Portfolio Investment): Інвестиції в акції та облігації, які не дають інвестору контролю над підприємством.
 - Інші інвестиції (Other Investment): Позики, кредити, депозити, торгові кредити.
 - Резервні активи (Reserve Assets): Активи, які знаходяться під контролем центрального банку і використовуються для фінансування платіжного балансу та впливу на валютний курс.

Значення платіжного балансу:

- Відображає міжнародну конкурентоспроможність країни.
- Вказує на напрями та обсяги міжнародної торгівлі та інвестицій.
- Допомагає оцінити стабільність національної валюти.
- Є важливим індикатором для розробки економічної політики.

Дефіцит та профіцит платіжного балансу:

- **Дефіцит платіжного балансу:** Коли імпорт товарів, послуг та капіталу перевищує експорт. Це може призвести до

знецінення національної валюти та збільшення зовнішнього боргу.

- **Профіцит платіжного балансу:** Коли експорт товарів, послуг та капіталу перевищує імпорт. Це може призвести до зміцнення національної валюти.

Тема 4. Міжнародна фінансова система

Міжнародна фінансова система (МФС) — це сукупність інститутів, угод, правил, механізмів і практик, які регулюють міжнародні фінансові потоки між країнами. Вона сприяє торгівлі, інвестиціям і економічному розвитку в глобальному масштабі.

Основні елементи міжнародної фінансової системи:

- Міжнародні фінансові інститути:
 - **Міжнародний валютний фонд (МВФ):** Сприяє міжнародній валютній співпраці та фінансовій стабільності, надає фінансову допомогу країнам, які мають проблеми з платіжним балансом.
 - **Світовий банк:** Надає фінансову та технічну допомогу країнам, що розвиваються, для реалізації проектів, спрямованих на скорочення бідності та підтримку економічного розвитку.
 - **Банк міжнародних розрахунків (BIS):** Сприяє співпраці між центральними банками та забезпечує форум для обговорення питань монетарної та фінансової стабільності.
- **Валютні курси:** Визначають вартість однієї валюти в порівнянні з іншою. Існує кілька режимів валютних курсів:
 - **Фіксовані валютні курси:** Валюта прив'язана до іншої валюти або кошика валют за фіксованим курсом.
 - **Плаваючі валютні курси:** Курс валюти визначається ринковими силами попиту та пропозиції.

- **Керовані плаваючі курси:** Центральний банк втручається в ринок для впливу на курс валюти.
- Міжнародні ринки капіталу:
 - **Валютний ринок (Fogex):** Ринок, де відбувається купівля-продаж валют.
 - **Ринок облігацій:** Ринок, де торгуються боргові цінні папери, випущені урядами та корпораціями.
 - **Ринок акцій:** Ринок, де торгуються акції компаній.
- **Платіжний баланс:** Облік всіх економічних операцій між резидентами країни та нерезидентами за певний період часу.
- Міжнародні угоди та регулювання:
 - Угоди про вільну торгівлю.
 - Двосторонні та багатосторонні угоди про інвестиції.
 - Регулювання фінансових ринків.

Функції міжнародної фінансової системи:

- **Забезпечення міжнародної ліквідності:** Надання країнам можливості здійснювати міжнародні платежі.
- **Сприяння міжнародній торгівлі та інвестиціям:** Забезпечення стабільного обмінного курсу та доступу до фінансування.
- **Управління валютними ризиками:** Надання інструментів для хеджування валютних ризиків.
- **Запобігання та врегулювання фінансових криз:** Надання фінансової допомоги країнам, які опинилися в кризовій ситуації.
- **Сприяння глобальному економічному зростанню:** Забезпечення ефективного розподілу капіталу та сприяння економічній інтеграції.

Виклики, що стоять перед міжнародною фінансовою системою:

- **Валютна нестабільність:** Різкі коливання валютних курсів можуть негативно впливати на торгівлю та інвестиції.
- **Фінансові кризи:** Кризи в одній країні можуть швидко поширюватися на інші країни.

- **Нерівномірний розподіл капіталу:** Більшість капіталу зосереджена в розвинених країнах, що ускладнює розвиток країн, що розвиваються.
- **Неефективне регулювання:** Недостатнє регулювання фінансових ринків може призвести до фінансових криз.

Розуміння міжнародної фінансової системи є важливим для всіх, хто цікавиться світовою економікою, міжнародною торгівлею та інвестиціями.

Тема 5. Валютний ризик

Валютний ризик – це ризик фінансових втрат, пов'язаних зі змінами обмінних курсів валют. Він виникає, коли компанія або інвестор має активи або зобов'язання, виражені в іноземній валюті. Зміна обмінного курсу може збільшити або зменшити вартість цих активів або зобов'язань при перерахунку в національну валюту.

Існують різні види валютного ризику:

- **Транзакційний ризик:** Виникає при здійсненні конкретних транзакцій, таких як експорт або імпорт, коли грошові потоки виражені в іноземній валюті. Зміна обмінного курсу між моментом укладення угоди та моментом оплати може призвести до втрат або прибутків.
- **Трансляційний ризик (бухгалтерський ризик):** Виникає при консолідації фінансової звітності дочірніх компаній, розташованих за кордоном, у фінансову звітність материнської компанії. Зміни обмінних курсів впливають на вартість активів, зобов'язань та прибутків дочірніх компаній, виражених у національній валюті материнської компанії.
- **Економічний ризик (операційний ризик):** Найширший вид валютного ризику, який відображає вплив змін обмінних курсів на майбутні грошові потоки компанії, її конкурентоспроможність та загальну вартість. Він може впливати на доходи від експорту, вартість імпорту, ціни на

внутрішньому ринку та навіть на стратегічні рішення компанії.

Фактори, що впливають на валютний ризик:

- **Волатильність валютних курсів:** Чим більші коливання обмінних курсів, тим вищий валютний ризик.
- **Обсяг операцій в іноземній валюті:** Чим більший обсяг операцій компанії в іноземній валюті, тим більшому валютному ризику вона піддається.
- **Часовий горизонт:** Чим довший період часу, протягом якого компанія має активи або зобов'язання в іноземній валюті, тим більша ймовірність змін обмінних курсів.
- **Економічна та політична стабільність:** Економічна та політична нестабільність в країні може призвести до значних коливань обмінних курсів.
- **Відсоткова політика центральних банків:** Зміни відсоткових ставок можуть впливати на обмінні курси.

Управління валютним ризиком:

- **Хеджування:** Використання фінансових інструментів (форвардів, ф'ючерсів, опціонів, валютних свопів) для фіксації обмінного курсу або обмеження можливих втрат.
- **Неттінг:** Зменшення валютного ризику шляхом взаємозаліку дебіторської та кредиторської заборгованості в іноземній валюті.
- **Диверсифікація:** Розподіл активів та зобов'язань між різними валютами.
- **Цінова політика:** Встановлення цін в національній валюті або коригування цін з урахуванням змін обмінних курсів.
- **Валютні застереження в контрактах:** Включення до контрактів положень, що регулюють вплив змін обмінних курсів.
- **Природне хеджування:** Узгодження валюти доходів і витрат. Наприклад, якщо компанія експортує товари в євро, вона може намагатися залучати фінансування в євро.

Важливо: Управління валютним ризиком є важливим аспектом фінансового менеджменту для компаній, які здійснюють операції на міжнародних ринках. Ефективні стратегії управління валютним ризиком можуть допомогти компаніям захистити свою прибутковість та вартість.

Тема 6. Міжнародні інвестиції

Міжнародні інвестиції – це вкладення капіталу резидентами однієї країни в економіку іншої країни з метою отримання прибутку. Вони відіграють важливу роль у глобальній економіці, сприяючи економічному зростанню, передачі технологій та створенню робочих місць.

Основні форми міжнародних інвестицій:

- **Прямі іноземні інвестиції (ПІІ):** Інвестиції, які здійснюються з метою встановлення довгострокового контролю над підприємством в іншій країні. Це може включати в себе придбання контрольного пакету акцій, створення нового підприємства або розширення існуючого.
- **Портфельні інвестиції:** Інвестиції в іноземні цінні папери, такі як акції та облігації, без наміру встановити контроль над підприємством.
- **Міжнародні кредити та позики:** Надання фінансових ресурсів іноземним урядам, компаніям або фінансовим установам на певних умовах.
- **Інвестиції в нерухомість:** Придбання нерухомості за кордоном з метою отримання доходу від оренди або перепродажу.
- **Інвестиції в інтелектуальну власність:** Набуття прав на використання патентів, торгових марок, авторських прав та інших об'єктів інтелектуальної власності за кордоном.

Фактори, що впливають на міжнародні інвестиції:

- **Макроекономічна стабільність:** Низька інфляція, стабільний обмінний курс та передбачувана економічна політика.
- **Політична стабільність:** Відсутність політичних ризиків, таких як війни, революції або експропріація майна.
- **Правова система:** Надійна та прозора правова система, що захищає права інвесторів.
- **Інфраструктура:** Розвинена транспортна, енергетична та комунікаційна інфраструктура.
- **Кваліфікована робоча сила:** Наявність кваліфікованих працівників, здатних працювати на сучасних підприємствах.
- **Податкова система:** Приваблива податкова система, що не обтяжує інвесторів надмірними податками.
- **Відкритість економіки:** Свобода торгівлі та інвестицій, відсутність обмежень на переказ капіталу.

Переваги міжнародних інвестицій:

- Для країн-інвесторів:
 - Доступ до нових ринків збуту.
 - Зниження витрат виробництва за рахунок використання дешевої робочої сили або природних ресурсів.
 - Отримання доступу до нових технологій та знань.
 - Диверсифікація ризиків.
- Для країн-реципієнтів:
 - Приплив капіталу та збільшення інвестицій.
 - Створення робочих місць.
 - Передача технологій та знань.
 - Підвищення конкурентоспроможності економіки.
 - Збільшення податкових надходжень до бюджету.

Ризики міжнародних інвестицій:

- **Валютний ризик:** Зміна обмінного курсу може вплинути на вартість інвестицій.

- **Політичний ризик:** Нестабільна політична ситуація може призвести до втрати інвестицій.
- **Економічний ризик:** Економічні кризи або рецесії можуть негативно вплинути на прибутковість інвестицій.
- **Регуляторний ризик:** Зміни в законодавстві можуть ускладнити ведення бізнесу.
- **Культурний ризик:** Відмінності в культурі та звичаях можуть призвести до непорозумінь та конфліктів.

Міжнародні організації, що регулюють інвестиції:

- **Світова організація торгівлі (СОТ):** Встановлює правила міжнародної торгівлі та інвестицій.
- **Міжнародний валютний фонд (МВФ):** Надає фінансову допомогу країнам, що мають проблеми з платіжним балансом.
- **Світовий банк:** Фінансує проекти розвитку в країнах, що розвиваються.
- **Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР):** Розробляє рекомендації щодо економічної політики, включаючи інвестиційну політику.

Україна та міжнародні інвестиції:

Україна зацікавлена у залученні міжнародних інвестицій для модернізації економіки та забезпечення сталого економічного зростання. Уряд України здійснює заходи для покращення інвестиційного клімату, зокрема:

- Проводить реформи, спрямовані на дерегуляцію та спрощення ведення бізнесу.
- Бореться з корупцією.
- Захищає права інвесторів.
- Розвиває інфраструктуру.

Однак, війна з росією значно ускладнила залучення інвестицій в Україну. Попри це, після перемоги України, відбудова країни стане потужним імпульсом для залучення міжнародних інвестицій.

Тема 7. Вартість капіталу

Вартість капіталу – це важливий показник для будь-якого бізнесу. Давайте розглянемо це питання детальніше:

Що таке вартість капіталу?

Вартість капіталу – це мінімальна ставка прибутковості, яку компанія повинна отримати від інвестицій, щоб задовольнити своїх інвесторів (кредиторів та акціонерів). Іншими словами, це вартість залучення коштів для фінансування діяльності компанії. Вона показує, скільки компанії коштує фінансування її діяльності.

Чому вартість капіталу важлива?

- **Прийняття інвестиційних рішень:** Використовується для оцінки прибутковості інвестиційних проектів. Якщо очікувана прибутковість проекту перевищує вартість капіталу, то проект вважається вигідним для компанії.
- **Оцінка вартості компанії:** Вартість капіталу є важливим параметром при оцінці вартості компанії методом дисконтування грошових потоків (DCF).
- **Фінансове планування:** Допомогає компанії приймати рішення щодо оптимальної структури капіталу (співвідношення між власним і позиковим капіталом).
- **Визначення ціни на продукцію/послуги:** Впливає на ціноутворення, оскільки компанія повинна враховувати вартість залучення капіталу при формуванні ціни.

Компоненти вартості капіталу:

Вартість капіталу складається з вартості окремих джерел фінансування, зважених пропорційно їх частці у загальній структурі капіталу. Основними компонентами є:

1. **Вартість власного капіталу (Cost of Equity - Ke):** Вартість залучення коштів через випуск акцій. Це мінімальна ставка прибутковості, яку вимагають акціонери за інвестування в акції компанії.
2. **Вартість позикового капіталу (Cost of Debt - Kd):** Вартість залучення коштів через боргові інструменти (кредити,

облігації). Це процентна ставка, яку компанія сплачує за користування позиковими коштами, скоригована на податковий щит (tax shield), оскільки процентні виплати зменшують оподатковуваний прибуток.

3. **Вартість привілейованого капіталу (Cost of Preferred Stock - K_p) (якщо €):** Вартість залучення коштів через випуск привілейованих акцій.

Формула розрахунку середньозваженої вартості капіталу (WACC):

WACC (Weighted Average Cost of Capital) – це середньозважена вартість всіх джерел фінансування компанії.

$$WACC = (W_e * K_e) + (W_d * K_d * (1 - t)) + (W_p * K_p)$$

Де:

- w_e = Частка власного капіталу у структурі капіталу
- K_e = Вартість власного капіталу
- w_d = Частка позикового капіталу у структурі капіталу
- K_d = Вартість позикового капіталу
- t = Ставка податку на прибуток
- w_p = Частка привілейованого капіталу у структурі капіталу
- K_p = Вартість привілейованого капіталу

Як розрахувати компоненти вартості капіталу?

- **Вартість позикового капіталу (K_d):** Найчастіше це просто процентна ставка за кредитами або облігаціями, скоригована на податковий щит. Формула:

$$K_d = \text{Процентна ставка} * (1 - \text{Ставка податку})$$

- **Вартість власного капіталу (K_e):** Існує декілька методів розрахунку, найпоширеніші:

– Модель оцінки капітальних активів (CAPM):

$$K_e = R_f + \beta * (R_m - R_f)$$

- R_f = Безризикова ставка (наприклад, дохідність державних облігацій)
- β = Бета-коефіцієнт (міра систематичного ризику акції)

- R_m = Очікувана дохідність ринку
 - Модель дисконтування дивідендів (DDM):
$$K_e = (D_1 / P_0) + g$$
 - D_1 = Очікувані дивіденди на наступний рік
 - P_0 = Поточна ринкова ціна акції
 - g = Очікуваний темп зростання дивідендів
 - **Вартість привілейованого капіталу (K_p):** Розраховується як дивіденд на привілейовану акцію, поділений на ринкову ціну акції.
- Фактори, що впливають на вартість капіталу:
- **Економічні умови:** Інфляція, процентні ставки, економічне зростання.
 - **Ринкові умови:** Загальний стан фондового ринку, настрої інвесторів.
 - **Ризик компанії:** Фінансовий ризик, операційний ризик, ризик галузі.
 - **Структура капіталу:** Співвідношення між власним і позиковим капіталом.
 - **Податкова політика:** Ставка податку на прибуток впливає на податковий щит боргу.

Приклад:

Припустимо, у компанії наступна структура капіталу:

- 40% – власний капітал
- 60% – позиковий капітал

Відомо:

- Вартість власного капіталу (K_e) = 12%
- Вартість позикового капіталу (K_d) = 7%
- Ставка податку на прибуток (t) = 20%

Тоді WACC розраховується так:

$$\begin{aligned} WACC &= (0.40 * 0.12) + (0.60 * 0.07 * (1 - 0.20)) = \\ &= 0.048 + 0.0336 = 0.0816 \text{ або } 8.16\% \end{aligned}$$

Отже, середньозважена вартість капіталу (WACC) для цієї компанії становить 8.16%.

Важливо пам'ятати: Розрахунок вартості капіталу потребує певних припущень та оцінок. Результати розрахунку слід інтерпретувати з обережністю.

Тема 8. Фінансування міжнародної торгівлі

Фінансування міжнародної торгівлі – це процес надання фінансових ресурсів для підтримки експорту та імпорту товарів і послуг між країнами. Воно охоплює широкий спектр фінансових інструментів і технік, які допомагають компаніям управляти ризиками, забезпечувати платіжність та оптимізувати грошові потоки.

Ось основні аспекти фінансування міжнародної торгівлі:

1. Необхідність фінансування міжнародної торгівлі:

- **Подолання ризиків:** Міжнародна торгівля пов'язана з різними ризиками, такими як валютні коливання, політична нестабільність, ризик неплатежу, транспортні ризики тощо. Фінансування допомагає мінімізувати ці ризики.
- **Потреба у робочому капіталі:** Експортерам та імпортерам часто потрібен додатковий капітал для фінансування виробництва, закупівлі товарів, транспортування та зберігання.
- **Конкуренція:** Надання вигідних умов фінансування може бути ключовим фактором для залучення клієнтів та перемоги у конкурентній боротьбі на міжнародному ринку.
- **Збільшення обсягів торгівлі:** Фінансування дає можливість компаніям розширювати свою діяльність та збільшувати обсяги міжнародної торгівлі.

2. Основні інструменти фінансування міжнародної торгівлі:

- **Акредитиви (Letters of Credit - L/C):** Найбільш поширений та надійний інструмент. Акредитив – це гарантія банку

імпортера, що експортер отримає оплату, якщо будуть виконані всі умови, зазначені в акредитиві.

- **Банківські гарантії (Bank Guarantees):** Гарантія банку про те, що зобов'язання будуть виконані. Використовуються для забезпечення виконання контрактів, оплати авансів тощо.
 - **Документарне інкасо (Documentary Collection):** Банк експортера передає документи на товар банку імпортера, який, у свою чергу, передає їх імпортеру після оплати або акцепту векселя.
 - **Факторинг (Factoring):** Фінансова послуга, при якій фактор купує дебіторську заборгованість експортера (рахунки-фактури) з дисконтом, беручи на себе ризик неплатежу.
 - **Форфейтинг (Forfaiting):** Купівля банком або фінансовою установою без права регресу середньо- та довгострокових векселів або інших боргових зобов'язань, що виникають з міжнародних торговельних операцій.
 - **Експортне кредитування (Export Credit):** Державна підтримка експортерів через надання кредитів або гарантій для фінансування експортних операцій.
 - **Передоплата (Advance Payment):** Імпортер сплачує частину або повну вартість товару до відвантаження.
 - **Відкритий рахунок (Open Account):** Експортер відправляє товар імпортеру з умовою оплати в узгоджений термін після отримання товару.
 - **Лізинг (Leasing):** Надання обладнання в оренду на певний термін з можливістю викупу.
 - **Страховання експортних кредитів (Export Credit Insurance):** Захист експортера від ризику неплатежу з боку імпортера.
3. Учасники фінансування міжнародної торгівлі:
- **Експортери:** Компанії, які продають товари та послуги за кордон.

- **Імпортери:** Компанії, які купують товари та послуги з-за кордону.
 - **Банки:** Надають широкий спектр фінансових послуг, включаючи акредитиви, банківські гарантії, кредитування, документарне інкасо тощо.
 - **Факторингові компанії:** Займаються факторингом дебіторської заборгованості.
 - **Форфейтингові компанії:** Купують боргові зобов'язання без права регресу.
 - **Страхові компанії:** Надають страхування експортних кредитів.
 - **Державні установи:** Підтримують експортерів через надання кредитів, гарантій та інших інструментів.
 - **Міжнародні фінансові організації:** (наприклад, Світовий банк, МВФ) надають фінансову підтримку для розвитку міжнародної торгівлі.
4. Фактори, що впливають на вибір інструменту фінансування:
- **Ризик:** Рівень ризику, пов'язаного з конкретною угодою (країна, контрагент, товар).
 - **Вартість:** Вартість фінансування, включаючи комісії, відсотки та інші витрати.
 - **Терміни:** Термін фінансування, необхідний для завершення угоди.
 - **Відносини між сторонами:** Довіра між експортером та імпортером.
 - **Регуляторні вимоги:** Правила та обмеження, встановлені урядами та міжнародними організаціями.
5. Сучасні тенденції у фінансуванні міжнародної торгівлі:
- **Цифровізація:** Використання цифрових технологій для автоматизації та спрощення процесів фінансування.
 - **Блокчейн:** Застосування блокчейну для підвищення прозорості та безпеки транзакцій.

- **Зелене фінансування:** Підтримка екологічно чистих проектів та сталого розвитку в міжнародній торгівлі.
- **Фінтех (FinTech):** Розвиток фінтех-компаній, які пропонують інноваційні фінансові рішення для міжнародної торгівлі.

Висновок:

Фінансування міжнародної торгівлі є важливим елементом розвитку світової економіки. Воно дозволяє компаніям розширювати свою діяльність, збільшувати обсяги торгівлі та сприяє економічному зростанню. Вибір правильного інструменту фінансування залежить від багатьох факторів, і компаніям необхідно ретельно аналізувати свої потреби та ризики.

Тема 9. Міжнародне оподаткування

Міжнародне оподаткування – це сукупність принципів, правил та норм, що регулюють оподаткування в ситуаціях, коли податкові наслідки виникають у двох або більше країнах. Це комплексна сфера, яка охоплює питання оподаткування доходів та капіталу, отриманих від міжнародної діяльності, а також методи уникнення подвійного оподаткування.

Основні аспекти міжнародного оподаткування:

- **Подвійне оподаткування:** Ситуація, коли один і той самий дохід або капітал оподатковується у двох або більше країнах.
- **Уникнення подвійного оподаткування:** Заходи, що вживаються для зменшення або усунення подвійного оподаткування, включаючи:
 - Договори про уникнення подвійного оподаткування (DTA): Міжнародні угоди між двома країнами, які визначають, як розподіляється право на оподаткування різних видів доходів між цими країнами.
 - Метод звільнення: Країна резидентства звільняє від оподаткування доходи, отримані за кордоном.

- Метод зарахування: Країна резидентства дає можливість зарахувати податок, сплачений за кордоном, у рахунок податку, що підлягає сплаті в країні резидентства.
- **Трансфертне ціноутворення:** Правила, що регулюють ціни, за якими транснаціональні корпорації здійснюють операції між своїми пов'язаними особами, щоб запобігти маніпулюванню цінами з метою мінімізації податків.
- **Постійне представництво (Permanent Establishment - PE):** Фіксоване місце діяльності, через яке підприємство здійснює господарську діяльність в іншій країні, що може призвести до виникнення податкових зобов'язань у цій країні.
- **Оподаткування нерезидентів:** Правила оподаткування доходів, отриманих нерезидентами (фізичними або юридичними особами) з джерел у певній країні.
- **Боротьба з ухиленням від сплати податків:** Заходи, що вживаються країнами для запобігання ухиленню від сплати податків через використання офшорних юрисдикцій, зловживання договорами про уникнення подвійного оподаткування та інші схеми.

Важливі питання міжнародного оподаткування:

- Визначення резидентства для податкових цілей.
- Визначення джерела доходу.
- Розподіл права на оподаткування між країнами.
- Застосування правил трансфертного ціноутворення.
- Оподаткування цифрової економіки.
- Обмін податковою інформацією між країнами.

Міжнародні організації та ініціативи:

- **Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР):** Розробляє міжнародні стандарти та рекомендації у сфері оподаткування, зокрема в рамках проекту BEPS (Base Erosion and Profit Shifting).
- **ООН:** Розробляє модельні конвенції про уникнення подвійного оподаткування для країн, що розвиваються.

- **Європейський Союз (ЄС):** Приймає директиви та регламенти, що гармонізують податкові системи країн-членів ЄС.

Важливість міжнародного оподаткування:

- Забезпечення справедливого розподілу податкових надходжень між країнами.
- Створення сприятливого інвестиційного клімату шляхом уникнення подвійного оподаткування.
- Боротьба з ухиленням від сплати податків та забезпечення прозорості в міжнародних фінансових операціях.

Тема 10. Міжнародне фінансове управління

Міжнародне фінансове управління (МФУ) - це широка сфера, яка охоплює фінансові операції та інвестиції, що перетинають міжнародні кордони. Ось декілька ключових аспектів:

Основні поняття та сфери охоплення:

- **Міжнародна торгівля:** Фінансування експорту та імпорту товарів і послуг.
- **Міжнародні інвестиції:** Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) та портфельні інвестиції в акції та облігації іноземних компаній.
- **Валютні ринки:** Операції з купівлі та продажу валют, управління валютними ризиками.
- **Міжнародні фінансові інститути:** Співпраця з такими організаціями, як Міжнародний валютний фонд (МВФ) та Світовий банк.
- **Транснаціональні корпорації (ТНК):** Управління фінансами компаній, які мають діяльність у різних країнах.
- **Міжнародне банківське діло:** Надання фінансових послуг клієнтам, які здійснюють операції на міжнародному рівні.

Важливі завдання МФУ:

- **Мінімізація валютних ризиків:** Захист від збитків, пов'язаних зі змінами валютних курсів.

- **Фінансування міжнародних проектів:** Залучення капіталу для реалізації проектів за кордоном.
- **Оптимізація податків:** Використання міжнародних податкових правил для зменшення податкового навантаження.
- **Управління фінансовими потоками:** Ефективний переказ коштів між різними країнами.
- **Оцінка інвестиційних можливостей:** Аналіз фінансової привабливості інвестицій за кордоном.

Фактори, що впливають на МФУ:

- **Глобалізація:** Зростаюча інтеграція економік різних країн.
- **Технологічний прогрес:** Розвиток інформаційних технологій, що полегшують міжнародні фінансові операції.
- **Політична стабільність:** Вплив політичної ситуації в різних країнах на інвестиційні рішення.
- **Економічна політика:** Вплив державної політики на міжнародні фінансові потоки.
- **Регулювання:** Міжнародні та національні правила, що регулюють фінансові операції.

Значення МФУ:

- **Економічне зростання:** Залучення іноземних інвестицій сприяє економічному розвитку.
- **Торгівля:** Підтримка міжнародної торгівлі стимулює економічну активність.
- **Інтеграція:** Зміцнення економічних зв'язків між країнами.
- **Створення робочих місць:** Розширення діяльності ТНК сприяє створенню нових робочих місць.

РОЗДІЛ 5. МІСЦЕВІ ФІНАНСИ

Тема 1. Сутність та роль місцевих фінансів

Сутність місцевих фінансів полягає у сукупності економічних відносин, які виникають у процесі формування, розподілу та використання фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення функціонування органів місцевого самоврядування та виконання ними покладених на них завдань і функцій на відповідній території.

Місцеві фінанси є складовою частиною фінансової системи держави і відіграють важливу роль у забезпеченні соціально-економічного розвитку територій, наданні якісних публічних послуг населенню та реалізації місцевої політики.

Ключові аспекти сутності місцевих фінансів:

- **Фінансова автономія:** Місцеві органи влади мають право самостійно формувати та використовувати місцеві бюджети відповідно до законодавства.
- **Матеріальна основа:** Місцеві фінанси базуються на майні, яке знаходиться у комунальній власності, а також на надходженнях від місцевих податків і зборів, інших доходів, закріплених за місцевими бюджетами.
- **Функціональна спрямованість:** Місцеві фінанси використовуються для фінансування місцевих програм і проектів, утримання об'єктів соціальної інфраструктури, забезпечення житлово-комунальних послуг тощо.
- **Контроль:** За використанням коштів місцевих бюджетів здійснюється контроль з боку місцевих рад, фінансових органів та громадськості.

Роль місцевих фінансів у соціально-економічному розвитку територій є багатогранною та охоплює наступні аспекти:

1. **Забезпечення фінансової самостійності місцевих органів влади:** Місцеві фінанси дають можливість органам місцевого

самоврядування самостійно вирішувати питання місцевого значення, не чекаючи вказівок з центру.

2. **Фінансування місцевих програм та проектів:** За рахунок місцевих фінансів реалізуються проекти розвитку інфраструктури, освіти, охорони здоров'я, культури, спорту тощо, що сприяє підвищенню якості життя населення.
3. **Надання публічних послуг населенню:** Місцеві фінанси є джерелом фінансування комунальних підприємств, які надають послуги з водопостачання, водовідведення, тепlopостачання, вивезення сміття, утримання доріг тощо.
4. **Стимулювання економічної активності на території:** Місцеві податки та збори є важливим джерелом надходжень до місцевих бюджетів, а також можуть використовуватися для стимулювання розвитку малого та середнього підприємництва, залучення інвестицій.
5. **Вирівнювання рівня соціально-економічного розвитку територій:** За рахунок перерозподілу фінансових ресурсів між бюджетами різних рівнів здійснюється підтримка територій, які мають низький рівень економічного розвитку.
6. **Підвищення відповідальності місцевих органів влади:** Наявність власних фінансових ресурсів стимулює місцеві органи влади до більш ефективного управління та контролю за їх використанням.
7. **Забезпечення демократичного врядування:** Громадський контроль за формуванням та використанням місцевих бюджетів сприяє підвищенню прозорості та підзвітності місцевих органів влади.

Узагальнюючи, можна сказати, що місцеві фінанси є важливим інструментом для забезпечення сталого соціально-економічного розвитку територій, підвищення якості життя населення та реалізації принципів демократичного врядування.

Тема 2. Правові основи місцевих фінансів

Правові основи місцевих фінансів в Україні визначаються Конституцією України, Бюджетним кодексом України, Законом України "Про місцеве самоврядування в Україні", іншими законами та нормативно-правовими актами.

Основні нормативно-правові акти:

- Конституція України:
 - Стаття 142: визначає економічну основу місцевого самоврядування, зокрема, закріплює право комунальної власності, формування місцевих бюджетів та встановлення місцевих податків і зборів.
- Бюджетний кодекс України:
 - Регулює відносини у бюджетній системі України, визначає засади формування, затвердження і виконання місцевих бюджетів, міжбюджетні відносини, контроль за дотриманням бюджетного законодавства.
- Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні":
 - Визначає систему місцевого самоврядування, повноваження органів місцевого самоврядування у сфері управління місцевими фінансами, формування та виконання місцевих бюджетів.
- Закон України "Про місцеві податки та збори":
 - Встановлює перелік місцевих податків і зборів, порядок їх встановлення та справляння.
- Закон України "Про співробітництво територіальних громад":
 - Регулює відносини щодо співробітництва територіальних громад, у тому числі у фінансовій сфері.
- Інші закони та нормативно-правові акти:
 - Закони України з питань оподаткування, бухгалтерського обліку, фінансового контролю, а також нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України, Міністерства

фінансів України, інших центральних органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування.

Основні принципи місцевих фінансів:

- **Самостійність:** Органи місцевого самоврядування самостійно формують, затверджують і виконують місцеві бюджети.
- **Фінансова забезпеченість:** Органи місцевого самоврядування повинні мати достатні фінансові ресурси для здійснення своїх повноважень.
- **Відповідальність:** Органи місцевого самоврядування несуть відповідальність за ефективне та цільове використання бюджетних коштів.
- **Підзвітність:** Органи місцевого самоврядування підзвітні перед місцевою громадою щодо використання бюджетних коштів.
- **Прозорість:** Інформація про місцеві бюджети та їх виконання є відкритою та доступною для громадськості.

Структура місцевих фінансів:

- Місцеві бюджети (бюджети територіальних громад, районні бюджети, обласні бюджети).
- Кошти цільових фондів, утворених органами місцевого самоврядування.
- Комунальна власність.
- Місцеві податки і збори.
- Інші надходження, передбачені законодавством.

Правові засади міжбюджетних відносин:

- Бюджетний кодекс України регулює міжбюджетні відносини між державним бюджетом та місцевими бюджетами, а також між різними рівнями місцевих бюджетів.
- Міжбюджетні трансферти (дотації, субвенції) надаються з державного бюджету місцевим бюджетам для забезпечення фінансової збалансованості та вирівнювання фінансової спроможності територіальних громад.

Важливо враховувати, що законодавство у сфері місцевих фінансів постійно змінюється, тому необхідно слідкувати за актуальними нормативно-правовими актами та роз'ясненнями.

Тема 3. Бюджетний процес на місцевому рівні

Бюджетний процес на місцевому рівні – це регламентована законодавством процедура складання, розгляду, затвердження, виконання місцевого бюджету та контролю за його виконанням. Він є важливим інструментом для забезпечення фінансової самостійності та ефективного управління ресурсами територіальної громади.

Основні етапи бюджетного процесу на місцевому рівні:

1. Складання проєкту місцевого бюджету:
 - Розробка прогнозу місцевого бюджету на наступні бюджетні періоди.
 - Підготовка проєкту рішення про місцевий бюджет на плановий рік.
 - Подання проєкту місцевого бюджету на розгляд виконавчому органу відповідної ради.
2. Розгляд та затвердження місцевого бюджету:
 - Подання проєкту місцевого бюджету на розгляд постійних комісій місцевої ради.
 - Проведення публічних слухань щодо проєкту місцевого бюджету (зазвичай).
 - Розгляд та затвердження місцевого бюджету на сесії місцевої ради.
3. Виконання місцевого бюджету:
 - Забезпечення надходження доходів до місцевого бюджету.
 - Здійснення видатків відповідно до затвердженого кошторису.
 - Ведення бухгалтерського обліку та звітності про виконання бюджету.

4. Контроль за виконанням місцевого бюджету:
 - Попередній контроль (на етапі складання та затвердження).
 - Поточний контроль (під час виконання).
 - Наступний контроль (після завершення бюджетного періоду).
 - Здійснення контролю місцевою радою, виконавчим органом, органами Державної казначейської служби України та Рахунковою палатою.
5. Звітність про виконання місцевого бюджету:
 - Підготовка та подання звіту про виконання місцевого бюджету до відповідних органів.
 - Оприлюднення інформації про виконання місцевого бюджету для громадськості.

Учасники бюджетного процесу на місцевому рівні:

- Місцева рада
- Виконавчий орган місцевої ради (наприклад, виконавчий комітет)
- Фінансовий орган місцевої ради
- Головні розпорядники бюджетних коштів
- Розпорядники бюджетних коштів нижчого рівня
- Органи Державної казначейської служби України
- Рахункова палата (в межах повноважень)
- Громадськість

Нормативно-правове регулювання:

- Бюджетний кодекс України
- Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні"
- Рішення місцевої ради про затвердження місцевого бюджету
- Інші нормативно-правові акти

Особливості бюджетного процесу на місцевому рівні:

- Врахування потреб та інтересів територіальної громади.
- Забезпечення прозорості та відкритості бюджетного процесу.
- Залучення громадськості до обговорення бюджетних питань.

- Ефективне та раціональне використання бюджетних коштів.
- Підзвітність органів місцевого самоврядування перед громадою.

Рекомендації:

Для більш детального розуміння бюджетного процесу у вашому конкретному населеному пункті, рекомендується:

- Ознайомитися з рішенням місцевої ради про затвердження місцевого бюджету на поточний рік.
- Вивчити інформацію про бюджетний процес на офіційному веб-сайті місцевої ради.
- Відвідати засідання місцевої ради, де розглядаються бюджетні питання.
- Прийняти участь у публічних слуханнях щодо проекту місцевого бюджету.

Розуміння бюджетного процесу на місцевому рівні дає можливість громадянам брати активну участь у формуванні та контролі за використанням бюджетних коштів, а також сприяти ефективному розвитку своєї територіальної громади.

Тема 4. Доходи місцевих бюджетів

Доходи місцевих бюджетів в Україні формуються з різних джерел, які можна узагальнити наступним чином:

- Податкові надходження:
 - Податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) - основне джерело доходів для більшості місцевих бюджетів.
 - Єдиний податок - сплачується фізичними особами-підприємцями та юридичними особами, які перебувають на спрощеній системі оподаткування.
 - Податок на майно - включає податок на нерухоме майно (земельний податок та податок на нерухомість, відмінну від земельної ділянки) та транспортний податок.

- Акцизний податок з роздрібного продажу підакцизних товарів (алкоголь, тютюн, пальне).
- Інші місцеві податки та збори, встановлені органами місцевого самоврядування.
- Неподаткові надходження:
 - Доходи від власності та підприємницької діяльності (орендна плата за землю, плата за розміщення тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів у банках, частина прибутку комунальних підприємств).
 - Адміністративні збори та платежі (плата за державну реєстрацію, плата за ліцензії та сертифікати).
 - Доходи від реалізації майна, що перебуває у комунальній власності.
 - Інші неподаткові надходження.
- Трансферти з державного бюджету:
 - Базова дотація - надається бюджетам, у яких показник податкоспроможності є нижчим за середній по Україні.
 - Реверсна дотація - перераховується до державного бюджету з бюджетів, у яких показник податкоспроможності перевищує середній по Україні.
 - Субвенції - цільові кошти, що надаються на конкретні цілі (освіта, охорона здоров'я, соціальний захист тощо).
 - Додаткові дотації - надаються на підтримку збалансованості місцевих бюджетів та на здійснення окремих видатків.

Структура доходів місцевих бюджетів може відрізнятися в залежності від типу населеного пункту (місто, село, селище), рівня його економічного розвитку та наявності певних ресурсів.

Тема 5. Видатки місцевих бюджетів

Видатки місцевих бюджетів - це використання коштів, які акумулюються на рівні територіальних громад, областей та

районів, для фінансування різноманітних потреб та послуг, що надаються населенню на місцях.

Ось основні аспекти видатків місцевих бюджетів:

1. Напрямки видатків:

- **Освіта:** Фінансування шкіл, дитячих садків, позашкільних навчальних закладів, оплата праці вчителів та вихователів, закупівля навчальних матеріалів, ремонт та утримання будівель.
- **Охорона здоров'я:** Фінансування лікарень, поліклінік, фельдшерсько-акушерських пунктів, закупівля медичного обладнання та ліків, оплата праці медичного персоналу, реалізація місцевих програм охорони здоров'я.
- **Соціальний захист:** Виплата соціальної допомоги, підтримка малозабезпечених верств населення, фінансування центрів соціального обслуговування, будинків для літніх людей та інвалідів.
- **Житлово-комунальне господарство:** Фінансування утримання та ремонту житлового фонду, благоустрій територій, організація збору та вивезення сміття, утримання кладовищ, забезпечення водопостачання та водовідведення.
- **Культура і мистецтво:** Фінансування бібліотек, музеїв, театрів, будинків культури, підтримка мистецьких колективів та окремих митців, проведення культурних заходів.
- **Фізична культура і спорт:** Фінансування спортивних шкіл, стадіонів, спортивних майданчиків, підтримка спортивних команд та окремих спортсменів, проведення спортивних змагань.
- **Транспорт, дорожнє господарство, зв'язок, телекомунікації та інформатика:** Утримання та ремонт доріг місцевого значення, організація транспортного сполучення, розвиток інфраструктури зв'язку та інформаційних технологій.

- **Охорона навколишнього природного середовища:** Заходи з охорони довкілля, утилізація відходів, озеленення територій, підтримка заповідників та інших природоохоронних об'єктів.
- **Державне управління:** Утримання органів місцевого самоврядування, оплата праці посадових осіб, забезпечення їх діяльності, організація місцевих виборів та референдумів.
- **Оборона, мобілізаційна підготовка:** Фінансування заходів територіальної оборони, мобілізаційної підготовки, цивільного захисту населення.
- **Інші видатки:** Реалізація місцевих програм розвитку, підтримка підприємництва, надання пільг окремим категоріям населення тощо.

2. Джерела фінансування:

- **Власні надходження:** Податки (наприклад, податок на нерухоме майно, єдиний податок), місцеві збори, плата за послуги, доходи від комунального майна.
- **Трансферти з державного бюджету:** Дотації, субвенції, інші види допомоги, що надаються місцевим бюджетам з державного бюджету для збалансування їх фінансової спроможності та забезпечення виконання делегованих повноважень.
- **Кредити та позики:** Залучення кредитних коштів для фінансування інвестиційних проектів та інших потреб.
- **Інші надходження:** Благодійні внески, кошти від продажу майна, інші джерела.

3. Процес формування та виконання:

- Місцеві ради затверджують місцеві бюджети на основі пропозицій, поданих виконавчими органами.
- Виконавчі органи місцевих рад відповідають за виконання місцевих бюджетів, тобто за організацію надходження коштів та здійснення видатків відповідно до затвердженого бюджету.

- Контроль за виконанням місцевих бюджетів здійснюють місцеві ради, контрольно-ревізійні органи, а також громадськість.

4. Особливості:

- Видатки місцевих бюджетів повинні відповідати потребам населення та пріоритетам місцевого розвитку.
- Ефективне використання бюджетних коштів є важливим завданням органів місцевого самоврядування.
- Прозорість та підзвітність у використанні бюджетних коштів сприяють підвищенню довіри населення до органів місцевого самоврядування.
- В умовах децентралізації значення місцевих бюджетів зростає, оскільки вони стають основним інструментом забезпечення соціально-економічного розвитку території.

Тема 6. Місцевий борг

Місцевий борг - це загальна сума непогашених боргових зобов'язань місцевих органів влади (наприклад, міст, районів, областей) перед кредиторами. Він може включати в себе:

- **Боргові цінні папери:** Облігації, векселі, тощо, випущені місцевою владою для залучення коштів.
- **Кредити:** Запозичення у банків та інших фінансових установ.
- **Інші зобов'язання:** Гарантії, поручительства, тощо, видані місцевою владою.

Місцевий борг використовується для фінансування різних місцевих проектів та програм, таких як будівництво інфраструктури, соціальні послуги, розвиток економіки тощо. Управління місцевим боргом є важливим аспектом фінансової стабільності місцевих органів влади.

Тема 7. Фінансове планування та прогнозування на місцевому рівні

Фінансове планування та прогнозування на місцевому рівні – це важливий процес, який дозволяє органам місцевого самоврядування (ОМС) ефективно управляти своїми ресурсами, визначати пріоритети та досягати стратегічних цілей. Ось основні аспекти цього процесу:

1. Цілі та завдання фінансового планування на місцевому рівні:

- **Забезпечення фінансової стабільності:** Підтримка збалансованого бюджету, уникнення дефіциту та забезпечення платоспроможності.
- **Ефективне використання ресурсів:** Максимізація вигоди від наявних фінансових ресурсів, оптимізація витрат та інвестиції в пріоритетні сфери.
- **Задоволення потреб громади:** Фінансування соціальних послуг, інфраструктурних проектів та інших важливих для мешканців ініціатив.
- **Стимулювання економічного розвитку:** Створення сприятливого інвестиційного клімату, підтримка місцевого бізнесу та залучення зовнішніх інвестицій.
- **Прозорість та підзвітність:** Забезпечення відкритості бюджетного процесу, залучення громадськості до обговорення фінансових питань та підзвітність за використання коштів.

2. Етапи фінансового планування та прогнозування:

- **Аналіз поточної ситуації:** Оцінка фінансового стану громади, аналіз доходів та витрат за попередні періоди, визначення сильних та слабких сторін.
- **Прогнозування доходів:** Оцінка потенційних надходжень до бюджету на основі аналізу економічної активності, демографічних тенденцій, податкової бази та інших факторів.
- **Визначення пріоритетів:** Визначення важливих напрямків розвитку громади та пріоритетних сфер фінансування на

основі стратегічних планів, потреб громади та наявних ресурсів.

- **Планування витрат:** Розробка бюджетних програм та визначення обсягів фінансування для кожної програми з урахуванням пріоритетів та фінансових можливостей.
- **Розробка бюджету:** Формування проекту місцевого бюджету, який включає доходи, витрати, дефіцит/профіцит та джерела його покриття.
- **Затвердження бюджету:** Обговорення та затвердження місцевого бюджету місцевою радою.
- **Виконання бюджету:** Здійснення фінансових операцій відповідно до затвердженого бюджету та контроль за їх виконанням.
- **Оцінка та звітність:** Оцінка ефективності виконання бюджету, аналіз відхилень від плану та підготовка звітів про використання бюджетних коштів.

3. Інструменти фінансового планування та прогнозування:

- **Бюджетування:** Складання та виконання місцевого бюджету.
- **Фінансове моделювання:** Створення математичних моделей для прогнозування фінансових показників та оцінки впливу різних факторів на бюджет.
- **Аналіз чутливості:** Оцінка впливу змін ключових параметрів (наприклад, інфляції, безробіття, податкових ставок) на фінансові показники.
- **SWOT-аналіз:** Аналіз сильних та слабких сторін, можливостей та загроз для фінансового стану громади.
- **Програмно-цільовий метод:** Бюджетування, орієнтоване на досягнення конкретних цілей та завдань.
- **Індикатори ефективності:** Вимірювання результатів використання бюджетних коштів та оцінка ефективності бюджетних програм.

4. Фактори, що впливають на фінансове планування та прогнозування:

- **Економічна ситуація:** Темпи економічного зростання, інфляція, безробіття, інвестиційний клімат.
- **Податкова база:** Обсяг майна та доходів, з яких сплачуються податки.
- **Демографічні тенденції:** Зміна чисельності населення, старіння населення, міграція.
- **Нормативно-правова база:** Бюджетне законодавство, податкове законодавство, правила розподілу міжбюджетних трансфертів.
- **Політичні фактори:** Зміна політичної ситуації, пріоритети органів влади.
- **Зовнішні фактори:** Економічна криза, природні катастрофи, зміни в міжнародній політиці.

5. Проблеми та виклики фінансового планування на місцевому рівні в Україні:

- **Нестабільність економіки:** Економічні кризи та коливання ускладнюють прогнозування доходів та витрат.
- **Недосконалість бюджетного законодавства:** Непрозора система міжбюджетних відносин та недостатня фінансова автономія ОМС.
- **Недостатня кваліфікація кадрів:** Брак досвідчених фахівців з фінансового планування та прогнозування в ОМС.
- **Недостатня прозорість та підзвітність:** Обмежений доступ громадськості до інформації про місцеві бюджети.
- **Високий рівень корупції:** Неефективне використання бюджетних коштів та зловживання владою.
- **Військові дії:** Зменшення податкових надходжень, збільшення витрат на оборону та соціальну підтримку.

6. Шляхи покращення фінансового планування та прогнозування на місцевому рівні:

- **Удосконалення бюджетного законодавства:** Збільшення фінансової автономії ОМС, спрощення процедури

формування та виконання бюджету, забезпечення прозорості та підзвітності.

- **Підвищення кваліфікації кадрів:** Навчання та перепідготовка фахівців з фінансового планування та прогнозування.
- **Залучення громадськості:** Забезпечення широкого обговорення місцевих бюджетів та залучення громадськості до процесу прийняття рішень.
- **Впровадження сучасних інформаційних технологій:** Автоматизація бюджетного процесу, використання програмного забезпечення для фінансового моделювання та прогнозування.
- **Боротьба з корупцією:** Забезпечення прозорості закупівель, посилення контролю за використанням бюджетних коштів та притягнення до відповідальності за корупційні дії.
- **Співпраця з міжнародними організаціями:** Залучення експертів та отримання технічної допомоги для впровадження кращих практик фінансового планування та прогнозування.

Висновок:

Фінансове планування та прогнозування є важливим інструментом для забезпечення сталого розвитку громади та покращення якості життя її мешканців. Для досягнення успіху необхідно враховувати місцеві особливості, залучати громадськість та використовувати сучасні технології.

Тема 8. Фінансовий контроль на місцевому рівні

Фінансовий контроль на місцевому рівні - це важлива складова системи управління державними фінансами, яка забезпечує ефективно та прозоре використання коштів місцевих бюджетів. Він спрямований на запобігання фінансовим порушенням, зловживанням та неефективному використанню ресурсів.

Основні завдання фінансового контролю на місцевому рівні:

- **Забезпечення законності та цільового використання бюджетних коштів:** Перевірка відповідності фінансових операцій нормативно-правовим актам та затвердженим бюджетним призначенням.
- **Підвищення ефективності та результативності використання бюджетних коштів:** Оцінка економічності, продуктивності та результативності бюджетних програм та проектів.
- **Запобігання фінансовим порушенням та зловживанням:** Виявлення та попередження фактів розкрадання, нецільового використання, корупції та інших порушень фінансової дисципліни.
- **Забезпечення прозорості та відкритості у фінансовій діяльності:** Інформування громадськості про використання бюджетних коштів та результати фінансового контролю.
- **Підвищення відповідальності посадових осіб за фінансові рішення:** Забезпечення притягнення до відповідальності осіб, винних у фінансових порушеннях.

Суб'єкти фінансового контролю на місцевому рівні:

- **Органи місцевого самоврядування:**
 - Ради (загальний контроль за виконанням бюджету).
 - Виконавчі органи (безпосереднє управління бюджетними коштами).
 - Контрольно-ревізійні управління (здійснення внутрішнього фінансового контролю).
 - Депутатські комісії (контроль за окремими напрямками бюджетних видатків).
- **Органи Державної аудиторської служби України (ДАСУ):** Здійснення зовнішнього фінансового контролю за використанням коштів місцевих бюджетів.
- **Правоохоронні органи:** Розслідування фінансових злочинів та порушень.

- **Громадські організації та громадяни:** Здійснення громадського контролю за використанням бюджетних коштів.

Види фінансового контролю на місцевому рівні:

- **Попередній контроль:** Здійснюється на стадії планування та затвердження бюджету, а також під час прийняття рішень про здійснення фінансових операцій.
- **Поточний контроль:** Здійснюється в процесі виконання бюджету, під час здійснення фінансових операцій.
- **Наступний контроль:** Здійснюється після завершення звітного періоду, на основі фінансової звітності та інших документів.
- **Внутрішній контроль:** Здійснюється органами місцевого самоврядування.
- **Зовнішній контроль:** Здійснюється органами ДАСУ та іншими уповноваженими органами.

Інструменти фінансового контролю на місцевому рівні:

- **Аудит:** Незалежна перевірка фінансової звітності та господарської діяльності.
- **Ревізія:** Детальна перевірка фінансових документів та господарських операцій.
- **Інспектування:** Перевірка дотримання вимог законодавства та нормативних актів.
- **Аналіз фінансової звітності:** Оцінка фінансового стану та результатів діяльності.
- **Моніторинг бюджетних програм:** Відстеження виконання бюджетних програм та досягнення запланованих результатів.

Проблеми фінансового контролю на місцевому рівні:

- Недостатня незалежність органів внутрішнього фінансового контролю.
- Недосконалість нормативно-правової бази.
- Нестача кваліфікованих кадрів.

- Недостатній рівень прозорості та відкритості.
- Слабкий громадський контроль.

Шляхи вдосконалення фінансового контролю на місцевому рівні:

- Забезпечення незалежності органів внутрішнього фінансового контролю.
- Удосконалення нормативно-правової бази.
- Підвищення кваліфікації кадрів.
- Забезпечення прозорості та відкритості.
- Посилення громадського контролю.
- Впровадження сучасних інформаційних технологій.
- Розширення повноважень органів ДАСУ.

В цілому, ефективний фінансовий контроль на місцевому рівні є необхідною умовою для забезпечення раціонального використання бюджетних коштів, підвищення ефективності місцевого самоврядування та забезпечення сталого розвитку територіальних громад.

Тема 9. Міжбюджетні відносини

Міжбюджетні відносини – це система економічних, правових та організаційних відносин між органами державної влади України та органами місцевого самоврядування щодо формування та розподілу публічних фінансів.

Основні аспекти міжбюджетних відносин:

- **Бюджетна система України:** Міжбюджетні відносини є складовою бюджетної системи України, яка базується на принципах єдності, збалансованості, самостійності, повноти, гласності та ефективності.
- **Розподіл повноважень:** Розподіл повноважень між органами державної влади та органами місцевого самоврядування щодо здійснення видатків і закріплення за ними відповідних джерел доходів.

- **Міжбюджетні трансферти:** Надання коштів з державного бюджету місцевим бюджетам (дотацій, субвенцій) для збалансування їхніх бюджетів та забезпечення фінансування делегованих державою повноважень.
- **Бюджетний процес:** Участь органів місцевого самоврядування у бюджетному процесі на загальнодержавному рівні, зокрема, при формуванні державного бюджету.
- **Відповідальність:** Відповідальність органів державної влади та органів місцевого самоврядування за ефективне та цільове використання бюджетних коштів.
- **Нормативно-правова база:** Міжбюджетні відносини регулюються Конституцією України, Бюджетним кодексом України, Законом України "Про місцеве самоврядування в Україні", іншими законами та нормативно-правовими актами.

Основні цілі міжбюджетних відносин:

- Забезпечення фінансової самостійності місцевого самоврядування.
- Збалансування місцевих бюджетів.
- Створення умов для надання якісних публічних послуг населенню.
- Стимулювання економічного розвитку територій.
- Підвищення ефективності використання бюджетних коштів.

Основні проблеми міжбюджетних відносин в Україні:

- Недостатність власних доходів місцевих бюджетів.
- Залежність від міжбюджетних трансфертів з державного бюджету.
- Нечіткий розподіл повноважень між органами державної влади та органами місцевого самоврядування.
- Непрозорість та складність системи міжбюджетних трансфертів.

- Недостатній контроль за використанням бюджетних коштів на місцевому рівні.

Напрями реформування міжбюджетних відносин в Україні:

- Збільшення власних доходів місцевих бюджетів.
- Удосконалення системи міжбюджетних трансфертів.
- Чітке розмежування повноважень між органами державної влади та органами місцевого самоврядування.
- Підвищення прозорості та підзвітності місцевих бюджетів.
- Посилення контролю за використанням бюджетних коштів на місцевому рівні.
- **Управління комунальною власністю:** Облік, оцінка, ефективне використання комунального майна, приватизація, оренда.

Управління комунальною власністю - це комплекс заходів, спрямованих на забезпечення ефективного використання, збереження та примноження майна, що належить територіальній громаді (місту, селу, селищу) або спільнотам територіальних громад. Це важлива складова місцевого самоврядування, яка впливає на соціально-економічний розвиток громади.

Основні аспекти управління комунальною власністю:

- Облік та інвентаризація:
 - Ведення реєстру комунального майна.
 - Проведення періодичної інвентаризації для встановлення фактичної наявності, стану та вартості майна.
- Ефективне використання майна:
 - Визначення оптимальних способів використання кожного об'єкта (наприклад, надання в оренду, передача в управління, використання для власних потреб громади).
 - Аналіз ефективності використання майна та розробка заходів щодо її підвищення.
- Розпорядження майном:
 - Продаж комунального майна (зазвичай, через аукціони або конкурси).

- Передача майна в оренду або безоплатне користування.
- Передача майна в управління.
- Списання застарілого або непридатного до використання майна.
- Контроль за використанням та збереженням майна:
 - Проведення перевірок щодо дотримання умов договорів оренди та управління.
 - Забезпечення належного технічного стану майна.
 - Вжиття заходів щодо захисту майна від пошкодження, втрати або незаконного використання.
- Планування та прогнозування:
 - Розробка планів розвитку комунальної власності.
 - Прогнозування потреби у комунальному майні.

Органи, які здійснюють управління комунальною власністю:

- **Місцеві ради (сільські, селищні, міські):** Встановлюють правила управління комунальною власністю, затверджують програми та плани, приймають рішення щодо розпорядження майном.
- **Виконавчі органи місцевих рад (виконавчі комітети, управління, відділи):** Безпосередньо здійснюють управління майном, ведуть облік, організують конкурси та аукціони, укладають договори.
- **Комунальні підприємства, установи, організації:** Здійснюють управління майном на підставі договорів або статутів.

Законодавча база:

- Конституція України.
- Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні".
- Цивільний кодекс України.
- Господарський кодекс України.
- Інші нормативно-правові акти, що регулюють питання власності, оренди, приватизації тощо.

Проблеми та виклики в управлінні комунальною власністю:

- Недостатній облік та інвентаризація майна.
- Неефективне використання майна.
- Корупційні ризики при розпорядженні майном.
- Недостатнє фінансування для утримання та ремонту майна.
- Застаріла інфраструктура.

Шляхи вирішення проблем:

- Впровадження сучасних інформаційних систем для обліку та управління майном.
- Залучення професійних управляючих компаній.
- Підвищення прозорості та відкритості процесів управління майном.
- Залучення інвестицій у модернізацію інфраструктури.
- Посилення контролю за використанням та збереженням майна.

Успішне управління комунальною власністю є запорукою сталого розвитку громади, забезпечення її соціально-економічних потреб та підвищення якості життя мешканців.

Тема 10. Місцеві фінанси зарубіжних країн

Місцеві фінанси зарубіжних країн – це складна і різноманітна система, яка залежить від політичного устрою країни, її економічного розвитку та історичних особливостей. Узагальнено, вони включають:

1. Сутність і структура:

- **Визначення:** Місцеві фінанси - це сукупність економічних відносин, що виникають у процесі формування, розподілу та використання фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення функцій місцевого самоврядування.
- **Структура:** Зазвичай, місцеві фінанси включають місцеві бюджети (основний інструмент), позабюджетні фонди, місцеві позики та іншу фінансову діяльність органів місцевого самоврядування.

2. Доходи місцевих бюджетів:

- Податкові надходження:
 - Місцеві податки (податок на нерухомість, податок на землю, туристичний збір тощо).
 - Відрахування від загальнодержавних податків (частина податку на прибуток, ПДВ, акцизів тощо, що передається місцевим бюджетам). Це дуже важливе джерело для багатьох країн.
- Неподаткові надходження:
 - Доходи від власності (орендна плата за землю та майно, дивіденди від муніципальних підприємств).
 - Доходи від надання послуг (плата за комунальні послуги, транспорт, освіту, охорону здоров'я).
 - Адміністративні збори та штрафи.
- Трансферти з державного бюджету:
 - Дотації (на вирівнювання фінансової спроможності регіонів).
 - Субвенції (на цільове фінансування певних програм і проектів).
 - Субсидії (на компенсацію витрат).

3. Видатки місцевих бюджетів:

- Основні напрямки:
 - Житлово-комунальне господарство.
 - Освіта (дошкільна, шкільна, професійна).
 - Охорона здоров'я (первинна медична допомога, місцеві лікарні).
 - Соціальний захист населення.
 - Культура і спорт.
 - Транспорт і дорожнє господарство.
 - Охорона громадського порядку.
 - Управління.

- **Пріоритети:** Визначаються місцевими потребами та стратегіями розвитку.

4. Особливості в різних країнах:

- **Децентралізація:** Рівень фінансової самостійності місцевих органів влади залежить від ступеня децентралізації в країні. Чим більша децентралізація, тим більше повноважень і фінансових ресурсів мають місцеві органи.
- **Системи вирівнювання:** Багато країн використовують механізми вирівнювання фінансової спроможності регіонів, щоб зменшити нерівність між багатими і бідними територіями.
- **Місцеві податки:** Набір місцевих податків і ставки можуть значно відрізнятись в різних країнах.
- **Бюджетний процес:** Процедура складання, затвердження та виконання місцевих бюджетів також має свої особливості в кожній країні.

5. Проблеми та виклики:

- **Недостатність фінансових ресурсів:** Особливо актуально для депресивних регіонів.
- **Залежність від державного бюджету:** Зменшує фінансову самостійність місцевих органів.
- **Неефективне використання коштів:** Корупція, зловживання, неефективне планування.
- **Боргове навантаження:** Зростання місцевого боргу може призвести до фінансової нестабільності.
- **Демографічні зміни:** Старіння населення, міграція, урбанізація впливають на потреби місцевих бюджетів.

Приклади різних моделей:

- **США:** Високий рівень фінансової самостійності місцевих органів, значна роль місцевих податків (особливо податку на нерухомість).
- **Німеччина:** Збалансована система, значні трансферти з федерального бюджету, розвинена система вирівнювання.

- **Франція:** Централізована система, велика залежність від державного бюджету, але поступово відбувається децентралізація.
- **Скандинавські країни:** Високий рівень децентралізації, розвинена система соціального забезпечення на місцевому рівні.

Для більш глибокого розуміння місцевих фінансів конкретної країни, необхідно вивчати її законодавство, бюджетну систему та економічні показники.

Тема 11. Інвестиційна діяльність на місцевому рівні

Інвестиційна діяльність на місцевому рівні – це процес вкладення коштів у різні об'єкти та проекти, що знаходяться в межах конкретного муніципалітету чи регіону, з метою отримання прибутку або досягнення соціально-економічного ефекту.

Основні аспекти інвестиційної діяльності на місцевому рівні:

- Суб'єкти інвестиційної діяльності:
 - Місцеві органи влади (місцеві ради, адміністрації)
 - Підприємства та організації різних форм власності, що діють на території
 - Фізичні особи (мешканці громади, підприємці)
 - Інвестори з інших регіонів та країн
- Об'єкти інвестування:
 - Інфраструктурні проекти (дороги, мости, комунікації, енергопостачання, водопостачання)
 - Промислові підприємства
 - Об'єкти житлового та комерційного будівництва
 - Сфера послуг (торгівля, туризм, рекреація, освіта, охорона здоров'я)
 - Сільське господарство
 - Інноваційні та науково-дослідні проекти
- Форми інвестування:

- Прямі інвестиції (вкладення коштів безпосередньо в об'єкт інвестування)
- Портфельні інвестиції (купівля цінних паперів місцевих підприємств)
- Кредитування місцевих проєктів
- Державно-приватне партнерство (спільні проєкти між місцевою владою та приватними інвесторами)
- Джерела фінансування:
 - Місцевий бюджет
 - Власні кошти підприємств та організацій
 - Кредити банків
 - Інвестиції приватних інвесторів
 - Державні субсидії та гранти
 - Кошти міжнародних організацій

Переваги інвестиційної діяльності на місцевому рівні:

- Створення нових робочих місць
- Збільшення надходжень до місцевого бюджету
- Покращення інфраструктури та умов життя мешканців
- Розвиток підприємництва та інновацій
- Підвищення конкурентоспроможності місцевої економіки
- Залучення додаткових ресурсів для вирішення соціальних проблем

Фактори, що впливають на інвестиційну привабливість місцевості:

- Політична та економічна стабільність
- Наявність розвиненої інфраструктури
- Прозорість та ефективність місцевої влади
- Кваліфікована робоча сила
- Сприятливий інвестиційний клімат (податкові пільги, спрощені процедури)
- Природні ресурси та географічне розташування

Роль місцевої влади у залученні інвестицій:

- Розробка стратегії інвестиційного розвитку
- Створення сприятливого інвестиційного клімату
- Пошук та залучення потенційних інвесторів
- Надання інформаційної та консультаційної підтримки інвесторам
- Участь у реалізації інвестиційних проєктів
- Контроль за виконанням інвестиційних угод

Приклади успішних інвестиційних проєктів на місцевому рівні:

- Будівництво нових промислових підприємств
- Реконструкція та модернізація об'єктів інфраструктури
- Створення туристичних комплексів
- Відкриття нових торговельних центрів
- Впровадження енергоефективних технологій

Інвестиційна діяльність на місцевому рівні є важливим інструментом для соціально-економічного розвитку громади. Ефективне залучення та використання інвестицій дає можливість вирішувати нагальні проблеми, створювати нові можливості для розвитку та покращувати якість життя мешканців.

ЗАДАЧІ З КУРСУ «ФІНАНСИ»

Задача 1

Поліграфічне підприємство "Галтекс" може готувати обкладинку в палітурному цеху (структурний підрозділ підприємства) або замовити на фабриці "Атлас" за ціною 0,30 грн. за одиницю. При самостійному виготовленні релевантні постійні витрати палітурного цеху становлять 1000,00 грн. на місяць, а змінні на одну обкладинку 0,10 грн. Необхідно: визначити, при якому обсязі виробництва доцільно скористатися послугами структурного внутрішнього підрозділу (палітурного цеху).

Для визначення доцільності виготовлення обкладинок у палітурному цеху, порівняємо витрати на самостійне виготовлення та замовлення на фабриці "Атлас".

Витрати на самостійне виготовлення складаються з постійних витрат (1000 грн) та змінних витрат (0,10 грн за одиницю). Витрати на замовлення на фабриці "Атлас" становлять 0,30 грн за одиницю.

Щоб знайти точку беззбитковості (обсяг виробництва, при якому витрати на самостійне виготовлення дорівнюють витратам на замовлення), складемо рівняння:

$$1000 + 0,10 * X = 0,30 * X, \text{ де } X - \text{кількість обкладинок.}$$

Розв'язавши рівняння, отримаємо:

$$1000 = 0,20 * X$$

$$X = 5000$$

Таким чином, якщо "Галтекс" планує виготовляти більше 5000 обкладинок на місяць, то доцільніше скористатися послугами палітурного цеху. Якщо обсяг виробництва менше 5000 обкладинок, то вигідніше замовляти обкладинки на фабриці "Атлас".

Задача 2

Зведений бюджет підприємства містить такі дані: продаж 20000 од. за ціною 30 грн за од.; змінні витрати 20 грн. на од.; постійні витрати 120 000 грн. Фактично було реалізовано 24 000 од. за ціною 31 грн., змінні витрати становили 535 000 грн., постійні – 125 грн. Необхідно: Скласти звіт про виконання бюджету з використанням гнучкого бюджету.

Звіт про виконання бюджету з використанням гнучкого бюджету

Показник	Зведений бюджет (20 000 од.)	Гнучкий бюджет (24 000 од.)	Фактичні дані (24 000 од.)	Відхилення (Гнучкий - Факт)
Дохід від реалізації	600 000 грн	744 000 грн	744 000 грн	0 грн
Змінні витрати	400 000 грн	480 000 грн	535 000 грн	-55 000 грн
Постійні витрати	120 000 грн	120 000 грн	125 000 грн	-5 000 грн
Прибуток (збиток)	80 000 грн	144 000 грн	84 000 грн	60 000 грн

Аналіз відхилень:

- Дохід від реалізації: Відсутні відхилення, оскільки фактичний дохід відповідає гнучкому бюджету.
- Змінні витрати: Негативне відхилення у розмірі 55 000 грн вказує на те, що фактичні змінні витрати перевищили заплановані. Це може бути пов'язано зі збільшенням цін на матеріали або неефективним використанням ресурсів.
- Постійні витрати: Негативне відхилення у розмірі 5 000 грн свідчить про перевищення фактичних постійних витрат над запланованими.
- Прибуток: Прибуток менший, ніж було заплановано у гнучкому бюджеті на 60 000 грн. Це пов'язано зі збільшенням змінних та постійних витрат.

Висновок:

Підприємство збільшило обсяги реалізації, але не змогло досягти запланованого прибутку через збільшення витрат.

Необхідно провести аналіз причин збільшення змінних і постійних витрат та вжити заходів для їх оптимізації.

Задача 3

Є такі дані по підрозділам:

Показник Центр інвестицій А, В, С.

Інвестований капітал, грн. 4 200 000; 2 800 000; 3 600 000.

Дохід від продажу, грн. 16 800 000; 8 400 000; 30 600 000.

Прибуток, грн. 672 000; 504 000; 360 000.

Вартість капіталу 10%; 10%; 10%.

Необхідно: 1. Розрахувати для кожного підрозділу прибутковість інвестицій. Змінні бюджетні витрати на одиницю х Фактичний обсяг виробництва або реалізації + Загальні постійні витрати.
2. Розрахувати залишковий прибуток для кожного підрозділу і на підставі цього показника оцінити їхню діяльність.

Розв'язок задачі:

1. Розрахунок прибутковості інвестицій (ROI):

$$ROI = (\text{Прибуток} / \text{Інвестований капітал}) * 100\%$$

- Підрозділ А: $(672\,000 / 4\,200\,000) * 100\% = 16\%$;
- Підрозділ В: $(504\,000 / 2\,800\,000) * 100\% = 18\%$;
- Підрозділ С: $(360\,000 / 3\,600\,000) * 100\% = 10\%$.

2. Розрахунок залишкового прибутку (RI):

$$RI = \text{Прибуток} - (\text{Інвестований капітал} * \text{Вартість капіталу})$$

- Підрозділ А: $672\,000 - (4\,200\,000 * 0,10) = 252\,000$ грн;
- Підрозділ В: $504\,000 - (2\,800\,000 * 0,10) = 224\,000$ грн;
- Підрозділ С: $360\,000 - (3\,600\,000 * 0,10) = 0$ грн.

Оцінка діяльності підрозділів:

- Підрозділ А та В мають позитивний залишковий прибуток, що свідчить про ефективне використання інвестованого капіталу та перевищення очікуваної прибутковості (10%). Підрозділ В демонструє трохи кращу прибутковість інвестицій, ніж підрозділ А (18% проти 16%).

- Підрозділ С має нульовий залишковий прибуток, що означає, що він приносить лише мінімально необхідний прибуток на інвестований капітал (10%).

Висновок:

Підрозділи А і В працюють ефективно та створюють додаткову вартість для компанії, а підрозділу С слід переглянути стратегію для підвищення прибутковості.

Задача 4

Підприємство виготовляє пластикові каністри, які реалізує за ціною 96 грн. за одиницю. Було заплановано реалізувати 150 000 каністр. Фактично було продано 125 000 одиниць за ціною 94 грн. кожна. Необхідно: 1. Розрахувати відхилення доходу за рахунок цін і обсягу продажу. 2. Припустимо, що бюджетний обсяг продажу базувався на очікуваній частці ринку 10%, але фактично частка ринку становила 12,5% при загальному розмірі ринку 1 млн. каністр. Запланований розмір ринку був 1,5 млн. каністр. Необхідно розрахувати відхилення доходу за рахунок розміру і частки ринку.

Розв'язання задачі:

1. Відхилення доходу за рахунок цін та обсягу продажу:

Відхилення за ціною: (Фактична ціна - Планова ціна) *

Фактичний обсяг продажу = (94 грн - 96 грн) * 125 000 =
-250 000 грн (Негативне відхилення)

Відхилення за обсягом: (Фактичний обсяг продажу -
Плановий обсяг продажу) * Планова ціна = (125 000 - 150 000) *
96 грн = -2 400 000 грн (Негативне відхилення)

2. Відхилення доходу за рахунок розміру та частки ринку:

Відхилення за розміром ринку: (Фактичний розмір ринку -
Плановий розмір ринку) * Планова частка ринку * Планова ціна =
(1 100 000 - 1 500 000) * 0,10 * 96 грн =
-4 800 000 грн (Негативне відхилення)

Відхилення за часткою ринку: (Фактична частка ринку -
Планова частка ринку) * Фактичний розмір ринку *

$$\text{Планова ціна} = (0,125 - 0,10) * 1\,000\,000 * 96 \text{ грн} = \\ 2\,400\,000 \text{ грн (Позитивне відхилення)}$$

Висновок:

Підприємство зазнало негативних відхилень в доходах через зниження ціни та обсягу продажу, а також через зменшення розміру ринку. Позитивний вплив на дохід мало збільшення частки ринку.

Задача 5

Акціонерний капітал підприємства складають прості акції. Кількість акцій – 100000 шт., балансова вартість акції – 70 грн. Обсяг позикового капіталу – 1000000 грн. Вартість акціонерного капіталу – 15 %, позикового – 13 %. Ставка податку на прибуток підприємства – 25 %. Визначити середньозважену вартість капіталу (СЗВК) та дивіденди, сплачені на одну акцію, якщо дохід до виплати процентів та податків (ДВПП) становить 2030000 грн. Весь прибуток розподіляється серед акціонерів у вигляді дивідендів. Як зміниться СЗВК і дивіденд у розрахунку на акцію, якщо підприємство викупить за балансовою вартістю 25 % акцій і на таку суму випустить і розмістить облігації. Як передбачають менеджери підприємства, вартість акціонерного капіталу при цьому зросте до 17 %, а позикового – до 14 %, (Вважаємо, що діяльність підприємства є стабільною, а дохід до виплати процентів та податків не змінюється в результаті змін у структурі капіталу.)

1. Розрахунок середньозваженої вартості капіталу (СЗВК) до змін:

- Вартість акціонерного капіталу: $100\,000 \text{ акцій} * 70 \text{ грн/акція} = 7\,000\,000 \text{ грн}$
- Загальна вартість капіталу: $7\,000\,000 \text{ грн} + 1\,000\,000 \text{ грн} = 8\,000\,000 \text{ грн}$

Задачі з курсу «Фінанси»

- Частка акціонерного капіталу: $7\,000\,000 \text{ грн} / 8\,000\,000 \text{ грн} = 0,875$
- Частка позикового капіталу: $1\,000\,000 \text{ грн} / 8\,000\,000 \text{ грн} = 0,125$
- СЗВК: $(0,875 * 0,15) + (0,125 * 0,13 * (1 - 0,25)) = 0,1434$ або 14,34%

2. Розрахунок дивідендів на акцію до змін:

- Прибуток після оподаткування: $2\,030\,000 \text{ грн} * (1 - 0,25) - (1\,000\,000 \text{ грн} * 0,13) = 1\,497\,500 \text{ грн}$
- Дивіденди на акцію: $1\,497\,500 \text{ грн} / 100\,000 \text{ акцій} = 14,98 \text{ грн/акцію}$

3. Розрахунок СЗВК та дивідендів після змін:

- Викуплено акцій: $100\,000 \text{ акцій} * 0,25 = 25\,000 \text{ акцій}$
- Вартість викуплених акцій: $25\,000 \text{ акцій} * 70 \text{ грн/акція} = 1\,750\,000 \text{ грн}$
- Новий обсяг позикового капіталу: $1\,000\,000 \text{ грн} + 1\,750\,000 \text{ грн} = 2\,750\,000 \text{ грн}$
- Вартість акціонерного капіталу: $(100\,000 - 25\,000) * 70 = 5\,250\,000 \text{ грн}$
- Загальна вартість капіталу: $5\,250\,000 \text{ грн} + 2\,750\,000 \text{ грн} = 8\,000\,000 \text{ грн}$
- Частка акціонерного капіталу: $5\,250\,000 \text{ грн} / 8\,000\,000 \text{ грн} = 0,65625$
- Частка позикового капіталу: $2\,750\,000 \text{ грн} / 8\,000\,000 \text{ грн} = 0,34375$
- Нова СЗВК: $(0,65625 * 0,17) + (0,34375 * 0,14 * (1 - 0,25)) = 0,1464$ або 14,64%
- Новий прибуток після оподаткування: $2\,030\,000 \text{ грн} * (1 - 0,25) - (2\,750\,000 \text{ грн} * 0,14) = 1\,127\,500 \text{ грн}$
- Нові дивіденди на акцію: $1\,127\,500 \text{ грн} / 75\,000 \text{ акцій} = 15,03 \text{ грн/акцію}$

Висновок:

Після викупу акцій та випуску облігацій СЗВК зросте з 14,34% до 14,64%, а дивіденди на акцію зростуть з 14,98 грн/акцію до 15,03 грн/акцію.

Задача 6

Позика на ремонт квартири і придбання відповідних матеріалів у сумі 52 тис. грн. отримана на строк 18 місяців при річній ставці 16%. Визначити відсотки за користування боргом та загальну суму, яку повинен сплати боржник банку. Яку суму за користування боргом сплатить боржник, якщо він достроково погасить борг шляхом збільшення тіла кредиту на 30% щомісячно? Як зміниться множник нарошення та сума нагромадження боргу, якщо банк збільшить річну ставку на 3% за останні 6 місяців?

Розв'язання:

1. Відсотки за користування боргом та загальна сума:

- Місячна процентна ставка: $16\% / 12 = 1.33\%$
- Загальна сума відсотків: $52\ 000 * 0.16 * (18/12) = 12\ 480$ грн
- Загальна сума до сплати: $52\ 000 + 12\ 480 = 64\ 480$ грн

2. Дострокове погашення:

- Збільшення тіла кредиту на 30% щомісяця призведе до значного зменшення терміну погашення. Фактично, борг буде погашено набагато раніше 18 місяців.
- Сума відсотків при достроковому погашенні буде меншою, ніж 12 480 грн, оскільки відсотки нараховуються на залишок тіла кредиту, який швидко зменшується. Точну суму можна розрахувати, склавши графік погашення.

3. Збільшення річної ставки:

- Підвищення ставки на 3% протягом останніх 6 місяців збільшить загальну суму відсотків.
- Нова річна ставка для останніх 6 місяців: $16\% + 3\% = 19\%$
- Додаткові відсотки за останні 6 місяців (приблизно): $(52\ 000 * 0.19 * 6/12) - (52\ 000 * 0.16 * 6/12) = 780$ грн

- Загальна сума до сплати збільшиться приблизно на 780 грн.
- Множник нарощення також зміниться, оскільки він залежить від процентної ставки та терміну кредиту.

Задача 7

Визначити ринкову оцінку власного капіталу підприємства, якщо в результаті морального зносу основні засоби можуть бути продані на ринку за ціною, що становить 70% їх балансової вартості, товарно-матеріальні запаси – 50%. Безнадійна дебіторська заборгованість становить 20%. Ціна акції, якими володіє підприємство, зросла на 50%. На скільки відрізняються балансова та ринкова оцінки капіталу?

Для розв'язання цієї задачі необхідно розрахувати ринкову вартість активів підприємства з урахуванням морального зносу основних засобів, знецінення товарно-матеріальних запасів, безнадійної дебіторської заборгованості та зміни вартості акцій.

1. Розрахунок ринкової вартості активів:

- Основні засоби: 70% від балансової вартості.
- Товарно-матеріальні запаси: 50% від балансової вартості.
- Дебіторська заборгованість: 80% від балансової вартості (100% - 20% безнадійної заборгованості).
- Акції: 150% від початкової вартості (100% + 50% зростання).

2. Розрахунок ринкової оцінки власного капіталу:

Ринкова оцінка власного капіталу = Ринкова вартість активів –
Зобов'язання.

3. Визначення різниці між балансовою та ринковою оцінками капіталу:

Різниця = Ринкова оцінка власного капіталу –
Балансова оцінка власного капіталу.

Для отримання конкретного числового результату необхідні дані про балансову вартість основних засобів, товарно-

матеріальних запасів, дебіторської заборгованості, акцій та зобов'язань підприємства.

Задача 8

На 1 січня 2008 року грошові кошти транспортного підприємства «Автоперевізник» становили 37,5 тис. грн. Обсяг наданих автотранспортних послуг за минулий рік склав 720 тис. грн. Внаслідок купівлі 2-х вантажних автомобілів планується збільшення виручки від надання послуг на 15%. Яка сума грошових коштів вивільниться в результаті прискорення оборотності грошових коштів?

Для розв'язання цієї задачі потрібно більше інформації, зокрема, дані про оборотність грошових коштів підприємства. Однак, можна запропонувати загальний підхід до розв'язання, який можна буде конкретизувати при наявності необхідних даних.

Загальний підхід:

1. Розрахунок планової виручки: Збільшення виручки на 15% від 720 тис. грн.
2. Визначення коефіцієнта оборотності: Обсяг наданих послуг ділиться на середній залишок грошових коштів.
3. Аналіз впливу прискорення оборотності: Визначення, на скільки днів (або інший період) скоротиться один оборот грошових коштів.
4. Розрахунок вивільнених коштів: Виходячи зі зміни оборотності, розраховується сума грошових коштів, яка вивільниться внаслідок прискорення.

Необхідні додаткові дані:

- Коефіцієнт оборотності грошових коштів підприємства "Автоперевізник" за 2007 рік.
- Плановий коефіцієнт оборотності після купівлі автомобілів (або очікуваний відсоток прискорення оборотності).

Задача 9

Власний капітал автотранспортного підприємства становить 1800 тис. грн., величина отриманих підприємством кредитів в середньому складає 86 тис. грн. на рік, а величина погашення позик з урахуванням відсотків – 118 тис. грн. Коефіцієнт виплат підприємства дорівнює 0,25, а коефіцієнт фінансування – 0,85. Чистий прибуток звітного періоду – 360 тис. грн. Визначити середню зважену вартість капіталу (WACC).

1. Розрахунок частки власного капіталу (E) та позикового капіталу (D) у загальній структурі капіталу:

- Загальний капітал (TC) = Власний капітал + Позиковий капітал
- Позиковий капітал (D) = Середня величина кредитів – Погашення позик = 86 тис. грн - 118 тис. грн = -32 тис. грн (Оскільки значення від'ємне, використаємо 0 для розрахунків, адже не може бути від'ємного боргу)
- Загальний капітал (TC) = 1800 тис. грн + 0 тис. грн = 1800 тис. грн
- Частка власного капіталу (E) = Власний капітал / Загальний капітал = 1800 тис. грн / 1800 тис. грн = 1
- Частка позикового капіталу (D) = Позиковий капітал / Загальний капітал = 0 тис. грн / 1800 тис. грн = 0

2. Розрахунок вартості власного капіталу (Ke):

- Виплати на акції = Чистий прибуток * Коефіцієнт виплат = 360 тис. грн * 0,25 = 90 тис. грн
- Вартість власного капіталу (Ke) = (Виплати на акції / Власний капітал) + Темп зростання
- Темп зростання = Коефіцієнт фінансування * Рентабельність власного капіталу
- Рентабельність власного капіталу = Чистий прибуток / Власний капітал = 360 тис. грн / 1800 тис. грн = 0,2
- Темп зростання = 0,85 * 0,2 = 0,17

- Вартість власного капіталу (K_e) = (90 тис. грн / 1800 тис. грн) + 0,17 = 0,05 + 0,17 = 0,22 або 22%

3. Розрахунок вартості позикового капіталу (K_d):

- Оскільки в умові задачі відсутні дані про вартість залучення позикових коштів, припустимо, що $K_d = 0$ (оскільки $D = 0$).

4. Розрахунок середньозваженої вартості капіталу (WACC):

- $WACC = (E * K_e) + (D * K_d)$
- $WACC = (1 * 0,22) + (0 * 0) = 0,22$ або 22%

Відповідь: Середньозважена вартість капіталу (WACC) становить 22%.

Задача 10

Визначити ефект фінансового левериджу мережі швидкого харчування, якщо відомі наступні дані: коефіцієнт автономії підприємства у звітному році – 0,65; вартість активів – 1350 тис. грн.; валовий дохід – 1860 тис. грн.; на кожну грошову одиницю доходу припадає 0,76 грн. валових витрат; середня вартість користування кредитами – 24 %. Як зміниться ефект фінансового левериджу, якщо майно компанії збільшиться на 5 % за рахунок отримання додаткового кредиту, а вартість користування кредитами знизиться на 1,5 %?

1. Розрахунок ефекту фінансового левериджу (ЕФЛ) у звітному році:

- Фінансовий леверидж (ФЛ):
$$ФЛ = (Залучений\ капітал / Власний\ капітал) =$$
$$(1 - \text{Коефіцієнт автономії}) / \text{Коефіцієнт автономії}$$
$$ФЛ = (1 - 0,65) / 0,65 = 0,35 / 0,65 = 0,5385$$

- Рентабельність власного капіталу (РВК):
$$РВК = (\text{Чистий прибуток} / \text{Власний капітал})$$

Для розрахунку чистого прибутку потрібно спочатку визначити валовий прибуток та прибуток до оподаткування.

- Валові витрати:

Задачі з курсу «Фінанси»

$$\begin{aligned} \text{Валові витрати} &= \text{Валовий дохід} * 0,76 = \\ 1860 \text{ тис. грн.} * 0,76 &= 1413,6 \text{ тис. грн.} \end{aligned}$$

- Валовий прибуток:
$$\text{Валовий прибуток} = \text{Валовий дохід} - \text{Валові витрати} =$$
$$1860 \text{ тис. грн.} - 1413,6 \text{ тис. грн.} = 446,4 \text{ тис. грн.}$$
 - Прибуток до оподаткування (ПДО):
$$\text{ПДО} = \text{Валовий прибуток} - (\text{Залучений капітал} * \text{Вартість кредитів})$$
$$\text{Залучений капітал} = \text{Вартість активів} * (1 - \text{Коефіцієнт автономії}) = 1350 \text{ тис. грн.} * 0,35 = 472,5 \text{ тис. грн.}$$
$$\text{ПДО} = 446,4 \text{ тис. грн.} - (472,5 \text{ тис. грн.} * 0,24) =$$
$$446,4 \text{ тис. грн.} - 113,4 \text{ тис. грн.} = 333 \text{ тис. грн.}$$
 - Чистий прибуток (ЧП):
Припустимо, що податок на прибуток становить 18%.
$$\text{ЧП} = \text{ПДО} * (1 - 0,18) = 333 \text{ тис. грн.} * 0,82 = 273,06 \text{ тис. грн.}$$
 - Власний капітал:
$$\text{Власний капітал} = \text{Вартість активів} * \text{Коефіцієнт автономії} =$$
$$1350 \text{ тис. грн.} * 0,65 = 877,5 \text{ тис. грн.}$$
 - Розрахунок РВК:
$$\text{РВК} = 273,06 \text{ тис. грн.} / 877,5 \text{ тис. грн.} = 0,3112 \text{ або } 31,12\%$$
 - Ефект фінансового левериджу:
$$\text{ЕФЛ} = (\text{РВК} - \text{Економічна рентабельність активів}) * \text{ФЛ}$$
$$\text{Економічна рентабельність активів} = \text{Чистий прибуток} / \text{Вартість активів} = 273,06 \text{ тис. грн.} / 1350 \text{ тис. грн.} = 0,2023 \text{ або } 20,23\%$$
$$\text{ЕФЛ} = (0,3112 - 0,2023) * 0,5385 = 0,1089 * 0,5385 = 0,0586 \text{ або } 5,86\%$$
2. Розрахунок ЕФЛ після змін:
- Нова вартість активів: $1350 \text{ тис. грн.} * 1,05 = 1417,5 \text{ тис. грн.}$
 - Новий залучений капітал: $472,5 \text{ тис. грн.} + (1417,5 \text{ тис. грн.} - 1350 \text{ тис. грн.}) = 540 \text{ тис. грн.}$
 - Нова вартість кредитів: $24\% - 1,5\% = 22,5\% \text{ або } 0,225$
 - Новий власний капітал: $1417,5 \text{ тис. грн.} - 540 \text{ тис. грн.} = 877,5 \text{ тис. грн.}$
 - Новий ФЛ: $540 / 877,5 = 0,6154$

- Новий ПДО: $446,4 \text{ тис. грн.} - (540 \text{ тис. грн.} * 0,225) = 446,4 \text{ тис. грн.} - 121,5 \text{ тис. грн.} = 324,9 \text{ тис. грн.}$
- Новий ЧП: $324,9 \text{ тис. грн.} * 0,82 = 266,42 \text{ тис. грн.}$
- Нова РВК: $266,42 \text{ тис. грн.} / 877,5 \text{ тис. грн.} = 0,3036$ або 30,36%
- Нова економічна рентабельність: $266,42 \text{ тис. грн.} / 1417,5 \text{ тис. грн.} = 0,1879$ або 18,79%
- Новий ЕФЛ: $(0,3036 - 0,1879) * 0,6154 = 0,0717$ або 7,17%

Висновок:

Ефект фінансового левериджу збільшиться з 5,86% до 7,17% після збільшення майна та зниження вартості кредитів.

Задача 11

Дебіторська заборгованість торгівельної компанії «Астра» зменшилась на 200 тис. грн. і на кінець 2008 року становила 1500 тис. грн. Скільки грошей у звітному році отримала компанія, якщо на безнадійні борги не списувалася дебіторська заборгованість, компанія продавала свою продукцію в кредит, а виручка від реалізації становила 52000 тис. грн., що на 15% більше ніж торік. Також проаналізувати оборотність дебіторської заборгованості і визначити вплив прискорення оборотності дебіторської заборгованості на величину виручку в поточному році.

Ось рішення задачі:

1. Розрахунок дебіторської заборгованості на початок року:
 - Дебіторська заборгованість на кінець року: 1500 тис. грн.
 - Зменшення дебіторської заборгованості: 200 тис. грн.
 - Дебіторська заборгованість на початок року: $1500 + 200 = 1700 \text{ тис. грн.}$
2. Розрахунок надходження грошей у звітному році:
 - Виручка від реалізації: 52000 тис. грн.
 - Зміна дебіторської заборгованості: -200 тис. грн.
 - Надходження грошей = Виручка - Збільшення дебіторської заборгованості (або + Зменшення дебіторської заборгованості)
 - Надходження грошей = $52000 + 200 = 52200 \text{ тис. грн.}$

3. Аналіз оборотності дебіторської заборгованості:

- Виручка від реалізації у попередньому році: $52000 / 1.15 = 45217.39$ тис. грн.
- Середня дебіторська заборгованість на початок року: $(1700 + 1500) / 2 = 1600$ тис. грн.
- Оборотність дебіторської заборгованості: $52000 / 1600 = 32.5$ раз.

Прискорення оборотності дебіторської заборгованості свідчить про те, що компанія ефективніше збирає кошти з дебіторів. Це позитивно впливає на ліквідність та фінансову стійкість компанії.

Вплив прискорення оборотності на виручку в поточному році неможливо визначити точно без додаткової інформації. Проте, можна стверджувати, що ефективніше управління дебіторською заборгованістю дозволяє вивільнити кошти, які можна спрямувати на збільшення обсягів виробництва та продажів, що в свою чергу може призвести до збільшення виручки.

Задача 12

Батько 9-річного сина вирішив оформити депозитний рахунок до його 18-річчя. Очікувана сума грошей становить 120 тис. грн., річна відсоткова ставка – 69,16%, нарахування відсотків відбувається в кінці кожного місяця. Батько планує кожний квартал поповнювати рахунок додатково на 2 тис. грн. Скільки батько повинен внести для отримання очікуваної суми?

Для розв'язання цієї задачі нам потрібно врахувати складні відсотки, що нараховуються щомісяця, а також щоквартальні поповнення рахунку. Оскільки розрахунки складні, найкраще скористатися фінансовою формулою або онлайн-калькулятором складних відсотків з регулярними внесками.

Ось загальний підхід до розв'язання:

1. Розрахунок кількості періодів:

- Термін депозиту: 18 років - 9 років = 9 років
- Кількість місяців: 9 років * 12 місяців/рік = 108 місяців

- Кількість кварталів: 9 років * 4 квартали/рік = 36 кварталів
2. Місячна відсоткова ставка:
- Річна ставка: 69.16%
 - Місячна ставка: $69.16\% / 12 = 5.7633\%$ (0.057633 у десятковому вигляді)
3. Формула для розрахунку початкового внеску (PV):
- $$FV = PV (1 + r)^n + PMT * [((1 + r)^n - 1) / r]$$

де:

- FV = майбутня вартість (120,000 грн)
- PV = початковий внесок (те, що ми шукаємо)
- r = місячна відсоткова ставка (0.057633)
- n = кількість місяців (108)
- PMT = щомісячний платіж (оскільки ми робимо щоквартальні внески, нам потрібно привести їх до місячного еквіваленту. 2000 грн / 3 місяці = 666.67 грн/місяць)

Оскільки у нас щоквартальні внески, точна формула буде складнішою. Краще скористатися фінансовим калькулятором або електронною таблицею (наприклад, Excel) з функцією FV (майбутня вартість) для розрахунку PV (теперішньої вартості).

4. Використання фінансового калькулятора/Excel:

Введіть такі дані:

- FV = 120000
- i (відсоткова ставка за період) = 5.7633%
- n (кількість періодів) = 108
- PMT (періодичний платіж) = 666.67
- Розрахуйте PV (теперішню вартість)

Результат буде приблизним початковим внеском, який батько повинен зробити.

Через складність розрахунків, рекомендуємо скористатися фінансовим калькулятором або програмою Excel. Ввівши всі дані, ми отримуємо точну суму початкового внеску, необхідну для досягнення мети в 120 000 грн.

Задача 13

Власник ресторану «Магія смаку» має намір здійснити цікавий проект щодо купівлі сусідньої будівлі для організації 3-го банкетного залу, для чого йому не вистачає 220 тис. грн. Його постійні витрати становлять 520 тис. грн. на місяць, середній рахунок який сплачують клієнти становить 315 грн., з них 135 грн. – змінні витрати. Визначте, яку кількість відвідувачів повинен обслуговувати ресторан за місяць, щоб за рахунок чистого прибутку реалізувати інвестиційний проект? Як зміниться прибуток ресторану, якщо власник ресторану втратить 10% своїх клієнтів внаслідок збільшення цін? Задля додаткового збільшення відвідувачів власник ресторану вирішив організувати живу музику шляхом запрошення 3 музикантів з щотижневою оплатою 3,5 тис. грн. Як зміниться сума прибутку?

1. Кількість відвідувачів для реалізації інвестиційного проекту:

- Необхідний прибуток: 220 000 грн.
- Фіксовані витрати: 520 000 грн.
- Маржинальний прибуток з одного відвідувача: 315 грн (дохід) - 135 грн (змінні витрати) = 180 грн.
- Загальний прибуток, який потрібно отримати: 520 000 грн + 220 000 грн = 740 000 грн.
- Кількість відвідувачів: $740\ 000\ \text{грн} / 180\ \text{грн/відвідувач} = 4111.11 \approx 4112$ відвідувачів.

Отже, ресторану потрібно обслужити приблизно 4112 відвідувачів за місяць, щоб отримати достатньо чистого прибутку для реалізації інвестиційного проекту.

2. Зміна прибутку при втраті 10% клієнтів через підвищення цін:

Припустимо, що зараз ресторан обслуговує X клієнтів.

- Дохід ресторану: $315 * X$
- Змінні витрати: $135 * X$
- Прибуток: $315 * X - 135 * X - 520\ 000 = 180 * X - 520\ 000$
- Кількість клієнтів після втрати 10%: $0.9 * X$
- Дохід ресторану після втрати клієнтів: $315 * 0.9 * X = 283.5 * X$

- Змінні витрати після втрати клієнтів: $135 * 0.9 * X = 121.5 * X$
- Прибуток після втрати клієнтів: $283.5 * X - 121.5 * X - 520\ 000 = 162 * X - 520\ 000$
- Різниця в прибутку: $(180 * X - 520\ 000) - (162 * X - 520\ 000) = 18 * X$

Отже прибуток зменшиться на $18 * X$, де X - початкова кількість клієнтів.

3. Зміна прибутку при запрошенні музикантів:

- Щотижневі витрати на музикантів: $3500 \text{ грн/тиждень} * 4 \text{ тижні/місяць} = 14\ 000 \text{ грн/місяць}$
- Зменшення прибутку: $14\ 000 \text{ грн}$.

Прибуток ресторану зменшиться на $14\ 000 \text{ грн}$ на місяць через витрати на музикантів. Для оцінки доцільності цього кроку необхідно проаналізувати, на скільки збільшиться кількість відвідувачів завдяки живій музиці, та чи покриє додатковий прибуток ці витрати.

Задача 14

Розрахувати коефіцієнт втрати платоспроможності за період 12 місяців, якщо значення коефіцієнта поточної ліквідності на початок звітної періоду становило 1,8, а на кінець – 0,7.

Коефіцієнт втрати платоспроможності (Квп) розраховується для оцінки ризику втрати підприємством здатності вчасно розраховуватися за своїми зобов'язаннями протягом певного періоду. Формула розрахунку:

$$\text{Квп} = \left(\text{Кпл на кінець періоду} + \left(\frac{\text{Період до втрати платоспроможності}}{\text{Звітний період}} * (\text{Кпл на кінець періоду} - \text{Кпл на початок періоду}) \right) \right) / \text{Нормативне значення Кпл}$$

де:

- Кпл - коефіцієнт поточної ліквідності

Задачі з курсу «Фінанси»

- Період до втрати платоспроможності - прогнозований період часу, протягом якого підприємство може втратити платоспроможність. Зазвичай, вважається рівним 6 місяцям.
- Звітний період - період, за який аналізується платоспроможність (в нашому випадку 12 місяців).
- Нормативне значення Кпл - значення коефіцієнта поточної ліквідності, яке вважається достатнім для забезпечення платоспроможності. Зазвичай приймається рівним 2.

Підставляємо значення у формулу:

$$\text{Квп} = (0,7 + (6 / 12) * (0,7 - 1,8)) / 2 = (0,7 + 0,5 * (-1,1)) / 2 = (0,7 - 0,55) / 2 = 0,15 / 2 = 0,075$$

Висновок:

Коефіцієнт втрати платоспроможності дорівнює 0,075. Оскільки значення менше 1, існує реальна загроза втрати платоспроможності підприємства протягом наступних 12 місяців. Необхідно вжити заходів для покращення ліквідності.

Задача 15

Розрахувати коефіцієнт відновлення платоспроможності за період 3 міс., якщо значення коефіцієнта поточної ліквідності на початок звітного періоду становило 1,3, а на кінець – 1,9.

Коефіцієнт відновлення платоспроможності (Квп) за період 3 місяці розраховується за формулою:

$$\text{Квп} = (\text{Ктл}(\text{кін}) + ((3 / T) * (\text{Ктл}(\text{кін}) - \text{Ктл}(\text{поч})))) / 2$$

де:

- Ктл(кін) – коефіцієнт поточної ліквідності на кінець звітного періоду;
- Ктл(поч) – коефіцієнт поточної ліквідності на початок звітного періоду;
- Т – період відновлення платоспроможності в місяцях, зазвичай 6 місяців.

У вашому випадку:

- Ктл(кін) = 1,9
- Ктл(поч) = 1,3
- Період = 3 місяці
- Т = 6 місяців

Підставляємо значення у формулу:

$$\begin{aligned} \text{Квп} &= (1,9 + ((3 / 6) * (1,9 - 1,3))) / 2 \text{ Квп} = \\ (1,9 + (0,5 * 0,6)) / 2 \text{ Квп} &= (1,9 + 0,3) / 2 \text{ Квп} = 2,2 / 2 \text{ Квп} = 1,1 \end{aligned}$$

Отже, коефіцієнт відновлення платоспроможності за період 3 місяці становить 1,1.

Висновок: Значення коефіцієнта відновлення платоспроможності більше 1 свідчить про наявність реальної можливості у підприємства відновити свою платоспроможність протягом наступних 6 місяців.

Задача 16

Чому дорівнює балансова, ринкова вартість активів та прихований капітал, якщо балансова оцінка власного капіталу становить 10 млн грн, ринкова оцінка власного капіталу – 15 млн грн, зобов'язання – 12 млн грн?

1. Балансова вартість активів:

- За балансовим рівнянням: Активи = Власний капітал + Зобов'язання
- Балансова вартість активів = 10 млн грн (балансова оцінка власного капіталу) + 12 млн грн (зобов'язання) = 22 млн грн

2. Ринкова вартість активів:

- За ринковим рівнянням: Ринкова вартість активів = Ринкова вартість власного капіталу + Зобов'язання
- Ринкова вартість активів = 15 млн грн (ринкова оцінка власного капіталу) + 12 млн грн (зобов'язання) = 27 млн грн

3. Прихований капітал:

Задачі з курсу «Фінанси»

- Прихований капітал – це різниця між ринковою та балансовою вартістю активів. Він показує недооціненість активів на балансі компанії.
- Прихований капітал = Ринкова вартість активів - Балансова вартість активів
- Прихований капітал = 27 млн грн - 22 млн грн = 5 млн грн

Отже:

- Балансова вартість активів: 22 млн грн
- Ринкова вартість активів: 27 млн грн
- Прихований капітал: 5 млн грн

Задача 17

Визначити вартість позикового капіталу, якщо підприємство сформувало позиковий капітал за рахунок емісії облігацій. Номінал облігації – 1000 грн, обсяг емісії – 10000000 грн, купонний процент сплачується раз на рік і становить 14% від номіналу, строк обігу облігацій – 5 років. Облігації розміщено на ринку за ціною 990 грн. Витрати на емісію – 120000 грн.

1. Розрахунок річних виплат за облігаціями:

- Купонний дохід на одну облігацію: 1000 грн * 14% = 140 грн
- Загальний купонний дохід за емісією: 140 грн * 10000 облігацій = 1 400 000 грн

2. Розрахунок чистої суми, отриманої від емісії:

- Загальна сума від розміщення облігацій: 990 грн * 10000 облігацій = 9 900 000 грн
- Чиста сума після вирахування витрат на емісію: 9 900 000 грн - 120 000 грн = 9 780 000 грн

3. Розрахунок вартості позикового капіталу (приблизна формула):

- Вартість позикового капіталу = (Річні виплати + (Номінал - Чиста сума) / Строк обігу) / ((Номінал + Чиста сума) / 2)

- Вартість позикового капіталу = $(1\,400\,000 + (10\,000\,000 - 9\,780\,000) / 5) / ((10\,000\,000 + 9\,780\,000) / 2)$
- Вартість позикового капіталу = $(1\,400\,000 + 44\,000) / 9\,890\,000$
- Вартість позикового капіталу = $1\,444\,000 / 9\,890\,000 = 0,146$ або 14,6%

Висновок:

Приблизна вартість позикового капіталу, залученого за рахунок емісії облігацій, становить 14,6%. Це значення показує, скільки підприємству коштує залучення одного гривні позикових коштів з урахуванням всіх витрат, пов'язаних з емісією та обслуговуванням облігацій.

Зауваження:

Для більш точного розрахунку вартості позикового капіталу можна використовувати фінансові калькулятори або електронні таблиці, які враховують дисконтування грошових потоків.

Задача 18

Власник приватного підприємства «Схід» має намір зробити вклад у сумі 15 тис. грн. на 9 місяців. Йому запропоновані наступні умови депозитів: а) Класичний – ставка 15 % річних, щомісячне нарахування відсотків та виплата в кінці періоду; б) Класичний накопичувальний – ставка 14 % річних з капіталізацією відсотків, щомісячне нарахування відсотків та виплата в кінці періоду; в) Класичний 2 ставка 16,5 % річних – щоквартальне нарахування відсотків та виплата в кінці періоду. Який із запропонованих варіантів вкладення грошей є найвигіднішим для власника приватного підприємства?

Для визначення найвигіднішого варіанту вкладення грошей, потрібно розрахувати прибуток для кожного депозиту:

а) Класичний:

- Місячна процентна ставка: $15\% / 12 = 1.25\%$

Задачі з курсу «Фінанси»

- Сума відсотків за місяць: $15\ 000\ \text{грн} * 1.25\% = 187.50\ \text{грн}$
- Загальна сума відсотків за 9 місяців: $187.50\ \text{грн} * 9 = 1687.50\ \text{грн}$
- Загальна сума до виплати: $15\ 000\ \text{грн} + 1687.50\ \text{грн} = 16\ 687.50\ \text{грн}$

б) Класичний накопичувальний:

- Місячна процентна ставка: $14\% / 12 = 1.1667\%$
- Оскільки відбувається капіталізація, то відсотки нараховуються на суму депозиту з урахуванням нарахованих відсотків за попередні місяці.
- Розрахунок за місяцями:

Місяць 1: $15\ 000 * 0.011667 = 175.00\ \text{грн}$; Загальна сума: $15175.00\ \text{грн}$

Місяць 2: $15\ 175 * 0.011667 = 176.97\ \text{грн}$; Загальна сума: $15351.97\ \text{грн}$

Місяць 3: $15\ 351.97 * 0.011667 = 178.99\ \text{грн}$; Загальна сума: $15530.96\ \text{грн}$

Місяць 4: $15\ 530.96 * 0.011667 = 181.01\ \text{грн}$; Загальна сума: $15711.97\ \text{грн}$

Місяць 5: $15\ 711.97 * 0.011667 = 183.07\ \text{грн}$; Загальна сума: $15895.04\ \text{грн}$

Місяць 6: $15\ 895.04 * 0.011667 = 185.19\ \text{грн}$; Загальна сума: $16080.23\ \text{грн}$

Місяць 7: $16\ 080.23 * 0.011667 = 187.35\ \text{грн}$; Загальна сума: $16267.58\ \text{грн}$

Місяць 8: $16\ 267.58 * 0.011667 = 189.52\ \text{грн}$; Загальна сума: $16457.10\ \text{грн}$

Місяць 9: $16\ 457.10 * 0.011667 = 191.74\ \text{грн}$; Загальна сума: $16648.84\ \text{грн}$

- Загальна сума до виплати: приблизно $16\ 648.84\ \text{грн}$

в) Класичний 2:

- Квартальна процентна ставка: $16.5\% / 4 = 4.125\%$
- Сума відсотків за квартал: $15\ 000\ \text{грн} * 4.125\% = 618.75\ \text{грн}$
- Оскільки 9 місяців - це 3 квартали, то загальна сума відсотків: $618.75\ \text{грн} * 3 = 1856.25\ \text{грн}$
- Загальна сума до виплати: $15\ 000\ \text{грн} + 1856.25\ \text{грн} = 16\ 856.25\ \text{грн}$

Висновок:

Найвигіднішим варіантом для власника підприємства є депозит "Класичний 2" зі ставкою 16,5% річних, оскільки він забезпечує найбільшу суму до виплати (16 856.25 грн).

Задача 19

Торгівельне підприємство “Тріумф” продає в кредит 60 тис. пачок офісного паперу по ціні 32 грн. за одиницю при її собівартості 20 грн. Середня норма прибутку на капітал 25%. Якщо пом'якшити умови розрахунків з дебіторами, то прогнозується збільшення обсягу реалізації продукції на 15%. При цьому середній період погашення дебіторської заборгованості збільшиться до 60 днів, а сума безнадійних боргів – на 120 тис. грн. Чи доцільно покупцям йти на лібералізацію умов кредиту, який пропонується?

Для аналізу доцільності лібералізації умов кредиту необхідно порівняти прибутковість підприємства за поточних умов та за умови лібералізації, враховуючи додаткові витрати на безнадійні борги та збільшення періоду погашення дебіторської заборгованості.

Поточні умови:

- Обсяг реалізації: 60 000 пачок
- Ціна за пачку: 32 грн
- Собівартість пачки: 20 грн
- Прибуток з пачки: $32 - 20 = 12$ грн
- Загальний прибуток: $60\,000 * 12 = 720\,000$ грн

Умови після лібералізації:

- Збільшення обсягу реалізації: $60\,000 * 0.15 = 9\,000$ пачок
- Новий обсяг реалізації: $60\,000 + 9\,000 = 69\,000$ пачок
- Загальний прибуток: $69\,000 * 12 = 828\,000$ грн
- Збільшення безнадійних боргів: 120 000 грн
- Чистий прибуток після лібералізації: $828\,000 - 120\,000 = 708\,000$ грн

Аналіз:

На перший погляд, лібералізація призводить до зменшення прибутку ($708\,000$ грн < $720\,000$ грн). Проте, необхідно врахувати зміну в періоді погашення дебіторської заборгованості. Збільшення цього періоду означає, що підприємству потрібно більше обігових коштів для фінансування дебіторської заборгованості. Це може

призвести до додаткових витрат на залучення фінансування або втрати можливості інвестувати ці кошти в інші прибуткові проекти.

Щоб зробити остаточний висновок, необхідно розрахувати вартість залучення додаткових обігових коштів, необхідних для фінансування збільшеної дебіторської заборгованості, та порівняти її з різницею між прибутком до та після лібералізації.

Висновок:

Без додаткової інформації про вартість залучення обігових коштів, важко однозначно сказати, чи доцільна лібералізація. Якщо вартість залучення цих коштів перевищує різницю в прибутку (720000 – 708000 = 12000 грн), то лібералізація не є доцільною. В іншому випадку, лібералізація може бути вигідною.

Задача 20

Проаналізувати доцільність придбання акцій ВАТ "Глобус", якщо ринкова ціна акції – 105 грн., щорічна виплата дивідендів становить 31 грн., а середньоринкова норма прибутку – 30%. Чи купуватиме Ви акції вище вказаного підприємства, якщо прогнозується щорічне зростання дивідендів на 3,5%?

Оцінка доцільності придбання акцій ВАТ "Глобус" вимагає порівняння потенційної прибутковості інвестиції з середньоринковою нормою прибутку.

1. Розрахунок поточної прибутковості:

Поточна прибутковість акції розраховується як відношення річного дивіденду до ринкової ціни акції:

- Прибутковість = (Дивіденд / Ціна акції) * 100%
- Прибутковість = (31 грн / 105 грн) * 100% ≈ 29.52%

2. Порівняння з середньоринковою нормою прибутку:

Поточна прибутковість акції (29.52%) є нижчою за середньоринкову норму прибутку (30%). Це означає, що інвестиція в акції "Глобус" на даний момент не є такою ж вигідною, як інші інвестиції на ринку з аналогічним рівнем ризику.

3. Врахування прогнозованого зростання дивідендів:

Якщо прогнозується щорічне зростання дивідендів на 3.5%, це може змінити рішення. Для точнішої оцінки можна використати модель Гордона (модель сталого зростання дивідендів):

Ціна акції = Дивіденд / (Норма прибутковості – Темп зростання)

Перетворимо формулу для знаходження норми прибутковості:

Норма прибутковості = (Дивіденд / Ціна акції) + Темп зростання

- Норма прибутковості = (31 грн / 105 грн) + 0.035 \approx 0.3297 або 32.97%

Враховуючи прогнозоване зростання дивідендів, очікувана норма прибутковості (32.97%) перевищує середньоринкову (30%).

Висновок:

На основі поточних даних, придбання акцій "Глобус" за ціною 105 грн може бути вигідним, якщо врахувати прогнозоване зростання дивідендів. Очікувана прибутковість перевищує середньоринкову норму, що робить інвестицію привабливою. Однак, важливо ретельно перевірити обґрунтованість прогнозу зростання дивідендів та врахувати інші фактори ризику, перш ніж приймати остаточне рішення.

Задача 21

Компанія "Інвестбуд" організувала виробництво дорожніх валіз із загальним обсягом продаж 200 тис. шт. при виробничій собівартості одиниці – 60 грн. Адміністративні витрати становлять 4200 тис. грн. Яка буде ціна реалізації однієї дорожньої валізи, якщо інвестори бажають отримати 40% прибутку на інвестиції у виробництво, які склали 6000 тис. грн.? Яка буде величина показника ROI, якщо ціна реалізації зменшиться на 10 %? Скільки відсотків складе націнка, якщо компанія "Макрокап" планує працювати із 100% рентабельністю?

1. Розрахунок загальної собівартості:

- Виробнича собівартість:
200 000 шт. * 60 грн/шт. = 12 000 000 грн

Задачі з курсу «Фінанси»

- Загальна собівартість:
 $12\,000\,000 \text{ грн} + 4\,200\,000 \text{ грн} = 16\,200\,000 \text{ грн}$
 - 2. Розрахунок бажаного прибутку:
 - Бажаний прибуток: $6\,000\,000 \text{ грн} * 40\% = 2\,400\,000 \text{ грн}$
 - 3. Розрахунок загальної виручки:
 - Загальна виручка: $16\,200\,000 \text{ грн} + 2\,400\,000 \text{ грн} = 18\,600\,000 \text{ грн}$
 - 4. Розрахунок ціни реалізації однієї валізи:
 - Ціна реалізації: $18\,600\,000 \text{ грн} / 200\,000 \text{ шт.} = 93 \text{ грн/шт.}$
 - 5. Розрахунок ROI при зниженні ціни на 10%:
 - Нова ціна реалізації: $93 \text{ грн} - (93 \text{ грн} * 10\%) = 83.7 \text{ грн}$
 - Нова виручка: $83.7 \text{ грн} * 200\,000 \text{ шт.} = 16\,740\,000 \text{ грн}$
 - Прибуток: $16\,740\,000 \text{ грн} - 16\,200\,000 \text{ грн} = 540\,000 \text{ грн}$
 - ROI: $(540\,000 \text{ грн} / 6\,000\,000 \text{ грн}) * 100\% = 9\%$
 - 6. Розрахунок націнки при 100% рентабельності (для "Макрокап"):
 - Собівартість одиниці (для "Макрокап"): 60 грн (якщо виробнича собівартість така ж)
 - Бажаний прибуток на одиницю (100% рентабельність): 60 грн
 - Ціна реалізації (для "Макрокап"): $60 \text{ грн} + 60 \text{ грн} = 120 \text{ грн}$
 - Націнка: $((120 \text{ грн} - 60 \text{ грн}) / 60 \text{ грн}) * 100\% = 100\%$
- Відповіді:
- Ціна реалізації однієї валізи: 93 грн
 - ROI при зниженні ціни на 10%: 9%
 - Націнка для "Макрокап" при 100% рентабельності: 100%

Задача 22

ВАТ "Будсервіс" у 2008 році має намір інвестувати 60 тис. грн. на оновлення програмних продуктів для розрахунку кошторисної вартості об'єктів будівництва. Додаткові доходи від впроваджуваних заходів прогнозуються (без обліку поточних витрат) по роках: 1-й рік – 13000 грн., 2-й рік – 19000 грн., 3-й рік –

25000 грн., 4-й рік – 26000 грн., 5-й рік – 16000 грн. Ставка дисконтування – 18% річних. Визначити ефективність інвестицій: розрахувати чисту дисконтовану вартість, індекс рентабельності інвестицій, строк окупності на основі дисконтованих грошових потоків. Зробити відповідні висновки та графічно надати результати розрахунків.

1. Розрахунок чистої дисконтованої вартості (NPV):

$$\begin{aligned} NPV &= -60000 + 13000/(1+0.18) + 19000/(1+0.18)^2 + \\ & 25000/(1+0.18)^3 + 26000/(1+0.18)^4 + 16000/(1+0.18)^5 \\ NPV &= -60000 + 11016.95 + 13624.80 + 15263.48 + 13444.26 + 6989.41 \\ NPV &= 438.90 \text{ грн.} \end{aligned}$$

2. Розрахунок індексу рентабельності інвестицій (PI):

$$\begin{aligned} I &= (11016.95 + 13624.80 + 15263.48 + 13444.26 + 6989.41) / \\ & 60000 \\ PI &= 60338.9 / 60000 \\ PI &= 1.0056 \end{aligned}$$

3. Розрахунок строку окупності на основі дисконтованих грошових потоків:

- Рік 1: 11016.95 грн (залишок неокуплених інвестицій: 60000 - 11016.95 = 48983.05 грн)
- Рік 2: 11016.95 + 13624.80 = 24641.75 грн (залишок неокуплених інвестицій: 48983.05 - 13624.80 = 35358.25 грн)
- Рік 3: 24641.75 + 15263.48 = 39905.23 грн (залишок неокуплених інвестицій: 35358.25 - 15263.48 = 20094.77 грн)
- Рік 4: 39905.23 + 13444.26 = 53349.49 грн (залишок неокуплених інвестицій: 20094.77 - 13444.26 = 6650.51 грн)
- Рік 5: 53349.49 + 6989.41 = 60338.90 грн (залишок неокуплених інвестицій: 6650.51 - 6989.41 = -338.9 грн)

Строк окупності становить приблизно 4 роки і 11 місяців.

Висновки:

- NPV є позитивним, хоч і незначним, що свідчить про те, що інвестиція потенційно вигідна.
- PI більше 1, що також підтверджує привабливість інвестиції.
- Строк окупності становить майже 5 років, що є важливим фактором для прийняття рішення.

Рекомендації:

Враховуючи незначний позитивний NPV, компанії слід ретельно оцінити ризики, пов'язані з проектом, і розглянути альтернативні варіанти інвестування.

(Графічне представлення результатів можна створити у вигляді гістограми, де по осі X відображаються роки, а по осі Y – дисконтовані грошові потоки.)

Задача 23

ТОВ «Старт» планує отримати через 18 місяців суму 40 тис. грн. Рівень ризику визначається, виходячи з моделі оцінки капітальних активів (CAPM) Безризикова норма дохідності – 7%, а середня ринкова дохідність становить 16%. β -коефіцієнт зафіксовано на рівні 1,2. Нарахування відсотків відбувається щоквартально. Яку суму грошових коштів ТОВ «Старт» необхідно вкласти у цінні папери для отримання запланованої суми? Як зміниться майбутня вартість грошових коштів, якщо рівень систематичного ризику зменшиться на 10%, а середня норма дохідності зросте до 18%?

1. Розрахунок необхідної норми дохідності:

Використовуємо модель CAPM для розрахунку необхідної норми дохідності:

- $R = R_f + \beta (R_m - R_f)$
- $R = 0.07 + 1.2 (0.16 - 0.07) = 0.178$ або 17.8% річних

2. Розрахунок квартальної процентної ставки:

Оскільки відсотки нараховуються щоквартально, річну ставку потрібно поділити на 4:

- Квартальна ставка = $17.8\% / 4 = 4.45\%$

3. Розрахунок кількості кварталів:

Оскільки інвестиція робиться на 18 місяців, кількість кварталів становить:

- Кількість кварталів = $18 \text{ місяців} / 3 \text{ місяці} = 6 \text{ кварталів}$

4. Розрахунок необхідної суми інвестицій:

Використовуємо формулу майбутньої вартості для розрахунку необхідної суми інвестицій:

- $FV = PV (1 + r)^n$, де:
 - $FV = 40\,000$ грн (майбутня вартість)
 - $r = 0.0445$ (квартальна процентна ставка)
 - $n = 6$ (кількість кварталів)
- $40\,000 = PV (1 + 0.0445)^6$
- $PV = 40\,000 / (1.0445)^6 = 30\,784.27$ грн

Отже, ТОВ "Старт" необхідно вкласти 30 784.27 грн у цінні папери для отримання запланованої суми.

5. Розрахунок нової норми дохідності та майбутньої вартості:

Зміни:

- β зменшився на 10%: $1.2 - (1.2 * 0.1) = 1.08$
- R_m збільшилась до 18%: 0.18

Нова норма дохідності:

- $R = 0.07 + 1.08 (0.18 - 0.07) = 0.1888$ або 18.88% річних
- Квартальна ставка = $18.88\% / 4 = 4.72\%$

Нова майбутня вартість (FV):

- $FV = 30\,784.27 (1 + 0.0472)^6 = 40\,678.81$ грн

Отже, якщо рівень систематичного ризику зменшиться на 10%, а середня норма дохідності зросте до 18%, майбутня вартість грошових коштів становитиме 40 678.81 грн.

Задача 24

Ліквідаційна вартість автотранспортного підприємства "Перевізчик" становить 1215 млн. грн. Середньозважена вартість капіталу становить 15%, а щорічний прогнозний чистий грошовий потік – 260 млн. грн. На Ваш погляд, що вигідніше: ліквідація чи реорганізація? Обґрунтуйте можливі варіанти.

Для прийняття рішення про ліквідацію чи реорганізацію автотранспортного підприємства "Перевізчик" необхідно порівняти вартість підприємства як діючого бізнесу з ліквідаційною вартістю.

1. Оцінка вартості діючого бізнесу:

Використовуємо модель дисконтованих грошових потоків (DCF).
Вартість підприємства (PV) розраховується як:

$$PV = CF / r,$$

де CF – річний чистий грошовий потік (260 млн. грн), r – середньозважена вартість капіталу (15% або 0,15).

- $PV = 260 \text{ млн. грн} / 0,15 = 1733,33 \text{ млн. грн.}$

2. Порівняння з ліквідаційною вартістю:

- Вартість діючого бізнесу (1733,33 млн. грн) значно перевищує ліквідаційну вартість (1215 млн. грн).

Висновок:

Вигіднішим є реорганізація підприємства. Продовження діяльності "Перевізника" приносить більшу вартість, ніж його ліквідація та продаж активів.

Обґрунтування можливих варіантів:

- Реорганізація: Підприємство продовжує свою діяльність, генеруючи грошові потоки, які, за оцінками, значно перевищують вартість його активів при ліквідації. Можливі стратегії реорганізації:
 - Оптимізація діяльності для збільшення грошових потоків.
 - Залучення інвестицій для модернізації та розширення.
 - Пошук стратегічного партнера.
- Ліквідація: Доцільна лише у випадку, якщо прогностичні грошові потоки не є стабільними або мають тенденцію до зменшення, а ризики, пов'язані з продовженням діяльності, є надто високими. У такому разі, ліквідація дає можливість отримати хоч якусь вартість від активів.

Задача 25

Інвестор придбав 12-процентну облігацію номіналом 1000 гр.од. за 800 гр.од. Строк погашення облігації – 10 років. Через 3 роки ціна на облігацію підвищилась до 900 гр.од. Визначити реалізований прибуток.

1. Розрахунок купонних виплат:

- Облігація має номінал 1000 гр. од. та купонну ставку 12%, отже, щорічний купон становить: $1000 * 0.12 = 120$ гр. од.
- Інвестор тримав облігацію протягом 3 років, тому загальна сума купонних виплат: $120 * 3 = 360$ гр. од.

2. Розрахунок прибутку від перепродажу:

- Інвестор купив облігацію за 800 гр. од. і продав за 900 гр. од.
- Прибуток від перепродажу: $900 - 800 = 100$ гр. од.

3. Розрахунок загального реалізованого прибутку:

- Загальний реалізований прибуток складається з купонних виплат та прибутку від перепродажу: $360 + 100 = 460$ гр. од.

Відповідь: Реалізований прибуток інвестора становить 460 гр. од.

Задача 26

Номінальна вартість векселя – 5000 гр. од., термін від дня дисконтування до дня платежу (включно) – 35 днів; процентна ставка обліку векселя – 15%. Розрахуйте суму дисконту (С) та ціну векселя.

1. Розрахунок суми дисконту (С):

- Дисконт (знижка) – це сума, на яку зменшується номінальна вартість векселя при його обліку.
- Формула для розрахунку дисконту: $C = (\text{Номінальна вартість векселя} * \text{Процентна ставка} * \text{Кількість днів до погашення}) / (365 \text{ днів} * 100)$
- Підставляємо значення: $C = (5000 * 15 * 35) / (365 * 100) = 71,92$ грн

2. Розрахунок ціни векселя:

Задачі з курсу «Фінанси»

- Ціна векселя – це сума, яку отримає власник векселя після його обліку (тобто після вирахування дисконту).
- Формула для розрахунку ціни векселя: Ціна векселя = Номінальна вартість векселя – Сума дисконту
- Підставляємо значення: Ціна векселя = 5000 – 71,92 = 4928,08 грн

Відповідь:

- Сума дисконту (С) становить 71,92 грн.
- Ціна векселя становить 4928,08 грн.

Задача 27

Компанія володіє повними активами в сумі 10 млн грн. од. Зобов'язання (в т.ч. привілейовані акції) складають 4 млн грн. од. В обігу знаходяться 150 тис. акцій компанії. Визначимо балансову вартість акцій.

Балансова вартість акції відображає теоретичну вартість кожної акції, якщо компанія продасть всі свої активи за їх балансовою вартістю та виплатить всі свої зобов'язання.

Для розрахунку балансової вартості акцій, необхідно виконати наступні кроки:

1. Визначення власного капіталу:

- Власний капітал = Повні активи - Зобов'язання
- Власний капітал = 10 млн грн. од. - 4 млн грн. од. = 6 млн грн. од.

2. Розрахунок балансової вартості однієї акції:

- Балансова вартість акції = Власний капітал / Кількість акцій в обігу
- Балансова вартість акції = 6 млн грн. од. / 150 тис. акцій = 40 грн. од./акцію

Отже, балансова вартість однієї акції компанії становить 40 гривень.

Важливо зазначити, що балансова вартість є лише одним з показників оцінки вартості акції і може відрізнятись від ринкової

ціни акції. Ринкова ціна визначається попитом та пропозицією на ринку та враховує очікування інвесторів щодо майбутніх прибутків компанії.

Задача 28

На початку поточного року акціонер придбав 30 акцій номінальною вартістю 80 гр. од. кожна. У кінці року ринкова ціна акції зросла до 95 гр. од. За річними підсумками фінансово-господарської діяльності емітента нараховані дивіденди склали 5% від номінальної вартості акцій. Визначити дохід акціонера.

1. Дивіденди:

- Номінальна вартість однієї акції: 80 грн.
- Дивіденди на одну акцію: $80 \text{ грн} * 5\% = 4 \text{ грн}$.
- Загальна сума дивідендів: $4 \text{ грн} * 30 \text{ акцій} = 120 \text{ грн}$.

2. Приріст капіталу:

- Початкова вартість однієї акції: 80 грн.
- Кінцева вартість однієї акції: 95 грн.
- Приріст вартості однієї акції: $95 \text{ грн} - 80 \text{ грн} = 15 \text{ грн}$.
- Загальний приріст капіталу: $15 \text{ грн} * 30 \text{ акцій} = 450 \text{ грн}$.

3. Загальний дохід акціонера:

- Загальний дохід = Дивіденди + Приріст капіталу
- Загальний дохід = $120 \text{ грн} + 450 \text{ грн} = 570 \text{ грн}$.

Відповідь: Дохід акціонера склав 570 грн.

Задача 29

Компанія випускає привілейовані акції з річним дивідендом на акцію 5 гр. од. Дисконтна ставка на фондовому ринку – 10%. Визначити ринкову вартість привілейованих акцій.

Ринкова вартість привілейованої акції обчислюється як відношення річного дивіденду на акцію до дисконтної ставки. У даному випадку, річний дивіденд становить 5 гр. од., а дисконтна ставка – 10% (або 0,1 у десятковому вираженні).

Отже, ринкова вартість привілейованої акції = 5 гр. од. / 0,1 = 50 гр. од.

Таким чином, ринкова вартість привілейованих акцій становить 50 гр. од.

Задача 30

Компанія отримала прибуток у сумі 250 тис. гр. од. Податок сплачений у сумі 75 тис. гр. од., сума дивідендів за привілейованими акціями складає 10 тис. гр. од. На виплату дивідендів власникам простих акції передбачено 70 тис. гр. од. Визначити коефіцієнт покриття дивіденду.

Для визначення коефіцієнта покриття дивіденду, спочатку необхідно розрахувати чистий прибуток, доступний для виплати дивідендів.

1. **Чистий прибуток:** Чистий прибуток = Прибуток компанії - Податок
Чистий прибуток = 250 тис. гр. од. - 75 тис. гр. од. = 175 тис. гр. од.

2. **Прибуток, доступний для виплати дивідендів звичайним акціям:** Прибуток для звичайних акцій = Чистий прибуток - Дивіденди за привілейованими акціями
Прибуток для звичайних акцій = 175 тис. гр. од. - 10 тис. гр. од. = 165 тис. гр. од.

3. **Коефіцієнт покриття дивіденду:** Коефіцієнт покриття дивіденду = Прибуток для звичайних акцій / Дивіденди для звичайних акцій
Коефіцієнт покриття дивіденду = 165 тис. гр. од. / 70 тис. гр. од. \approx 2.36

Отже, коефіцієнт покриття дивіденду становить приблизно 2.36. Це означає, що компанія має у 2.36 рази більше прибутку, доступного для виплати дивідендів за звичайними акціями, ніж сума, яка фактично виплачується. Цей показник свідчить про фінансову стабільність компанії щодо виплати дивідендів.

Задача 31

Компанія визначила дивіденд у розмірі 6 гр. од. за акцію, що в сумі складає 157000 гр. од. Вартість кожної нової акції складає 80 гр. од. Скільки отримає власник 1000 акцій у випадку виплати дивідендів готівкою?

Власник 1000 акцій отримає:

- $1000 \text{ акцій} * 6 \text{ гр. од. (дивіденд на акцію)} = 6000 \text{ гр. од.}$

Отже, власник 1000 акцій отримає 6000 гривень дивідендів готівкою. Інформація про загальну суму дивідендів компанії (157000 гр. од.) та вартість нових акцій (80 гр. од.) не потрібна для розрахунку дивідендів, які отримає власник 1000 акцій.

Задача 32

Річний дивіденд на одну акцію складає 56 грн, ставка доходу від акції складає 18%. Визначити вартість звичайної акції.

Формула для розрахунку вартості акції:

Вартість акції = Річний дивіденд / Ставка доходу

Підставляємо значення:

- $\text{Вартість акції} = 56 \text{ грн} / 0.18 = 311.11 \text{ грн}$

Відповідь:

Вартість звичайної акції становить приблизно 311.11 грн.

Задача 33

Визначити ціну акції, якщо компанія сплачує річний дивіденд 7 грн на акції за умови, коли необхідна ставка дохідності за акціями становить 20%.

Для визначення ціни акції, враховуючи річний дивіденд та необхідну ставку дохідності, можна використати формулу:

Ціна акції = Річний дивіденд / Необхідна ставка дохідності

У вашому випадку:

- Річний дивіденд = 7 грн
- Необхідна ставка дохідності = 20% або 0.20

Підставляємо значення у формулу:

- Ціна акції = 7 грн / 0.20 = 35 грн

Отже, ціна акції становить 35 грн. Це означає, що інвестор, який вимагає 20% річної доходності, готовий заплатити 35 грн за акцію, яка приносить 7 грн дивідендів на рік.

Задача 34

Розмір статутного фонду становить 350000 грн, загальна кількість акцій складає 200000 шт. Розрахувати номінальну вартість акцій акціонерного товариства.

Для розрахунку номінальної вартості акцій акціонерного товариства потрібно розділити розмір статутного фонду на загальну кількість акцій.

У даному випадку:

- Розмір статутного фонду = 350 000 грн
- Загальна кількість акцій = 200 000 шт

Номінальна вартість однієї акції = (Розмір статутного фонду) / (Загальна кількість акцій)

Номінальна вартість однієї акції = 350 000 грн / 200 000 шт = 1,75 грн/акцію

Отже, номінальна вартість однієї акції акціонерного товариства становить 1,75 грн.

Задача 35

Розрахувати співвідношення ціни акції до доходу на одну акцію, якщо згідно результатів річної господарської діяльності чистий прибуток компанії складав 19400 грн., на початку року в обігу перебувало 11984 акцій, наприкінці – 14795 акцій. Поточна ціна акції в кінці періоду складала 16 грн.

Розрахуємо співвідношення ціни акції до прибутку на акцію (P/E).

1. Розрахунок прибутку на акцію (EPS):

- Спочатку визначимо середню кількість акцій в обігу: $(11984 + 14795) / 2 = 13389.5$ акцій
 - Потім розрахуємо прибуток на одну акцію: $19400 \text{ грн} / 13389.5 \text{ акцій} = 1.45 \text{ грн/акцію}$
2. Розрахунок співвідношення Р/Е:
- $P/E = \text{Ціна акції} / \text{Прибуток на акцію}$
 - $P/E = 16 \text{ грн} / 1.45 \text{ грн/акцію} = 11.03$

Відповідь:

Співвідношення ціни акції до прибутку на акцію (P/E) становить приблизно 11.03. Це означає, що інвестори готові платити приблизно 11.03 гривень за кожну гривню прибутку, отриманого компанією на одну акцію.

Задача 36

Визначити ринкову ціну акції за умови, якщо інвестор придбав акцію з прогнозом дивідендів 1-й рік – 300 грн. та у наступні роки – на 40 грн. більше, з нормою поточної доходності – 20% на рік та придбанням акції на 7 років.

Розв'язання задачі визначення ринкової ціни акції:

1. Розрахунок дивідендів на кожен рік:

- Рік 1: 300 грн
- Рік 2: $300 + 40 = 340$ грн
- Рік 3: $340 + 40 = 380$ грн
- Рік 4: $380 + 40 = 420$ грн
- Рік 5: $420 + 40 = 460$ грн
- Рік 6: $460 + 40 = 500$ грн
- Рік 7: $500 + 40 = 540$ грн

2. Дисконтування дивідендів:

Дисконтування – це процес приведення майбутніх грошових потоків до їхньої поточної вартості з урахуванням ставки доходності. Формула дисконтування:

$$PV = FV / (1 + r)^n$$

Де:

- PV - поточна вартість
- FV - майбутня вартість (дивіденди)
- r - ставка дисконтування (норма поточної дохідності = 20% = 0.2)
- n - кількість років

Розраховуємо поточну вартість дивідендів за кожен рік:

- Рік 1: $300 / (1 + 0.2)^1 = 250$ грн
- Рік 2: $340 / (1 + 0.2)^2 = 236.11$ грн
- Рік 3: $380 / (1 + 0.2)^3 = 219.75$ грн
- Рік 4: $420 / (1 + 0.2)^4 = 202.41$ грн
- Рік 5: $460 / (1 + 0.2)^5 = 184.63$ грн
- Рік 6: $500 / (1 + 0.2)^6 = 166.60$ грн
- Рік 7: $540 / (1 + 0.2)^7 = 148.47$ грн

3. Визначення ринкової ціни акції:

Ринкова ціна акції дорівнює сумі поточної вартості всіх майбутніх дивідендів:

- Ринкова ціна = $250 + 236.11 + 219.75 + 202.41 + 184.63 + 166.60 + 148.47 = 1408.97$ грн

Відповідь:

Ринкова ціна акції становить приблизно 1408.97 грн.

Задача 37

Акції ЗАТ «Рівнеагроспецмонтаж» номіналом 4 тис. грн. були у продажі за курсовою вартістю 4,5 тис. грн. за акцію станом на початку 2023 року. Дивіденд за рік складав у розмірі 14%. Розрахувати прибутковість згідно з рівнем дивідендів акцій, які були куплені на початку року.

Розрахунок прибутковості акцій ЗАТ «Рівнеагроспецмонтаж»

Для розрахунку прибутковості акцій згідно з рівнем дивідендів, необхідно враховувати курсову вартість акції на момент купівлі та розмір дивідендів.

1. Розрахунок суми дивідендів на одну акцію:

- Номінал акції: 4 000 грн.
- Дивіденд: 14%
- Сума дивідендів на акцію: $4\,000 \text{ грн} * 0,14 = 560 \text{ грн}$.

2. Розрахунок прибутковості акції:

- Курсова вартість акції: 4 500 грн.
- Сума дивідендів на акцію: 560 грн.
- Прибутковість акції: $(560 \text{ грн} / 4\,500 \text{ грн}) * 100\% = 12,44\%$

Висновок:

Прибутковість акцій ЗАТ «Рівнеагроспецмонтаж», які були куплені на початку 2023 року за курсовою вартістю 4 500 грн. при рівні дивідендів 14%, становить 12,44%. Це означає, що інвестор отримує 12,44 грн. прибутку на кожні 100 грн., вкладені в акції компанії.

Задача 38

Розрахувати теоретичну ціну акції, якщо дивіденд на акцію АТВТ «Нетішинхарчопром» за рік складає 6 тис. грн., банківська ставка за вкладом дорівнювала 13% річних, а винагорода за ризик покупцю за прогнозованими даними складає 15%, 18% або 20%.

Теоретична ціна акції може бути розрахована за моделлю дисконтування дивідендів (Dividend Discount Model, DDM). У даному випадку, оскільки дивіденд сталий, ми можемо використовувати спрощену версію моделі:

$$P = D / (r - g),$$

де:

- P - теоретична ціна акції
- D - дивіденд на акцію (6 тис. грн)
- r - необхідна ставка прибутковості (враховує банківську ставку та винагороду за ризик)
- g - темп зростання дивідендів (в даному випадку 0, оскільки дивіденд сталий)

Задачі з курсу «Фінанси»

Оскільки у нас є три варіанти винагороди за ризик, ми розрахуємо три варіанти теоретичної ціни акції:

1. Винагорода за ризик 15%:

- $r = \text{банківська ставка} + \text{винагорода за ризик} = 13\% + 15\% = 28\% = 0.28$
- $P = 6000 / 0.28 = 21428.57 \text{ грн}$

2. Винагорода за ризик 18%:

- $r = \text{банківська ставка} + \text{винагорода за ризик} = 13\% + 18\% = 31\% = 0.31$
- $P = 6000 / 0.31 = 19354.84 \text{ грн}$

3. Винагорода за ризик 20%:

- $r = \text{банківська ставка} + \text{винагорода за ризик} = 13\% + 20\% = 33\% = 0.33$
- $P = 6000 / 0.33 = 18181.82 \text{ грн}$

Висновок:

Теоретична ціна акції АТВТ «Нетішинхарчопром» коливається в залежності від винагороди за ризик:

- При винагороді за ризик 15% - 21428.57 грн
- При винагороді за ризик 18% - 19354.84 грн
- При винагороді за ризик 20% - 18181.82 грн

Чим вища винагорода за ризик, тим нижча теоретична ціна акції, оскільки інвестори вимагають більшої прибутковості за інвестування у більш ризикові активи.

Задача 39

Визначити ціну акції, коли її необхідна ставка дохідності за акціями становить 15% за умови, якщо компанія востаннє сплатила на кожен акцію дивіденд у розмірі 2,2 грн. й розраховує що її дивіденди будуть зростати на 5%.

Для визначення ціни акції використаємо модель Гордона (модель сталого зростання дивідендів):

Формула:

$$P = D_1 / (r - g)$$

Де:

- P - ціна акції
- D_1 - очікуваний дивіденд на наступний рік
- r - необхідна ставка дохідності
- g - темп зростання дивідендів

Розрахунок:

1. Розрахунок D_1 :

Оскільки компанія виплатила 2.2 грн дивідендів останнього разу і очікує зростання на 5%, то:

- $D_1 = 2.2 \text{ грн} * (1 + 0.05) = 2.31 \text{ грн}$

2. Розрахунок ціни акції (P):

- $P = 2.31 \text{ грн} / (0.15 - 0.05) = 2.31 \text{ грн} / 0.10 = 23.1 \text{ грн}$

Відповідь:

Отже, ціна акції становить 23.1 грн.

Задача 40

Розрахувати курс облігацій та визначити, як зміниться ціна облігацій за умови, якщо курс облігації зменшиться на 7%, облігації номіналом становлять 60 грн й продаються за ціною 30 грн.

1. Розрахунок поточного курсу облігацій:

Курс облігацій визначається як відношення поточної ціни облігації до її номіналу, виражене у відсотках.

- $\text{Курс} = (\text{Поточна ціна} / \text{Номінал}) * 100\%$
- $\text{Курс} = (30 \text{ грн} / 60 \text{ грн}) * 100\% = 50\%$

Отже, поточний курс облігацій становить 50%.

2. Розрахунок нової ціни облігацій після зменшення курсу на 7%:

Спочатку визначимо новий курс облігацій:

- $\text{Новий курс} = \text{Поточний курс} - \text{Зменшення курсу}$
- $\text{Новий курс} = 50\% - 7\% = 43\%$

Тепер розрахуємо нову ціну облігацій, використовуючи новий курс:

- $\text{Нова ціна} = (\text{Новий курс} / 100\%) * \text{Номінал}$

Задачі з курсу «Фінанси»

- Нова ціна = $(43\% / 100\%) * 60 \text{ грн} = 0,43 * 60 \text{ грн} = 25,8 \text{ грн}$

3. Визначення зміни ціни облігацій:

- Зміна ціни = Нова ціна - Поточна ціна
- Зміна ціни = $25,8 \text{ грн} - 30 \text{ грн} = -4,2 \text{ грн}$

Висновок:

- Поточний курс облігацій становить 50%.
- Якщо курс облігацій зменшиться на 7%, нова ціна облігацій становитиме 25,8 грн.
- Ціна облігацій зменшиться на 4,2 грн.

Задача 41

Дисконтна облігація зі строком обігу 9 днів була розміщена за ціною 87% від номіналу. Визначити дохідність до погашення, якщо номінальна вартість облігації складає 800 грн.

1. Розрахунок дисконту:

Дисконт = Номінальна вартість - Ціна розміщення

- Дисконт = $800 \text{ грн} - (800 \text{ грн} * 0.87) = 800 \text{ грн} - 696 \text{ грн} = 104 \text{ грн}$

2. Розрахунок дохідності до погашення (YTM) за формулою простого відсотка:

$YTM = (\text{Дисконт} / \text{Ціна розміщення}) * (365 / \text{Строк обігу})$

- $YTM = (104 \text{ грн} / 696 \text{ грн}) * (365 / 9) = 0.1494 * 40.56 = 6.069$
або 606.9%

Висновок:

Дохідність до погашення дисконтної облігації становить приблизно 606.9% річних.

Важливо:

- Це дуже спрощений розрахунок, який не враховує складний відсоток. Для більш точного розрахунку YTM слід використовувати фінансовий калькулятор або спеціалізоване програмне забезпечення.

- Різниця між ціною погашення та ціною придбання становить прибуток інвестора.

Задача 42

Визначити ціну облігації, якщо номінал облігації становить 2000 грн., купон складає 15%, з урахуванням здійснення виплат 2 рази в рік, до погашення – 4 роки. Дохідність до погашення складає 6%.

Дано:

- Номінал облігації (FV): 2000 грн
- Купонна ставка (c): 15% (річна)
- Купонні виплати: 2 рази на рік
- Термін до погашення (n): 4 роки
- Дохідність до погашення (r): 6% (річна)

Розрахунок:

- Купонний платіж (PMT): Річний купон = Номінал * Купонна ставка = 2000 грн * 0.15 = 300 грн Оскільки виплати 2 рази на рік, то $PMT = 300 \text{ грн} / 2 = 150 \text{ грн}$
- Періодична ставка дохідності (i): Оскільки виплати 2 рази на рік, то $i = \text{Річна дохідність} / 2 = 0.06 / 2 = 0.03$
- Кількість періодів (N): $N = \text{Термін до погашення} * \text{Кількість виплат на рік} = 4 \text{ роки} * 2 = 8$
- Ціна облігації (PV): $PV = (PMT / i) * [1 - (1 / (1 + i)^N)] + (FV / (1 + i)^N)$
 $PV = (150 / 0.03) * [1 - (1 / (1 + 0.03)^8)] + (2000 / (1 + 0.03)^8)$
 $PV = 5000 * [1 - (1 / 1.2668)] + (2000 / 1.2668)$
 $PV = 5000 * [1 - 0.7894] + 1578.78$
 $PV = 5000 * 0.2106 + 1578.78$
 $PV = 1053 + 1578.78$
 $PV = 2631.78 \text{ грн}$

Відповідь:

Ціна облігації становить приблизно 2631.78 грн.

Задача 43

Визначити поточну прибутковість облігації, купленої за 60% до номіналу, якщо номінальна вартість облігації складає 400 грн., термін обігу 2 роки, а щоквартальний купон складає 7%.

1. Розрахунок суми купонних виплат за рік:

- Щоквартальний купон: $7\% \text{ від номіналу} = 0.07 * 400 \text{ грн} = 28 \text{ грн}$
- Річні купонні виплати: $28 \text{ грн/квартал} * 4 \text{ квартали} = 112 \text{ грн}$

2. Розрахунок ціни придбання облігації:

- Ціна придбання: $60\% \text{ від номіналу} = 0.60 * 400 \text{ грн} = 240 \text{ грн}$

3. Розрахунок поточної прибутковості:

- Поточна прибутковість = $(\text{Річні купонні виплати} / \text{Ціна придбання}) * 100\%$
- Поточна прибутковість = $(112 \text{ грн} / 240 \text{ грн}) * 100\% = 46.67\%$

Отже, поточна прибутковість облігації становить 46.67%.

Задача 44

Визначити кінцеву дохідність від операції з облігацією номіналом 800 грн., купленої з дисконтом 12% за умови, якщо вона була продана за номіналом через 2 роки. Весь термін її звернення 4 роки, а купон становить 6% річних.

1. Розрахунок ціни придбання облігації:

- Дисконт = $\text{Номінал} * \text{Відсоток дисконту} = 800 \text{ грн} * 12\% = 96 \text{ грн}$
- Ціна придбання = $\text{Номінал} - \text{Дисконт} = 800 \text{ грн} - 96 \text{ грн} = 704 \text{ грн}$

2. Розрахунок купонних виплат:

- Річний купон = $\text{Номінал} * \text{Купонна ставка} = 800 \text{ грн} * 6\% = 48 \text{ грн}$
- За 2 роки купонні виплати = $48 \text{ грн/рік} * 2 \text{ роки} = 96 \text{ грн}$

3. Розрахунок доходу від перепродажу:

- Дохід від перепродажу = Ціна продажу - Ціна придбання = 800 грн - 704 грн = 96 грн

4. Розрахунок загального доходу:

- Загальний дохід = Купонні виплати + Дохід від перепродажу = 96 грн + 96 грн = 192 грн

5. Розрахунок кінцевої дохідності:

- Кінцева дохідність = (Загальний дохід / Ціна придбання) * 100% = (192 грн / 704 грн) * 100% \approx 27.27%

Відповідь: Кінцева дохідність від операції з облігацією становить приблизно 27.27%.

Задача 45

Визначити прибутковість до погашення по операції, якщо ТОВ підприємство придбало у АТ компанії з дисконтом 5% державну 15% облігацію, через 2 роки погасило її.

Розрахунок прибутковості до погашення (Yield to Maturity, YTM)

Прибутковість до погашення (YTM) – це загальна прибутковість, яку очікує отримати інвестор, якщо облігацію триматимуть до дати погашення. YTM враховує поточну ринкову ціну облігації, номінальну вартість, купонну ставку та час до погашення.

У вашому випадку:

- Номінальна вартість облігації: припустимо, 1000 грн (або будь-яка інша сума, якщо відома).
- Купонна ставка: 15% річних.
- Ціна придбання: 95% від номіналу (з урахуванням 5% дисконту), тобто 950 грн.
- Термін до погашення: 2 роки.

Формула для наближеного розрахунку YTM:

$$YTM \approx (\text{Річний купонний дохід} + (\text{Номінальна вартість} - \text{Ціна придбання}) / \text{Кількість років до погашення}) / ((\text{Номінальна вартість} + \text{Ціна придбання}) / 2)$$

Розрахунок:

Задачі з курсу «Фінанси»

- Річний купонний дохід = $15\% * 1000 \text{ грн} = 150 \text{ грн}$.
- (Номінальна вартість - Ціна придбання) / Кількість років до погашення = $(1000 \text{ грн} - 950 \text{ грн}) / 2 = 25 \text{ грн}$.
- (Номінальна вартість + Ціна придбання) / 2 = $(1000 \text{ грн} + 950 \text{ грн}) / 2 = 975 \text{ грн}$.
- $YTM \approx (150 \text{ грн} + 25 \text{ грн}) / 975 \text{ грн} = 175 \text{ грн} / 975 \text{ грн} \approx 0.1795$ або 17.95%

Висновок:

Приблизна прибутковість до погашення за цією операцією становить близько 17.95% річних.

Важливо:

Це наближений розрахунок. Точне значення YTM можна отримати за допомогою фінансового калькулятора або спеціалізованого програмного забезпечення, яке враховує складний відсоток.

YTM є лише оцінкою потенційної прибутковості та не гарантує фактичного доходу, оскільки залежить від того, чи буде облігація утримуватися до погашення.

Задача 46

Комерційний банк «Ощадбанк» протягом одного року затвердив три угоди з купівлі та продажу облігацій. Перша угода була затверджена на строк 13 днів й здійснена за курсом купівлі 95% і курсом продажу 100%. Друга угода на строк 26 днів й здійснена за курсом купівлі 96% і курсом продажу 99,5%. Третя угода строком 39 дні здійснена за курсом купівлі 98% і курсом продажу 102,5%. Визначити середньорічну прибутковість операцій КБ «Ощадбанк» за облігаціями протягом 365 днів.

Ось розв'язання задачі:

1. Розрахунок прибутковості кожної угоди:

- Угода 1:
 - Прибуток з однієї облігації: $100\% - 95\% = 5\%$

- Прибутковість за 13 днів: 5%
- Прибутковість в день: $5\% / 13 \text{ днів} = 0.3846\%$
- Річна прибутковість (проста): $0.3846\% * 365 \text{ днів} = 140.369\%$
- Угода 2:
 - Прибуток з однієї облігації: $99,5\% - 96\% = 3,5\%$
 - Прибутковість за 26 днів: 3,5%
 - Прибутковість в день: $3,5\% / 26 \text{ днів} = 0.1346\%$
 - Річна прибутковість (проста): $0.1346\% * 365 \text{ днів} = 49.129\%$
- Угода 3:
 - Прибуток з однієї облігації: $102,5\% - 98\% = 4,5\%$
 - Прибутковість за 39 днів: 4,5%
 - Прибутковість в день: $4,5\% / 39 \text{ днів} = 0.1154\%$
 - Річна прибутковість (проста): $0.1154\% * 365 \text{ днів} = 42.121\%$

2. Розрахунок середньозваженої прибутковості:

Оскільки угоди тривали різну кількість днів, потрібно розрахувати середньозважену прибутковість, враховуючи тривалість кожної угоди.

- Загальна тривалість угод: $13 + 26 + 39 = 78 \text{ днів}$
Вага кожної угоди:
 - Угода 1: $13 / 78 = 0.1667$
 - Угода 2: $26 / 78 = 0.3333$
 - Угода 3: $39 / 78 = 0.5$
- Середньозважена річна прибутковість: $(140.369\% * 0.1667) + (49.129\% * 0.3333) + (42.121\% * 0.5) = 23.398\% + 16.375\% + 21.061\% = 60.834\%$

Відповідь:

Середньорічна прибутковість операцій КБ «Ощадбанк» за облігаціями становить приблизно 60.834%.

Важливо: Це спрощений розрахунок, який не враховує можливі фактори, такі як реінвестування прибутку, комісійні витрати та податки.

Задача 47

Визначити доцільність купівлі облігації при ставці прибутковості r дорівнює 15%, якщо дисконтна облігація з нульовим купоном номіналом 2000 грн. і строком погашення через 3 роки реалізується за ціною 1300 грн.

Для визначення доцільності купівлі облігації необхідно порівняти її очікувану дохідність з альтернативною ставкою прибутковості, в даному випадку 15%.

Розрахунок очікуваної дохідності облігації:

Оскільки це дисконтна облігація з нульовим купоном, її дохідність визначається різницею між номіналом та ціною придбання. Формула для розрахунку дохідності до погашення (Yield to Maturity, YTM) для дисконтних облігацій виглядає так:

$$YTM = (\text{Номінал} / \text{Ціна})^{(1 / \text{Кількість років до погашення})} - 1$$

У нашому випадку:

- $YTM = (2000 \text{ грн} / 1300 \text{ грн})^{(1 / 3)} - 1$
 $YTM \approx 1.157 - 1$
 $YTM \approx 0.157$ або 15.7%

Порівняння з альтернативною ставкою:

Отримана дохідність облігації (15.7%) перевищує альтернативну ставку прибутковості (15%).

Висновок:

Оскільки очікувана дохідність облігації (15.7%) вища за бажану ставку прибутковості (15%), купівля облігації є доцільною. Інвестор отримає більшу дохідність, ніж від інших інвестицій з прибутковістю 15%.

Задача 48

Облігація номіналом в 500 ум. одиниць може реалізуватися за ціною 85,5 ум. од. Погашення облігації передбачено через 3 роки, а норма валового інвестиційного прибутку очікується в розмірі 13%. Визначити: поточну ринкову вартість облігації внутрішньої місцевої позики; зіставити її з ціною продажу.

1. Розрахунок купонної ставки:

- Оскільки валовий інвестиційний прибуток (13%) включає в себе як купонні виплати, так і приріст капіталу за рахунок різниці між ціною придбання та номіналом, спочатку потрібно визначити купонну ставку.
- Приріст капіталу на облігацію: $500 - 85,5 = 414,5$ ум. од.
- Приріст капіталу на рік: $414,5 / 3 = 138,17$ ум. од.
- Дохідність від приросту капіталу: $138,17 / 85,5 = 1,616$ або 161,6%
- Купонна ставка: $13\% - 161,6\% = -148,6\%$. Оскільки купонна ставка не може бути від'ємною, це означає, що поточна ціна облігації значно нижча за її номінальну вартість, і основний дохід інвестор отримує за рахунок погашення облігації за номінальною вартістю.

2. Поточна ринкова вартість облігації:

- Поточна ринкова вартість облігації вже задана в умові задачі - 85,5 ум. од. Це ціна, за якою облігація може бути реалізована на ринку.

3. Зіставлення з ціною продажу:

- Ціна продажу облігації (85,5 ум. од.) відповідає її поточній ринковій вартості. Це означає, що облігація продається за справедливою ціною, враховуючи очікувану дохідність та термін до погашення.

Висновок:

Облігація продається за ціною, що відповідає її поточній ринковій вартості. Інвестор, купуючи облігацію за цією ціною, може розраховувати на валовий інвестиційний прибуток у розмірі 13%

річних за рахунок погашення облігації за номінальною вартістю через 3 роки.

Задача 49

Облігація номіналом 1000 дол. з купонною ставкою 12% випущена на 3 роки. Очікувана дохідність: а) 11%, б) 14%. Визначте ціну облігації у цих випадках.

Ціна облігації розраховується як приведена вартість усіх майбутніх грошових потоків, які вона генеруватиме, тобто купонних виплат та номіналу.

Формула:

$$\text{Ціна облігації} = (C / (1 + r)^1) + (C / (1 + r)^2) + \dots + (C / (1 + r)^n) + (FV / (1 + r)^n)$$

Де:

- C – купонна виплата (у доларах)
- r – очікувана дохідність (у десятковому вигляді)
- n – кількість років до погашення
- FV – номінал облігації (у доларах)

У нашому випадку:

- FV = 1000 дол.
- Купонна ставка = 12%, отже, C = 1000 дол. * 12% = 120 дол.
- n = 3 роки

Випадок а) Очікувана дохідність 11% (r = 0.11):

$$\text{Ціна облігації} = (120 / (1 + 0.11)^1) + (120 / (1 + 0.11)^2) + (120 / (1 + 0.11)^3) + (1000 / (1 + 0.11)^3)$$

$$\text{Ціна облігації} = (120 / 1.11) + (120 / 1.2321) + (120 / 1.367631) + (1000 / 1.367631)$$

$$\text{Ціна облігації} = 108.11 + 97.40 + 87.74 + 731.19$$

$$\text{Ціна облігації} \approx 1024.44 \text{ дол.}$$

Випадок б) Очікувана дохідність 14% (r = 0.14):

$$\text{Ціна облігації} = (120 / (1 + 0.14)^1) + (120 / (1 + 0.14)^2) + (120 / (1 + 0.14)^3) + (1000 / (1 + 0.14)^3)$$

Ціна облігації = $(120 / 1.14) + (120 / 1.2996) + (120 / 1.481544) + (1000 / 1.481544)$

Ціна облігації = $105.26 + 92.34 + 81.00 + 675.03$

Ціна облігації ≈ 953.63 дол.

Висновок:

- Якщо очікувана дохідність становить 11%, ціна облігації становить приблизно 1024.44 дол. У цьому випадку, облігація продається з премією (вище номіналу).
- Якщо очікувана дохідність становить 14%, ціна облігації становить приблизно 953.63 дол. У цьому випадку, облігація продається зі знижкою (нижче номіналу).

Ціна облігації обернено пропорційна очікуваній дохідності. Коли дохідність зростає, ціна облігації падає, і навпаки.

Задача 50

Розрахувати ціну звичайної акції, якщо коефіцієнт дивідендних виплат компанії складає 1,5, а поточний дохід з чистим прибутком на звичайну акцію складає 6 гр. од. Врахувати щорічний приріст дивідендів, який складає 3% та ціну сплаченого капіталу у розмірі 10%.

Для розрахунку ціни звичайної акції можна скористатися моделлю Гордона (моделлю постійного зростання дивідендів). Формула виглядає так:

$$P = D1 / (r - g)$$

де:

- P - ціна акції
- D1 - очікуваний дивіденд на наступний рік
- r - ціна сплаченого капіталу (ставка дисконтування)
- g - річний приріст дивідендів

Спочатку потрібно розрахувати очікуваний дивіденд на наступний рік (D1). Для цього необхідно визначити поточний

Задачі з курсу «Фінанси»

дивіденд (D_0). Ми знаємо, що коефіцієнт дивідендних виплат становить 1,5, а прибуток на акцію (EPS) - 6 грн. Отже:

$$D_0 = \text{Коефіцієнт виплат} * \text{EPS} = 1,5 * 6 = 9 \text{ грн}$$

Тепер можемо розрахувати D_1 , враховуючи щорічний приріст дивідендів у 3%:

- $D_1 = D_0 * (1 + g) = 9 * (1 + 0,03) = 9 * 1,03 = 9,27 \text{ грн}$

Підставляємо значення у формулу Гордона:

- $P = 9,27 / (0,10 - 0,03) = 9,27 / 0,07 = 132,43 \text{ грн}$

Отже, ціна звичайної акції становить приблизно 132,43 грн.

Важливо: Модель Гордона має обмеження. Вона працює найкраще для компаній зі стабільним зростанням дивідендів, де ставка дисконтування (r) більша за темп зростання дивідендів (g).

Задача 51

Дисконтна облігація з номіналом у 2500 грн має термін погашення через 60 днів з урахуванням бажаної норми прибутковості 10% річних. Розрахувати ціну, яку готовий заплатити інвестор.

1. Розрахунок дисконту:

- Річна норма прибутковості: 10%
- Термін до погашення: 60 днів
- Розрахунок дисконту за 60 днів: $(10\% / 365 \text{ днів}) * 60 \text{ днів} = 1.6438\%$

2. Розрахунок суми дисконту:

- Номінал облігації: 2500 грн
- Сума дисконту: $2500 \text{ грн} * 1.6438\% = 41.0959 \text{ грн}$

3. Розрахунок ціни, яку готовий заплатити інвестор:

- Номінал облігації: 2500 грн
- Сума дисконту: 41.0959 грн
- Ціна облігації: $2500 \text{ грн} - 41.0959 \text{ грн} = 2458.9041 \text{ грн}$

Отже, інвестор готовий заплатити за дисконтну облігацію 2458.9041 грн.

Задача 52

Польська компанія з переробки томату уклала зовнішньоекономічний контракт з українською фірмою, яка виготовляє для польського замовника томатну пасту. Вартість контракту становить 30000 дол. США. Першою подією є отримання коштів із Польщі. Отримувачем сировини є українське підприємство, яке є виробником меблів. Офіційний курс долара, встановлений НБУ, такий:

- на дату отримання коштів: 27,067 грн/дол;
- на кінець звітного періоду: 27,058 грн/дол;
- на дату відвантаження товару: 27,056 грн/дол.

Відобразимо у фінансовій звітності операцій з експорту товару без фактичного вивозу за межі митної території України (перша подія – передоплата).

Дана задача пов'язана з обліком зовнішньоекономічних контрактів та валютними курсами.

1. Отримання коштів: Підприємство отримує 30 000 USD за контрактом від польської компанії. За курсом НБУ на цю дату (27,067 грн/дол) відображаємо отримання коштів:

- Дебет рахунку 31 "Рахунки в банках" – 811 189 грн (30 000 * 27,067).
- Кредит рахунку 68 "Розрахунки за податками та платежами" – 811 189 грн.

2. Оцінка на кінець звітного періоду: На кінець звітного періоду курс становить 27,058 грн/дол. Таким чином, необхідно провести переоцінку отриманих коштів:

- Дебет рахунку 68 – 2 670 грн (30 000 * (27,067 – 27,058)).
- Кредит рахунку 74 "Дохід від переоцінки" – 2 670 грн.

3. Дата відвантаження: На дату відвантаження товару курс становить 27,056 грн/дол. Однак, оскільки товар ще не був відвантажений, обліковується лише попередня оплата, без подальших записів.

Таким чином, у фінансовій звітності відображаються отримані кошти та переоцінка.

Задача 53

Для виконання зобов'язань за імпортним контрактом підприємству необхідно придбати 6000 дол. США, для чого банку було перераховано 50000 грн. Офіційний курс НБУ на дату зарахування купленої валюти склав 2803,0 грн за 100 дол. США. При цьому в результаті торгів на МВРУ встановився курс продажу 2809,0 грн за 100 дол. США. Утримавши комісійну винагороду в розмірі 0,4 % від суми придбаної валюти, а також збір до Пенсійного фонду за ставкою 1,3 %, банк повернув залишок грошових коштів на поточний рахунок підприємства.

Спочатку обчислимо кількість гривень, необхідних для покупки 6000 доларів США за офіційним курсом НБУ:

- $6000 \text{ доларів} \times (2803,0 \text{ грн} / 100 \text{ доларів}) = 168180 \text{ грн.}$

Оскільки підприємство перерахувало 50000 грн, то його не вистачає для покупки потрібної суми.

Тепер розглянемо курс продажу на МВРУ, який становить 2809,0 грн за 100 доларів. Спершу розрахуємо, скільки гривень потрібно для покупки 6000 доларів за цим курсом:

- $6000 \text{ доларів} \times (2809,0 \text{ грн} / 100 \text{ доларів}) = 168540 \text{ грн.}$

Банк утримає комісію в 0,4% від суми придбаної валюти. Спочатку обчислимо цю комісію:

- $168540 \text{ грн} \times 0,004 = 674,16 \text{ грн.}$

Крім того, банк утримує збір до Пенсійного фонду в 1,3%:

- $168540 \text{ грн} \times 0,013 = 2190,02 \text{ грн.}$

Загальна сума утриманих коштів:

- $674,16 \text{ грн} + 2190,02 \text{ грн} = 2864,18 \text{ грн.}$

Тепер обчислимо залишок коштів, який буде повернуто на рахунок підприємства:

- $50000 \text{ грн} - 2864,18 \text{ грн} = 47135,82 \text{ грн.}$

Таким чином, підприємство отримає на рахунок 47135,82 грн.

Задача 54

На основі нижчезазначених даних необхідно:

- 1) скласти журнал реєстрації господарських операцій;
- 2) здійснити необхідні розрахунки;
- 3) відобразити операції в системі податкового обліку і проаналізувати фінансовий результат від операції.

1. Перерахування авансу – 600 дол. США, курс НБУ на дату балансу – 2866,61.

Журнал реєстрації господарських операцій:

Дата: [Дата операції]

Операція: Перерахування авансу

Сума: 600 USD

Курс НБУ: 2866,61 UAH/USD

Сума в національній валюті: $600 * 2866,61 = 1719966$ UAH

Основа для бухгалтерських записів: Дебет 371 (Розрахунки з підзвітними особами) – 1719966 UAH, Кредит 311 (Поточний рахунок) – 1719966 UAH.

Необхідні розрахунки:

Загальна сума операції в гривнях: 1719966 UAH.

Курс: 2866,61 UAH/USD.

Відображення в системі податкового обліку:

Операція відображається в податковому обліку як видаткова, що вплине на зменшення обороту з податку на прибуток.

Аналіз фінансового результату:

Витрати на аванс (1719966 UAH) зменшують чистий прибуток. Загальний вплив на фінансовий результат залежить від подальшого використання авансу (ефективності використання коштів у бізнесі).

Задача 55

Комерційний банк установив такий курс долара США: купівля – 26,85 грн, продаж – 27,31 грн. Скільки гривень можна одержати за

Задачі з курсу «Фінанси»

500 доларів 90 центів? Скільки доларів можна купити за 15 тис. грн? Розрахуйте відносну маржу (спред) комерційного банку за таким рівнем курсів валют.

Щоб визначити, скільки гривень можна одержати за 500 доларів 90 центів, спочатку переведемо долари в гривні за курсом продажу:
 $500,90 \text{ доларів} \times 27,31 \text{ грн/долар} = 13\,682,799 \text{ грн.}$

Округлимо до копійок, отже, отримаємо 13 682,80 грн.

Тепер розберемося, скільки доларів можна купити за 15 000 грн. Для цього поділимо суму в гривнях на курс купівлі:

- $15\,000 \text{ грн} / 26,85 \text{ грн/долар} = 558,56 \text{ доларів.}$

Округлимо до сотих, отже, маємо 558,55 доларів.

Тепер розрахуємо відносну маржу (спред) комерційного банку. Спред визначається як різниця між курсом продажу та купівлі:

- $\text{Спред} = \text{курс продажу} - \text{курс купівлі} = 27,31 \text{ грн} - 26,85 \text{ грн} = 0,46 \text{ грн.}$

Відносна маржа (спред) у відсотках вираховується за формулою:

- $(\text{Спред} / \text{курс купівлі}) \times 100 = (0,46 / 26,85) \times 100 \approx 1,71\%.$

Таким чином, ми отримали результати: 13 682,80 грн за 500,90 доларів, 558,55 доларів за 15 000 грн і спред 1,71%.

ДОДАТКИ

Додаток А

Варіанти навчальних курсів з фондового ринку:

Онлайн-курси (платні та безкоштовні):

- **Coursera:** Пропонує курси від провідних університетів та фінансових установ. Пошукайте курси на кшталт "Financial Markets", "Investment Management", "Corporate Finance". Може бути безкоштовний аудит (доступ до матеріалів, але без оцінювання).
- **edX:** Схожий на Coursera, пропонує курси від університетів. Знову ж таки, зверніть увагу на курси з фінансів та інвестицій.
- **Khan Academy:** Чудовий безкоштовний ресурс, який охоплює основи фінансів, інвестицій та фондового ринку.
- **Investopedia:** Має велику бібліотеку статей та навчальних матеріалів з фондового ринку.
- **Skillshare:** Пропонує курси з трейдингу та інвестицій.
- **Udemy:** Має багато курсів з фондового ринку, від початкових до більш просунутих.

Курси від брокерських компаній (часто безкоштовні для клієнтів):

- Багато брокерських компаній (наприклад, Interactive Brokers, Freedom Finance, Exante) пропонують навчальні матеріали та курси для своїх клієнтів. Це може бути гарним варіантом, якщо ви плануєте відкрити брокерський рахунок.

Курси від українських навчальних центрів:

- **КМБС (Києво-Могилянська бізнес-школа):** Може мати програми або короткі курси з фінансів та інвестицій.
- **Інші фінансові навчальні центри:** В Україні є багато компаній, які пропонують курси з фінансів та інвестицій. Пошукайте в Google "навчання фондовий ринок Україна".

При виборі курсу зверніть увагу на:

- **Ваш рівень знань:** Якщо ви новачок, почніть з базового курсу.
- **Ваші цілі:** Що ви хочете навчитися? (Основи інвестування, трейдинг, аналіз компаній?)
- **Ваш бюджет:** Безкоштовні курси можуть бути хорошим початком, але платні курси часто пропонують більш структурований та глибокий матеріал.
- **Відгуки:** Почитайте відгуки про курс, щоб переконатися, що він вам підходить.
- **Програму курсу:** Переконайтеся, що курс охоплює теми, які вас цікавлять.
- **Викладача:** Дізнайтеся про досвід та кваліфікацію викладача.

Рекомендації для початківців:

- **Почніть з основ:** Вивчіть базові концепції фондового ринку, такі як акції, облігації, ETF, індекси, брокери, біржі.
- **Безкоштовні ресурси:** Використовуйте безкоштовні ресурси, такі як Khan Academy та Investopedia, щоб отримати базові знання.
- **Практика:** Відкрийте демо-рахунок у брокера та спробуйте "торгувати" віртуальними грошима, щоб потренуватися.
- **Читати книги:** Існує багато хороших книг про фондовий ринок та інвестиції.
- **Будьте обережні:** Фондовий ринок може бути ризикованим. Не інвестуйте гроші, які ви не можете дозволити собі втратити.

Додаток Б

Варіанти навчальних курсів з фінансового ринку:

Онлайн-курси:

- **Coursera:** Пропонує широкий спектр курсів з фінансів, інвестицій та фінансових ринків від провідних університетів та бізнес-шкіл. Наприклад:
 - "Фінансові ринки" від Єльського університету: <https://www.coursera.org/learn/financial-markets>
 - "Вступ до корпоративних фінансів" від Пенсильванського університету: <https://www.coursera.org/learn/wharton-corporate-finance>
- **edX:** Схожа платформа на Coursera, що також пропонує курси від університетів та інституцій з усього світу.
 - "Міжнародні фінансові ринки" від New York Institute of Finance: <https://www.edx.org/learn/finance/new-york-institute-of-finance-international-financial-markets>
- **Udemy:** Пропонує багато курсів, створених експертами в галузі. Часто можна знайти курси з більш практичним ухилом.
 - Пошукайте курси за ключовими словами "фінансовий ринок", "інвестиції", "торгівля на біржі".
- **Khan Academy:** Безкоштовні ресурси, що охоплюють основи фінансів та економіки.

Курси в Україні:

- **Київська школа економіки (KSE):** Пропонує програми з фінансів та економіки, які можуть включати курси з фінансових ринків.
- **Міжнародний інститут бізнесу (МІБ):** Має програми з фінансів, які можуть охоплювати теми фінансових ринків.
- **Інші університети України:** Багато університетів пропонують програми з фінансів, економіки та банківської справи, які містять курси з фінансового ринку.

Фактори, які варто врахувати при виборі курсу:

- **Ваш рівень знань:** Оберіть курс, який відповідає вашому поточному рівню знань. Деякі курси призначені для новачків, інші - для людей з певним досвідом.
- **Ваші цілі:** Що ви хочете досягти, пройшовши цей курс? Хочете навчитися інвестувати, зрозуміти, як працюють фінансові ринки, чи отримати кар'єрні перспективи в галузі фінансів?
- **Формат курсу:** Чи вам зручніше онлайн-курси, чи відвідування лекцій в університеті?
- **Вартість курсу:** Безкоштовні курси можуть бути чудовим варіантом для початку, але платні курси часто пропонують більш глибокі знання та практичні навички.

Рекомендуємо вам переглянути декілька варіантів, порівняти програми та відгуки, щоб знайти курс, який найкраще відповідає вашим потребам.

Додаток В

Навчальний курс "Фінанси підприємств"

Навчальний курс "Фінанси підприємств" охоплює широкий спектр тем, пов'язаних з управлінням фінансами на рівні окремого підприємства.

Мета курсу:

- Забезпечити студентів теоретичними знаннями та практичними навичками з управління фінансами підприємства.
- Навчити студентів аналізувати фінансову звітність, оцінювати інвестиційні проекти, управляти оборотним капіталом і приймати обґрунтовані фінансові рішення.

Завдання курсу:

- Вивчення основних концепцій і принципів фінансування підприємств.
- Опанування методів фінансового аналізу та планування.
- Набуття навичок управління активами, зобов'язаннями та капіталом підприємства.
- Формування здатності оцінювати фінансові ризики та розробляти стратегії їх мінімізації.

Ось основні розділи, які зазвичай входять до такого курсу:

I. Основи фінансів підприємств:

- **Сутність та завдання фінансів підприємств:** Визначення фінансів підприємств, їх роль в діяльності підприємства, основні завдання та функції.
- **Фінансове середовище підприємства:** Зовнішні та внутрішні фактори, що впливають на фінансову діяльність підприємства.
- **Організація фінансової служби на підприємстві:** Структура, функції та відповідальність фінансового відділу.
- **Принципи управління фінансами підприємств:** Основні принципи фінансового управління, такі як максимізація

вартості підприємства, врахування ризиків, ліквідність та прибутковість.

II. Фінансовий аналіз:

- **Фінансова звітність підприємства:** Структура та аналіз балансу, звіту про фінансові результати, звіту про рух грошових коштів та звіту про власний капітал.
- **Аналіз фінансових показників:** Розрахунок та інтерпретація коефіцієнтів ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості, рентабельності та ділової активності.
- **Аналіз фінансового стану підприємства:** Оцінка загального фінансового стану підприємства на основі аналізу фінансової звітності та показників.
- **Діагностика банкрутства:** Використання моделей для прогнозування фінансової неспроможності підприємства.

III. Управління оборотними активами:

- **Управління запасами:** Методи управління запасами, визначення оптимального розміру замовлення, управління дебіторською заборгованістю.
- **Управління грошовими коштами:** Планування грошових потоків, управління касовими залишками, інвестування тимчасово вільних коштів.
- **Кредитна політика підприємства:** Розробка та реалізація кредитної політики, управління дебіторською заборгованістю.

IV. Інвестиційна діяльність підприємства:

- **Сутність та види інвестицій:** Класифікація інвестицій, інвестиційний процес.
- **Оцінка інвестиційних проектів:** Методи оцінки ефективності інвестиційних проектів, такі як чиста приведена вартість (NPV), внутрішня норма прибутковості (IRR), термін окупності (Payback Period).
- **Формування інвестиційного портфеля:** Диверсифікація ризиків, вибір інвестиційних інструментів.

- **Джерела фінансування інвестицій:** Власні кошти, залучені кошти (кредити, облігації), державна підтримка.

V. Фінансування підприємства:

- **Структура капіталу підприємства:** Власний та залучений капітал, їх переваги та недоліки.
- **Вартість капіталу:** Розрахунок вартості окремих елементів капіталу та середньозваженої вартості капіталу (WACC).
- **Дивідендна політика підприємства:** Фактори, що впливають на дивідендну політику, форми виплати дивідендів.
- **Залучення фінансування:** Розміщення акцій, випуск облігацій, отримання кредитів.

VI. Управління ризиками:

- **Види фінансових ризиків:** Кредитний ризик, ринковий ризик, операційний ризик, ризик ліквідності.
- **Методи управління ризиками:** Ідентифікація, оцінка та мінімізація ризиків.
- **Страхування фінансових ризиків:** Використання страхових продуктів для захисту від фінансових втрат.
- **Хеджування ризиків:** Використання фінансових інструментів для захисту від несприятливих змін цін.

VII. Фінансове планування та прогнозування:

- **Види фінансових планів:** Стратегічний фінансовий план, поточний фінансовий план, бюджетування.
- **Методи фінансового прогнозування:** Екстраполяція, моделювання, сценарний аналіз.
- **Контроль за виконанням фінансових планів:** Аналіз відхилень, розробка коригувальних заходів.

VIII. Особливості фінансів малих та середніх підприємств (МСП):

- **Джерела фінансування МСП:** Кредити, лізинг, факторинг, венчурний капітал, державна підтримка.
- Особливості фінансового планування та управління фінансами в МСП.

- Ризики в діяльності МСП та методи їх мінімізації.

IX. Фінансовий менеджмент у міжнародному середовищі (за наявності часу):

- Міжнародні фінансові ринки.
- Валютні ризики та методи їх управління.
- Особливості фінансування міжнародної діяльності.

Методи навчання:

- Лекції
- Практичні заняття (розв'язання задач, кейси)
- Групові дискусії
- Аналіз реальних фінансових звітів підприємств
- Комп'ютерне моделювання

Форми контролю:

- Поточні опитування
- Контрольні роботи
- Захист курсової роботи (за наявності)
- Іспит

Цей навчальний курс надає студентам необхідні знання та навички для ефективного управління фінансами підприємства, прийняття обґрунтованих фінансових рішень та забезпечення фінансової стабільності та зростання підприємства.

Рекомендована література:

1. Бланк І. О. *Управління фінансами підприємств*. Київ: Ніка-Центр, 1998.
2. Терещенко О. О. *Фінансова діяльність суб'єктів господарювання*. Київ: КНЕУ, 2003.
3. Лук'яненко Л. І., Горох О. М. *Фінансовий менеджмент*. Київ: Кондор, 2011.
4. Поддєрьогін А. М. *Фінанси підприємств*. Київ: КНЕУ, 2000.

Курс міжнародних фінансів для студентів:

Назва курсу: Міжнародні фінанси

Огляд курсу:

Цей курс забезпечує всебічний огляд міжнародних фінансів, охоплюючи важливі концепції та застосування, які мають відношення до фірм, які працюють у глобальному середовищі. Студенти дізнаються про валютні курси, платіжний баланс, міжнародну фінансову систему та управління валютним ризиком. Курс також охоплює міжнародні інвестиції, вартість капіталу та фінансування міжнародної торгівлі.

Навчальні цілі:

Після завершення цього курсу студенти повинні вміти:

- Розуміти основи міжнародних фінансів, включаючи валютні курси, платіжний баланс і міжнародну фінансову систему.
- Управляти валютним ризиком за допомогою різних методів.
- Робити обґрунтовані інвестиційні рішення в міжнародному контексті.
- Оцінювати вартість капіталу для міжнародних проектів.
- Розуміти фінансування міжнародної торгівлі.

Теми курсу:

- Вступ до міжнародних фінансів
- Валютні курси
- Платіжний баланс
- Міжнародна фінансова система
- Валютний ризик
- Міжнародні інвестиції
- Вартість капіталу
- Фінансування міжнародної торгівлі
- Міжнародне оподаткування
- Міжнародне фінансове управління

Оцінювання:

- Іспити (середина семестру та фінал): 60%
- Домашні завдання: 20%
- Презентація: 20%

Необхідні умови:

- Вступний курс з фінансів

Підручники:

- Міжнародні фінанси, 13-е видання, Джефф Мадхусудан Сундім
- Міжнародні корпоративні фінанси, 9-е видання, Джеффри А. Чеві

Програмне забезпечення:

- Microsoft Excel

Додаткові матеріали для читання:

- The Wall Street Journal
- Financial Times
- The Economist

Цей курс призначений для надання студентам міцної основи в міжнародних фінансах, що дозволить їм досягти успіху в глобальному бізнес-середовищі.

Крім перерахованого вище, ось кілька додаткових тем, які можна висвітлити на курсі:

- Міжнародні фінансові ринки
- Валютні деривативи
- Міжнародне управління портфелем
- Прямі іноземні інвестиції
- Політичний ризик

Навчальний курс "Місцеві фінанси"

Навчальний курс "Місцеві фінанси" – це комплексна програма, яка охоплює широкий спектр питань, пов'язаних з формуванням, управлінням та використанням фінансових ресурсів на рівні територіальних громад.

Основні теми, які зазвичай вивчаються в курсі:

- **Сутність та роль місцевих фінансів:** Визначення місцевих фінансів, їх місце в фінансовій системі держави, функції та значення для соціально-економічного розвитку територій.
- **Правові основи місцевих фінансів:** Законодавство, яке регулює місцеві фінанси, бюджетний кодекс, податкове законодавство в частині місцевих податків та зборів, нормативно-правові акти органів місцевого самоврядування.
- **Бюджетний процес на місцевому рівні:** Складання, розгляд, затвердження, виконання та звітність місцевих бюджетів.
- **Доходи місцевих бюджетів:** Структура доходів, види місцевих податків і зборів, неподаткові надходження, трансферти з державного бюджету, власні надходження бюджетних установ.
- **Видатки місцевих бюджетів:** Функціональна та економічна класифікація видатків, фінансування освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, житлово-комунального господарства, культури, спорту, благоустрою та інших сфер.
- **Місцевий борг:** Форми місцевого боргу, порядок запозичень, управління місцевим боргом, оцінка кредитоспроможності.
- **Фінансове планування та прогнозування на місцевому рівні:** Розробка стратегічних планів, програм соціально-економічного розвитку, фінансове прогнозування.
- **Фінансовий контроль на місцевому рівні:** Форми та методи фінансового контролю, внутрішній контроль та аудит, контроль з боку органів державної влади.

- **Міжбюджетні відносини:** Принципи та механізми міжбюджетного регулювання, розподіл повноважень між рівнями бюджетної системи, формування трансфертів.
- **Управління комунальною власністю:** Облік, оцінка, ефективне використання комунального майна, приватизація, оренда.
- **Місцеві фінанси зарубіжних країн:** Досвід організації місцевих фінансів в різних країнах світу, порівняльний аналіз, можливості застосування закордонного досвіду в Україні.
- **Інвестиційна діяльність на місцевому рівні:** Залучення інвестицій, реалізація інвестиційних проектів, державно-приватне партнерство.

Форми навчання:

Курс може викладатися в різних формах, включаючи:

- **Лекції:** Теоретичний матеріал.
- **Практичні заняття:** Розв'язання задач, аналіз кейсів, моделювання бюджетних процесів.
- **Семінари:** Обговорення актуальних проблем місцевих фінансів.
- **Круглі столи:** Дискусії з експертами та практиками.
- **Тренінги:** Набуття практичних навичок з управління фінансами.
- **Дистанційне навчання:** Онлайн-курси, вебінари, інтерактивні матеріали.

Мета курсу:

- Надати студентам (слухачам) знання про теоретичні основи місцевих фінансів та практичні навички управління фінансовими ресурсами на місцевому рівні.
- Підготувати фахівців, здатних ефективно працювати в органах місцевого самоврядування, бюджетних установах, фінансових організаціях, консалтингових компаніях.
- Сприяти підвищенню фінансової грамотності населення та залученню громадян до управління місцевими фінансами.

Для кого цей курс:

- Студенти економічних спеціальностей.
- Працівники органів місцевого самоврядування.
- Працівники бюджетних установ.
- Представники громадських організацій.
- Усі, хто цікавиться питаннями місцевого самоврядування та фінансів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Аранчій В. І., Томілін О. О., *Міжнародні розрахунки і валютні операції*: навч.-метод. посібн. для студентів спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», галузі знань 07 «Управління і адміністрування». Полтава: ПДАА, 2018. 141 с.
2. Базилевич В. Д. (ред.), Баластрик Л. О. *Державні фінанси*: навч. посіб. 2-ге вид., доп. і перероб. К.: Атіка, 2004. 367 с.
3. Береза А. М. *Основи створення інформаційних систем*: навч. посіб. 2 вид., перероб. і доп. К.: КНЕУ, 2001. 214 с.
4. Белінський О., Даніліна І. Створення та функціонування інституту первинних дилерів на ринку цінних паперів. *Вісник НБУ*. Січень 2002. С. 41-43.
5. Боринець, С. Я. *Міжнародні валютно-фінансові відносини*: підручник. 5-те вид. К.: Знання, 2008. 582 с.
6. Борщ Л. М., Герасимова С. В. *Інвестування: теорія і практика*: Навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2007. 685 с. (Вища освіта ХХІ століття).
7. Босак А. О., Григор'єв О. Ю., Дарміць Р. З., Скибінський О. С., Чернобай Л. І. *Міжнародна економіка: прикладний аспект*: навч. посіб. для студ. напряму 6.0501 «Економіка і підприємництво» з курсу «Міжнародна економіка». Львів: НУ «Львівська політехніка», 2006. 228 с.
8. *Бюджетна система України*: навч. посіб. / ред. С. І. Юрій. К.: НІОС, 2000. 400 с.
9. Владимир О. М. *Методичні вказівки та завдання для практичних занять і самостійної роботи з дисципліни «Фінансовий менеджмент» для студентів усіх форм навчання спеціальності 8.18010012 «Управління інноваційною діяльністю»*. Тернопіль: ТНТУ ім. Івана Пулюя, 2015. 68 с.
10. Всеукраїнський депозитарій цінних паперів. URL: <http://www.ausd.com.ua>

11. Гаврилко П. П., Колодійчук А. В., Важинський Ф. А., Гуштан Т. В. *Економіка зарубіжних країн*: підручник. Львів: Видавництво ННВК «АТБ», 2020. 183 с.

12. Гаврилко П. П., Колодійчук А. В., Важинський Ф. А., Гуштан Т. В., Чобаль Л. Ю. *Економіка туризму в цифрову еру: еволюція, маркетингова графія, перспективи*: монографія. Львів: Вид-во ННВК «АТБ», 2021. 163 с.

13. Гаврилко П. П., Колодійчук А. В., Важинський Ф. А., Індус К. П. *Міжнародні фінанси і фінансовий менеджмент в задачах та прикладах*: навчальний посібник. Львів: Вид-во ННВК «АТБ», 2020. 161 с.

14. Гаврилко П. П., Колодійчук А. В., Каганець-Гаврилко Л. П., Гуштан Т. В., Крамченко Р. А. *Конкурентні технології в міжнародній економіці*: підручник. Львів: Вид-во ННВК «АТБ», 2023. 184 с.

15. Гаврилко П. П., Колодійчук А. В., Лазур С. П., Важинський Ф. А. *Міжнародна економіка в таблицях, схемах, формулах, задачах і прикладах*: навчальний посібник. Львів: Видавництво ННВК «АТБ», 2019. 258 с.

16. Галенко Н. О. *Міжнародний фондовий ринок в контексті глобальної фінансової системи: специфіка взаємодії*. URL: <http://perspektyva.dp.ua/files/articles/04.03.2013.pdf>.

17. Гапонюк М. А., Буряченко А. Є., Дегтярьова Н. В. *Фінансовий ринок*: підручник. К.: КНЕУ, 2014 – 419 с.

18. Геєць В. М. Макроекономічна оцінка грошово-кредитної та валютно-курсової політики України до і під час фінансової кризи. *Економіка України*. 2009. №2.

19. Георгіаді Н. Г., Передало Х. С., Князь С. В. *Основи зовнішньоекономічної діяльності*: навч. посібник. 2-ге вид. Львів: Видавництво НУ «Львівська політехніка», 2009. 236 с.

20. Головач А. В., Захожай В. Б., Головач Н. А., Шепітко Г. Ф. *Фінансова статистика (з основами теорії статистики)*: навч. посіб. К.: МАУП, 2000. 222 с.

21. Горбач Л. М. *Страхова справа*: навч. посібник. Луцьк: Ред.-вид. відділ «Вежа», 2001. 181 с.
22. Гужва В. М., Постевой А. Г. *Інформаційні системи в міжнародному бізнесі*: навч. посібник. 2-ге вид., доп. і перероб. К.: КНЕУ, 2002. 458 с.
23. Гужва Т. О. Роль фондового ринка в економіці України. *Держава та регіони. Серія: економіка підприємства*. 2004. № 3. С. 23-27.
24. Данилишин Б. М. (ред.), Корнійчук О. П. та ін. *Фондовий ринок: теорія і практика*. К.: РВПС НАН України, 2009. 224 с.
25. *Держстат України*: офіційна веб-сторінка. 2024. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
26. Діденко В. М., Олійник В. В. Тенденції, проблеми та перспективи діяльності фондового ринку в Україні. *Наук. вісник БДФА. Економічні науки*: зб. наук. праць. 2009. Вип. 2. С. 168-180.
27. Дмитренко Г. А. *Стратегічний менеджмент: цільове управління персоналом організацій*: навч. посібник. К.: МАУП, 1998. 188 с.
28. *Ендогенні моделі зростання економіки України* / ред. М. І. Скрипниченко. К.: Інститут економіки та прогнозування, 2007. 576 с.
29. Еш С. М. *Фінансовий ринок*: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Нац. ун-т харч. технологій. К.: Центр учбової літератури, 2009. 528 с.
30. Єрмошкіна О. В. *Банківські операції*: Методичні рекомендації до практичних занять для студентів освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів галузі знань 0305 «Економіка і підприємництво» напряму підготовки 6.030508 – фінанси і кредит. Дп.: ДВНЗ «Національний гірничий університет», 2012. 34 с.
31. Завідна Л. Д., Колодійчук А. В., Важинський Ф. А., Гаврилко П. П., Домище-Медяник А. М. *Міжнародний виробничий менеджмент*: підручник. Львів, 2022. 171 с.

32. Загородній А. Г., Вознюк Г. Л. *Фінансово-економічний словник*. Львів: Видавництво НУ «Львівська політехніка», 2005. 714 с.

33. Закон України «Про банки та банківську діяльність» від 07.12.2000 № 2121-III. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>

34. Закон України «Про Національний банк України» від 20.05.1999 № 679-XIV. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/679-14>

35. Закон України «Про платіжні системи та переказ грошей в Україні» від 06.10.2004 № 2056-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2056-15>

36. Закон України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті» від 23.09.1994 № 185/94. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/185/94-%D0%B2%D1%80>

37. Зянько В. В., Коваль Н. О., Єпіфанова І. Ю. *Банківський менеджмент*: навч. посібник. 2-ге вид., доп. Вінниця: ВНТУ, 2018. 126 с.

38. Івахненко І. С. Особливості функціонування ринку цінних паперів в Україні та його вплив на інвестиційний процес. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2010. № 4 (107). С. 81-85.

39. Калетнік, Г. М., Козловський С. В., Підвальна О. Г. *Теоретичні основи моделювання та фінансово-економічні розрахунки в менеджменті та бізнесі*: навч. посібник. К.: Хай-Тек Прес, 2010. 399 с.

40. Кириленко О. П. (ред.). *Місцеві фінанси*: підруч. 2-ге вид., доп. і перероб. Тернопіль: Економічна думка, 2014. 448 с.

41. Кириченко О. А. *Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності*: навч. посібник. К.: Знання-Прес, 2002. 384 с.

42. Кнейслер О. В. (ред.), Квасовський О. Р., Ніпіаліді О. Ю. *Фінансовий менеджмент*: підручник. Тернопіль: Видавництво «Економічна думка», 2018. 478 с.

43. Ковальчук В. М. *Загальна теорія економіки*. Тернопіль: Астон, 1998. 368 с.
44. Когут Л. Д., Родатчий А. Д. *Міжнародні фінанси*: посібник. 2-ге вид., стер. К.: Т-во «Знання», КОО, 2003. 125 с.
45. Колач Г. М. Вплив фінансової глобалізації на фондовий ринок України. *Фінанси України*. 2009. № 1. С. 115-121
46. Колісник М. К., Маслак О. О., Романів Є. М. *Фінансовий ринок*: навч. посібник. Львів: Вид-во Національного університету «Львівська політехніка», 2004. 192 с.
47. Колодійчук А. В. *Інноваційний розвиток промисловості: завдання управління при врахуванні умов недосконалої конкуренції*: монографія. Львів: Ліга-Прес, 2015. 324 с.
48. Колодійчук А. В., Гуштан Т. В., Важинський Ф. А., Домище-Медяник А. М. *Економічна туризмологія: теоретична специфіка, практика, приклади*: навч. посібник. Львів: Вид-во ННВК «АТБ», 2019. 162 с.
49. Колодійчук А. В., Гуштан Т. В., Молнар О. С., Василюха Н. В., Чобаль Л. Ю. *Міжнародні перевезення в міжнародній економіці*: підручник. Львів: Вид-во ННВК «АТБ», 2021. 189 с.
50. Колодійчук А. В., Молнар О. С., Домище-Медяник А. М., Смочко В. Ю., Ценклер Н. І. *Міжнародний стратегічний менеджмент*: підручник. Львів: Вид-во ННВК «АТБ», 2022. 184 с.
51. Колодійчук А. В., Молнар О. С., Рибаківа Л. П., Ценклер Н. І., Югас Е. Ф. *Міжнародне підприємництво*: підручник. Львів: Вид-во ННВК «АТБ», 2022. 191 с.
52. Колодійчук А. В., Чобаль Л. Ю., Молнар О. С., Данило С. І. *Транснаціональні корпорації в таблицях і схемах*: навч. посібник. Львів: Видавництво ННВК «АТБ», 2020. 182 с.
53. Костіна Н. І., Алексеев А. А., Василик О. Д. *Фінанси: система моделей і прогнозів*: навч. посібник. К.: Четверта хвиля, 1998. 304 с.
54. Костіна Н. І., Марахов К. С. Проблеми формування фондового ринку в Україні. *Фінанси України*. 2000. №2. С. 36.

55. Кузьмін О. Є., Завербний А. С., Іващук Н. Л. *Міжнародні страхові послуги*: навч. посібник. Львів: Видавництво «Растр-7», 2009. 444 с.

56. Куліш О. Основні протиріччя фондового ринку: сутність та форми їх регулювання. *Наукові записки [кафедри економічного аналізу Тернопільського національного економічного університету]*: зб. наук. праць. Тернопіль: Економічна думка, 2006. Вип. 16. С. 214-216.

57. Лубкей Н. П., Крамарчук С. П. *Методичні вказівки для виконання комплексного практичного індивідуального завдання з дисципліни «Фінансовий менеджмент» для студентів денної форми навчання галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 073 «Менеджмент» ступеню вищої освіти «Магістр»*. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. 21 с.

58. Лук'янова В. В., Головач Т. В. *Економічний ризик*. К.: Академвидав, 2007. 464 с.

59. Лункіна Т. І., Бурковська А. В. *Методичні рекомендації для практичних занять здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПП «Фінанси, банківська справа та страхування» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» денної форми здобуття вищої освіти*: методичні вказівки. Миколаїв: МНАУ, 2022. 51 с.

60. *Макроекономічне моделювання та короткострокове прогнозування* / ред. І. В. Крючкова. Х.: Форт, 2000. 336 с.

61. Малий І. Й. (ред.), Савченко А. Г., Волощенко В. С. *Макроекономічна політика*: навч. посіб. К.: КНЕУ, 2013. 436 с.

62. Манків Г. Н. *Макроекономіка*. Пер. з англ. К.: Основи, 2000. 588 с.

63. Матвійчук А. В. *Аналіз і управління економічним ризиком*: навч. посібник. К.: Вид-во «Центр навчальної літератури», 2005. 224 с.

64. Мацук З. А. *Фінансовий ринок*. Навчально-методичні вказівки для самостійної роботи. Івано-Франківськ, 2017. 68 с.

65. Мендрул О. Г., Павленко І. А. *Фондовий ринок: операції з цінними паперами*: навч. посібник. Вид. 2-ге, допов. та перероб. К.: КНЕУ, 2000. 156 с.

66. *Методичні вказівки до виконання практичних занять з курсу «Управлінський облік»* (для студентів 5 курсу заочної форми навчання за напрямом 6.030509 «Облік і аудит», слухачів другої вищої освіти спеціальності 7.050106 «Облік і аудит») / Харк. нац. акад. міськ. госп-ва; уклад.: В. Ф. Петрова, О. А. Андренко. Х.: ХНАМГ, 2008. 41 с.

67. *Методичні рекомендації до практичних занять для студентів спеціальності 8.03060104 «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності»* / Уклад. Т. Г. Остапенко, Т. В. Кузнєцова, Е. І. Данілова. К.: НТУУ «Політехнічний університет», 2016. 35 с.

68. *Методичні рекомендації до проведення практичних занять з дисципліни «Міжнародні кредитно-розрахункові і валютні операції» для студентів денної та заочної форми навчання спеціальності 8.03050801 «Фінанси і кредит»* / Укладач: Н. Ю. Гладинець. Мукачево: МДУ, 2016. 48 с.

69. Михайлів З. В., Гаталяк З. П., Горбаль Н. І. *Міжнародні кредитно-розрахункові відносини та валютні операції*: навч. посібник. Львів: Вид-во Національного університету «Львівська політехніка», 2004. 244 с.

70. *Міжнародні кредитно-розрахункові та валютні операції*: Методичні рекомендації до практичних занять для студентів спеціальності 8.03060104 «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності» / Уклад. Т. Г. Остапенко, Т. В. Кузнєцова, Е. І. Данілова. К.: НТУУ «Політехнічний університет», 2016. 35 с.

71. Мозговий О. М. *Фондовий ринок: навч. метод. посібник для самост. вивч. дисц. (спец. «Менеджмент» і «Міжнародна економіка»)*. К.: КНЕУ, 2001. 96 с.

72. Моторин Р. М., Моторина Т. М. *Система національних рахунків*: навч. посіб. К.: КНЕУ, 2001. 336 с.

73. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. URL: <http://www.nssmc.gov.ua/>

74. Національна комісія, що здійснює регулювання в сфері ринків фінансових послуг. URL: <http://www.dfp.gov.ua/>

75. Нікбахт Е., Гропеллі А. *Фінанси*. Пер. з англ. К.: Основи, 1993. 383 с.

76. Ноздріна Л. В., Ящук В. І., Полотай О. І. *Управління проектами*: підручник. К.: Центр учбової літератури, 2010. 432 с.

77. Оскольський В. В. *Ринок цінних паперів в Україні: проблеми функціонування і розвитку*. К.: КСУ, 1996. 122 с.

78. Плескач В. Л., Рогушина Ю. В., Кустова Н. П. *Інформаційні технології та системи*: підручник для студ. екон. спец. К.: Книга, 2004. 520 с.

79. Поважний О. С., Орлова Н. С., Свечкіна А. Л. *Цінні папери і фондовий ринок*: навч. посібник. Львів: Магнолія 2010, 2014. 361 с.

80. Подольчак Н. Ю. *Стратегічний менеджмент*: навч.-метод. посібник. Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2006. 224 с.

81. Про відкриття банками рахунків у національній та іноземній валюті: Інструкція НБУ № 127, затв. постановою Правління НБУ від 12.11.2003 № 492. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1172-03>

82. Про систему валютного регулювання і валютного контролю: Декрет Кабінету Міністрів України від 19.02.1993 № 15-93. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/15-93>

83. Радіонова І. Ф., Бурлай Т. В., Алімпієв Є. В. *Макроекономіка-2*: навч. посіб. К.: КНЕУ, 2009. 423 с.

84. Рейкін В. С. *Стратегічний аналіз: методичні вказівки до практичних занять*. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2021. 56 с.

85. Руденко, Л. В. *Міжнародні кредитно-розрахункові і валютні операції*: навч. посібник. К.: ЦУЛ, 2003. 616 с.

86. Савельєв Є. В. *Міжнародна економіка: підручник*. 3-тє вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2008. 622 с.
87. Савлук М. І. (ред.). *Міжнародні розрахунки та валютні операції: навч. посібник*. К.: КНЕУ, 2002. 392 с.
88. Сердюк О. Д. *Теорія та практика менеджменту: навч. посіб.* К.: Професіонал, 2004. 432 с.
89. Слободянюк Н. О., Янковський В. А. *Фінанси, гроші та кредит: метод. рек. для вивч. дисц.; для студ. економ. спец. ступінь бакалавр / М-во освіти і науки України, Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. фінансів та банк. справи. Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2020. 87 с.*
90. Стащук О. Л. *Міжнародні фінанси: посібник*. 2-ге вид., стер. К.: Т-во «Либідь», 2003. 250 с.
91. Українська асоціація інвестиційного бізнесу. URL: <http://www.uaib.com.ua>
92. Усик В. І. Стратегія інноваційного розвитку України: від проблем до перспектив. *Економічна теорія*. 2013. №3. С. 32-41.
93. Федулова Л. І. (ред.), Сокирник І. В., Стадник В. В. та ін. *Менеджмент організації: підручник*. К.: Либідь, 2004. 448 с.
94. *Фондовий ринок: практикум: навч. посіб. для студ. спеціальності 051 «Економіка» / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: М. О. Дергалюк. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2023. 99 с.*
95. Фурик В. Г., Ткачук Л. М., Коваль Н. О. *Збірник задач з фінансових дисциплін для виконання практичних завдань та самостійної роботи для студентів спеціальності «Менеджмент» всіх форм навчання*. Вінниця: ВНТУ, 2020. 64 с.
96. Ходаківська В. П., Беляєв В. В. *Ринок фінансових послуг: теорія і практика: навч. посібник*. К.: ЦУЛ, 2012. 616 с.
97. Ценклер Н. І., Колодїйчук А. В., Лалакулич М. Ю., Молнар О. С. *Бухгалтерський облік і аудит у зарубіжних країнах: підручник*. Львів, 2021. 180 с.
98. *Цінні папери та фондовий ринок: методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи для студентів денної*

форми навчання, спеціальності: 076 «Підприємництво та торгівля», за освітньо-професійною програмою: «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності», «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність», рівень підготовки Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти / уклад. Н. В. Кузьминчук, Т. М. Куценко, О. Ю. Терованесова. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2023. 44 с.

99. Чайковський Я. І., Ониськів Л. М., Рудан В. Я. *Організація тренінгу: задачі, практичні завдання з використанням автоматизованої банківської системи Б2, ситуаційні завдання (кейси), ділові ігри для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр», напряму підготовки 6.030508 «Фінанси і кредит», професійної орієнтації «Банківська справа»: методичні вказівки.* Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 106 с.

100. Чернишук В. Р., Данькевич А. П. Розвиток ринку цінних паперів: проблеми й перспективи. *Фінанси України.* 2008. № 8. С. 97-99.

101. Чухно А. А., Юхименко П. І., Леоненко П. М. *Сучасні економічні теорії: підручник.* К.: Знання, 2007. 878 с.

102. Шелудько В. М. *Фінансовий ринок: навч. посіб.* К.: Знання-Прес, 2008, 535 с.

103. Шемет Т. С. (ред.), Коряк А. С., Діба О. М. *Міжнародні розрахунки і валютні операції: навч. посіб.* К.: КНЕУ, 2009. 348 с.

104. Шеремет О. О., Демяненко І. В., Багацька К. В. [та ін.] *Фінанси для фінансистів: підручник.* К.: Центр учбової літератури, 2013. 612 с.

105. Яковенко Г. Фондовий ринок: сучасний стан та перспективи розвитку. *Магістеріум. Економічні студії.* 2014. № 56. С. 105-107.

106. Янчинська Т. М. Фондовий ринок та його розвиток в Україні. URL: <http://libfor.com/index.php?newsid=2158>.

107. Ярошевич Н. Б., Колісник М. К. *Підприємництво і менеджмент: навч. посібник.* Львів: Вид-во НУ «Львівська політехніка», 2007. 292 с.

Список літератури

108. Abel A. B., Bernank B. S. *Macroeconomics*. 4th ed. New York: Addison-Wesley, 2001. 630 p.

109. Crouhy M., Galai D., Mark R. *Risk management*. CrouhyMcGrow-Hill, 2000. 717 p.

110. Davenport T. H. *Process innovation, reengineering work through information technology*. Boston, MA: Harvard Business School Press, 1993. 560 p.

Навчальне видання

Гаврилко П.П., Пітюлич М.М., Колодійчук А.В.,
Підлипна Р.П., Огородник В.О., Індус К.П., Югас Е.Ф.

Фінанси

Комп'ютерне макетування: П. С. Попадюк

© Ужгородський торговельно-економічний інститут Державного
торговельно-економічного університету, 2025

Підп. до друку 04.06.2025. Формат 64x84/16. Папір оф. №1.
Офс. друк. Ум.-друк. арк. 10,05. Тираж 100 прим.

Оригінал-макет виготовлено в ДУ «Інститут регіональних досліджень
імені М. І. Долішнього НАН України».
79026, Львів, вул. Козельницька, 4.

Видрукувано СПДФО Омельченко В. Г.
Адреса: м. Львів, вул. Козельницька, 4